ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TSİP 5

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM MÜCADELESİNDE EN ÖNDE

Cilt/11 Haziran-1979 Sayı/66

ilke

SAYI : 66
HAZİRAN / 1979

AYLIK / İNCELEME / YORUM / BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Sahibi: *Öner Ciravoğlu* / Yazıişleri Müdürü: *Yusuf Hasançebi* / Yazışma ve Havale Adresi: P. K. 71 İstanbul / Yönetim ve Dağıtım Adresi: Cağaloğlu, Başmusahip Sokak Tan Apt. No: 10/11, İstanbul / Abone Koşulları, Yıllık 300. altı aylık 150 lira, Dış Ülkeler için iki katıdır / Baskı: Doğan Basımevi / Dizgi: Evren Matbaası / İlan: Tam Sayfa 500 lira. Diğer ilanlar santimi 25 lira / Basıldığı Tarih: 8 Haziran 1979

15–16 Haziran'ın Birbirini Bütünleyen İki Anlamı Vardır

İLKE

İşçi hareketimizin tarihinde 15 - 16 Haziran demokratik bir yığın eylemi olarak yerini almıştır. İşçiler, kendiliğinden sınıf bilinçlerinin dışavurması olarak İstanbul'u demokrasiyle kuşatırken burjuvazi bu demokrasiyi boğmak için bütün baskı araçlarını gündemine getirmişti. 15 - 16 Haziran işçi sınıfının burjuvaziye bir «ikaz» direnişi idi ve bu düzeyde takılıp kaldı!

15 - 16 Haziran'a küçük - burjuva coşkularından yaklaşanlar, bu sevincin sarhoşluğunu uzun yıllar üzerlerinden atamadılar. Alanlarda işçi yığınları ortak paydalarını birbirlerine sorarak bulmaya çalışırken kimileri de çok uzak mevzilerden İstanbul'da kurulan barikatlara ağıtlar yakmayı denediler. Ve kendiliğinden bu dalga, burjuvazinin siyasal duvarlarına çarparak gerilerken bilinçlere yeni görevlerin adını da kazıyordu.

İşçi sınıfının 15 - 16 Haziran eylemine yeni bir açıdan bakabilmek için oldukça zaman geçmesi gerekmiştir. Üstelik bu geçen zaman kesiti, işçi hareketine yeni bir bakış açısıyla bakmamızı zorunlu kılan olayların üstüste yığılması olarak geçmiştir. 12 Mart'ın, siyasal ve ekonomik hayatı tekel buyruğuna oturtan yeni düzenlemesi, emekçi sınıflara, güçsüzlüklerinin kaynağını göstermek gibi sonuçlara da yol açmıştır. Tekelci burjuvazi siyasal iktidar platformunda yoğunlaştırdığı baskı aracılarıyla, toplumsal hayatımızdan kendisi yararına üç yılı çalmayı başarırken, işçi sınıfı da bundan gerekli dersleri çıkarmalıydı. İşçi sınıfımız en azından bu olayları, kendi sınıf çıkarları açısından yönlendirmediğini böylece, sınıf mücadelesinin en hayati olan siyasi plâtforma kendi siyasal dinamiklerini sokamadığını bir kere daha görüyordu.

1973 seçimleri, demokratikleşmenin siyasal araçlarını kitlelere bir kez daha gösterdi. Çünkü, demokrasi güçleri ile faşizm ve gericilik arasındaki asıl hesaplaşma yine siyasi idi, ama o kendi sınıf görevlerini dolaysızca üstlenecek partisini yaratmaktan uzaktı. Bu nedenle işçi sınıfı siyasal odaklardan, onun tarihsel eğilimine en az ters düşenine yönelmek zorunda olduğunu bildiği ve bunun kendi sınıf çıkarlarını inkâr etmek anlamına gelmediğini kavradığı için sosyal - demokrasiye itibar etti. İşçi hareketi, sosyal - demokrasiye itibar etmekle kalmadı, onu şekillendirdi de.

Kitleler, siyasal tercihlerinin doğruluğunu, 1973 sonrası olaylarında bir kere daha gördüler ama bunu, «yetmezliği» ile birlikte yaşadılar. 1973'lerde toplumdaki siyasal güçler dengeleri yeni tercihler etrafında bir kere daha düzenlenirken işçi sınıfı bu alana kendi siyasal iradesiyle sokulamıyor, hep bir başka sınıfın veya zümrenin arkasında kendisi için en elverişli olan konuma yerleşmeye çalışıyordu. Eğer kendi siyasal araçlarını yaratabilirse, kendi doğrultusunu izleme imkanına kavuşabileceği bilinci de buradan doğuyor ve güçleniyordu. Emekçilerin siyasal bilincindeki bu gelişme örgütsel bir tırmanışa dönüştürülmeliydi.

1974'ün 15 - 16 Haziran günleri, işçi hareketinin siyasal görevleri yönünden ileriye doğru atılmış bir adıma şahit oldu. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kuruldu. Bu yıl işte bu nedenle 15 - 16 Haziran'ın iki anlamı, bir arada değer kazanmaktadır. İşçi hareketinin bir dönüm noktasına eklenen 9 yıl ve işçi sınıfı siyasi hareketinin bir dönüm noktasına eklenen 5 yıl. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin, 15 - 16 Haziran direnişini siyasal örgütlenmeye dönüştüren, ya da başka bir deyiş biçimiyle, işçi sınıfının siyasal dinamiklerini harekete geçiren, buna zorlayan bir anlamı vardır. Bu nedenle 15 - 16 Haziran, bu iki olayın tesadüfi birleşmesi değil, kendiliğinden olanın, bilinçli olanla tamamlanması olarak alınmalıdır.

Bu, bir yakıştırma değildir. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi adına ileri sürülmüş, hakedilmeyen bir değerlendirme de değildir. Ve özellikle belirtilmelidir ki, işçi hareketinin siyasal tarihini, bir TSİP tarihine dönüştürmek anlamına da gelmemektedir. Ve zaten değerlendirmenin haklı olması da bundandır. Kendilerini, kendi kesintili yaşamlarıyla ele veren ve işçi hareketine karşı sorumluluk altına girenlerin bulunmasından dolayı TSİP'in tarihi geçmişinin eleştirilip aşılması ise bir başka açıdan da onun tamamlanması yolunda atılan bir adımdır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, 5 yıl boyunca, işçi hareketinin kendiliğinden niteliğine karşı müca-

delede her şeyden önce sağlam bir ideolojik temele, sağlam program hedeflerine ve güvenilir politikalara dayanıyor. Bu nedenle Türkiye işçi hareketinin Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'yle kazandığı boyut değişik açılardan ele alınıp değerlendirilmelidir.

Örgütlenme ihtiyacının işçi sınıfı için, gündemin ilk maddesi haline gelmesi Türkiye ve Dünya'da yeni bir olay değildir. Burjuvaziye karşı mücadelede sınıf alfabesinin ilk harfi örgütlenmedir, 130 yıldan bu yana da siyasal örgütlenmedir. Ama toplumlar tarihi o denli karmaşık süreçler bütünlüğüdür ki, çözülünceye kadar aynı konuyu yeniden ve yeniden işçi sınıfının gündeminin başına getirdiği de olur. Dergimiz, Türkiye'de bunun hangi nedenlerden ötürü böyle olduğunu bir çok defalar ele almıştır ve esasen artık Türkiye'de bu gün bu söylediklerimizin doğru olup olmadığı değil, bu tesbitten doğan görevlerin üstesinden nasıl gelineceği sorunudur.

TSİP bir tarihi dönemde yeniden ortaya çıkan örgütlenme ihtiyacının bir ürünüdür. Toplumdaki yaratıcı dinamikleri kendi mihveri etrafında seferber edebilmesi ve kendi eyleminin, siyasal iktidar hedefine doğru hızla yol alabilmesi için gerekli ön koşulları yaratması işçi sınıfının kendi siyasal pratiğini, tarihsel eyleminin örgütlü gücü haline getirmesi gerekir. Türkiye'de işçi sınıfının siyasal mücadele geleneği, bağımsız bir ideoloji ve siyasal proğram olarak somutlanamadağı ve gelişen sınıf kitlesinin kalıcı siyasal örgütlenmesi yaratılamadığı için, 1974 Haziranı, bu yöndeki yapıcı çalışmalara özel bir önem yüklemiştir. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin doğuşu o aşamada Türkiye'de işçi hareketinin ve emekçi halk hareketinin örgütlenme yönünde daha ileri bir adım atmak ihtiyacının ürünüdür. İhtiyaca cevap veren örgütlenmenin merkezi siyasal önderlik haline getirilmesi için olumlu çabaların bir araya nasıl getirilebileceği sorunu TSİP'le birlikte tartışma alanına giren ve çözümünü de onun politikalarında bulan bir sorunumuzdur.

İdeolojik bağımsızlık, işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesini tamamlayan ve zorunlu kılan bir ihtiyaçtır. Bu, sınıf çıkarlarıyla, diğer toplum kesimlerinin kısa ve uzun vadeli çıkarları arasındaki kesin ayırım çizgilerin isaptamayı ve proğramlaştırmayı ve net bir bakış açısı üzerine sınıf mücadelesinin stratejik ve taktik sorunlarını oturtmayı gerektirir. Eğer işçi sınıfı, kendi sınıf ideolojisini burjuva, küçük burjuva ideolojilerin karşısında bağımsız olarak koruyamamışsa, örgütsel bağımsızlığını da sağlam güven-

celere kavuşturamamış demektir. Ve işçi sınıfımızın geleneğini karakterize eden zaaflardan biri de bu olmuştur:

Türkiye'de 1974 16 Haziranına kadar uzanan sürecin dönüm noktalarında işçi sınıfının siyasal etkilerini göremeyişimizin başlıca nedenlerinden biri de budur. Kuşkusuz burjuvazinin ağır baskıları altında işçi sınıfı siyasal hareketi kayıplar verebilir, örgütlenmesi zayıflayabilir ama hiç bir zaman bu durum işçi hareketinin siyasal tarihinde bir boşluk yaratmamalıdır. Faşizm şartlarında 50 yılı aşkın mücadele vermiş pek çok işçi sınıfı partisi, faşizmin yıkılmasında rol oynamakla kalmamış, faşizmin devrilmesiyle doğan siyasal alanda işçi sınıfının çıkarlarını sağlam bir konuma yerleştirmeyi başarmıştır. Türkiye'de burjuva baskılarının yer yer «aralandığı dönemlerde» bile işçi sınıfının siyasal plândaki etkisizliği ve sessizliği Türkiye işçi hareketini siyasal örgütlemesindeki vahim bir boşluğa işaret etmektedir.

1974'de işçi hareketinin önünde, örgütlenme görevi kadar, ideolojik bağımsızlık temeli üzerinde yükselen bir örgütlenmenin gerçekleştirilmesi gibi hayati öneme sahip bir başka görev vardı. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, işçi sınıfının ideolojisini, bu sınıfın dışındaki kesimlerin dünya görüşünden ayırmak ve ana hatlarıyla belirlemek yönünde, Türkiye'de atılan adımlara öncülük etmek görevini üstlenmiştir. Bu görev, bilimsel prensiplere titizlikle bağlı kalmayı, işçi hareketini burjuva, küçük - burjuva akımların peşine takmaktan kaçınmayan görüşleri etkisiz kılmayı gerektiriyordu. Ve buna da, Türkiye'de işçi hareketinin siyasal sorunlarının çok yönlü tartışılması eşlik etmeliydi.

TSİP 5 yıl boyunca, bilimsel doğruları göstermek ve bu doğruların karşısına alternatif olarak sunulan yanlışları açığa çıkarmak yönünde verdiği yoğun mücadelesi ile, tarihi bir boşluğu doldurmuş, sosyalist siyasal hareketimizi yanlışlardan kurtulmaya, doğru ve bilimsel ilkeler etrafında toplanmaya zorlamıştır.

Sınıf mücadelesinin kolayına alışmış ve işçilerin «iyi - kötü yürüdüğü»nü görmek ve göstermek alışkanlığından kurtulamamış olanlar, TSİP'in siyasal sahneye böylesine yorucu ve yüklü görevlerle çıkmasını hazmedememişler ,etrafına ördükleri duvarların yıkılmasından endişeye kapılmışlardır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin yoğun çalışmaları sayesinde kitleler bu çevreleri daha iyi tanımak ve onlardan doğru politikalar talep etmek imkânına kavuşmuşlardır.

Sosyalist Birlik, Türkiye'de geçmişten 1974 yılına kalan, yerine getirilmemiş görevlerin başında geliyordu. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kuruluşu ve 5 yıllık mücadelesi, gerek işçi hareketinin birliği ve gerekse, onun siyasal örgütlenmesinin birliği doğrultusunda önemli bir adım teşkil etmiştir.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin temel politikalarından biri olan sosyalist birlik politikası, 1974'ün koşullarının objektif olarak tesbit edilmesinden doğmaktadır ve TSİP bu alanda öncü bir rol görevini üstlenmiştir.

TSİP'in sosyalist birlik politikası çeşitli subjektif engellerle karşılaşmış ve uzun yıllar her hangi bir «somut başarı»yı su yüzüne çıkaramamıştır ama, sosyalist birlik politikasının TSİP'e kazandırdığı itibar ve bu politikanın en geniş sosyalist çevreler, sosyalist siyasal örgütlenmelerin tabanları ve nihayet geniş yığınlar tarafından benimsenmesi, sosyalist birliği kararlıca savunanların, bölücülükten veya körlükten kaynaklanan dirençleri yıkabileceklerini ve mutlaka yıkmaları gerektiğini kanıtlamıştır.

TSİP'in sosyalist birlik politikasının emekçi kitleler içinde yaygın bir özlem haline gelmesine rağmen, bu birliğin Türkiye'deki tarihsel unsurlarının aynı yönde kitleleri izleyebileceğini veya ileri noktalara geldiklerini söyliyemiyoruz.

Bütün bu olumsuzluklara TSİP sosyalist birliği ideolojik zeminini sürekli olarak olgunlaştırmış, Türkiye sosyalist hareketi açısından siyasal örgütlenmenin teorisi ve pratiği, geri dönülmez bir boyut kazanmıştır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin işçi hareketine sunduğu perspektif, geçmişin teorik ve pratik ilkelliğinin aşılarak partizan mücadelenin öne çıkarılmasına yardımcı olmuştur. Artık Türkiye'de işçi sınıfının siyasal örgütlenme plâtformunu TSİP'in teorik ve pratik düzeyinden daha geri bir noktada oluşturma imkânı kalmamıştır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, bir yandan sosyalist birliğin sağlanması yönündeki ve Halk Cephesi güçlerinin şekillenmesini aşırı bir titizlikle gözetmiştir. Birbirlerini tamamlayan bu görevler TSİP'in politikalarında, kitlelerin özlemlerine alternatif olacak siyasal çözümler olarak somutlanmıştır.

TSİP'in sosyalist ve demokratik nitelikteki birlik politikalarına eşlik eden ve bu politikaların başarısını güvence altına alan bir başka politikası da işçi sınıfının birliğidir. İşçi sınıfı, kapitalizmin yarattığı derinliğine ayrılıkları ve siyasal baskı unsurlarının yarattığı yapay ayrılıkları aşmak ve sınıf hareketinin birliğini gerçekleştirmek zorundadır. Türkiye'de sosyal reformizmin

işçi hareketi içindeki uzantılarını etkisiz hale getirmek ve DİSK içinde sendikal birliği sağlamak görevi olarak kendini gösterir. Sendikalarda ve işçi hareketinin değişik alanlarında, birliği gözetmiyen ve hatta ayrılıkçı eğilimler gösteren sosyalist siyasal çizgilere karşı TSİP'in 5 yıl boyunca verdiği mücadele, hiç değilse bu aşamada ayrılığı tahrik edenlerin içyüzlerinin açığa çıkması anlamında somut bir başarı kazanmıştır ve bu yöndeki politika, bilimin bir gereği olarak sürecektir.

Tarihi olarak Türkiye Sosyalist hareketinin birlik gibi bir ihtiyacı 1974 yılından bu yana bilinçlerdedir ve bu sorun çözümünü, TSİP'in birlik politikalarında bulabilecektir. Bu nedenle TSİP, Türkiye'de sosyalist birlik ihtiyacının siyasal örgütlenme plânında cevabını bulabildiğimiz bir örgütlenmedir.

Bilimsel prensipler çerçevesinde sınıf mücadelesi, mücadelenin bütün biçimlerine göre, ileri bir aşamadır ve işçi sınıfının görevleri açısından zorunluluktur. İşçi hareketinin siyasal zaferi, proğramından, yeni parti yapısı altında örgütlenmesine parti hayatının bütün alanlarında bilimsel ilkeleri egemen kılmasına bağlıdır. İşçi sınıfı bilimine titizlikle bağlı olmaksızın, hatta bunu gereğince önemsemeksizin başarıya ulaşılamıyacağını göz ardı eden siyasal örgütlenmeler işçi hareketimizin tarihinde olmuştur ve 1974 yılında işçi sınıfının siyasal görevlerinin başında, mücadeleyi bilimsel prensipler çerçevesinde güçlendirmek geliyordu.

TSİP siyasal yaşamımızda sosyalist mücadelenin belirtilen niteliklere uygun olarak verilmesi ihtiyacının cevabı olmuştur. 48 il örgütü, 170 ilçe örgütü ve kadrolaşma çalışmalarının olgunlaştığı 9 il örgütü ile TSİP Türkiye'nin her yanında, bilimsel politikalarını emekçi halk mücadelesinin siyasal ve demokratik alanlarına egemen kılmaya, yanılgıları ve sapmaları bu alanlardan kovmaya çalışmaktadır. Son 5 yılın demokratik ve siyasal mücadele pratiği, burjuva saldırılarının yoğunlaştığı dönemde TSİP'in öne çıkmasıyla ve savunulması gereken mevzilerde mücadeleyi sürdürmesiyle karakterize edilebilir.

Birlik, mücadele, örgütlenme, iktidar vb. temel bilimsel kavramları gerçek içerikleriyle Türkiye sosyalist hareketine taşıyan TSİP önümüzdeki yılların siyasal süreçlerine bu alanlardaki bilimsel politikalarını egemen kılmak göreviyle yükümlüdür.

21 Nisan 1979'dan-21 Mayıs 1979'a

24 NİSAN 1979

- Milli Güvenlik Kurulu, sıkıyönetimin 2 ay uzatılmasını ve 6 ilde daha genişletilmesini önerdi.
- DİSK ve 27 demokratik kitle örgütü yaptıkları ortak açıklamada 1 Mayıs'ı İstanbul'da kutlayacaklarını belirttiler.
- T.C. Merkez Bankası yıllık raporunda, devletin 178 milyar lira iç borcu, 11 milyar dolar dış borcu olduğu açıklandı.
- İran'da Başbakan Bazergan ve hükümet üyelerine karşı başarısız bir suikast girişiminde bulunuldu.
- Suudi Arabistan, Mısır'la siyasal ve diplomatik ilişkilerini kesme kararı aldı.
- Rodezya'da, bir açıklama yapan Zimbabve Yurtsever Cephesi liderleri Nkomo ve Mugabe, «Seçimler geçersizdir ve savaş sürecektir» dediler.
- Nikaragua'da Somoza yönetimi, temel ihtiyaç maddelerinin fiyatlarına yüzde 40 oranında zam yaptı.

25 NİSAN 1979

- Hükümetin 13 ilde sıkıyönetimin 2 ay daha uzatılması ve Adıyaman, Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Siirt ve Tunceli'de sıkıyönetim ilan edilmesine ilişkin kararı TBMM'de kabul edildi.
- Adana'nın Kadirli ilçesinde, bir kahveden çıkanlara açılan ateş sonucunda bir kişi öldü, iki kişi yaralandı.

26 NİSAN 1979

- İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, 1 Mayıs gösterisini yasakladı.
- İran'da Şah döneminin polis ve askerleri için af çıkartıldı.
- Lübnan'da taraflar arasında ateşkes sağlandı.

27 NİSAN 1979

- Başbakan Ecevit, DİSK'in 1 Mayıs'ı kutlama kararıyla ilgili olarak, «Sıkıyönetimin aldığı kararlar mutlaka uygulanır» dedi.
- Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Siirt ve Urfa illeri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Mayıs toplantılarının tümünü yasakladı.
- DİSK Genel Başkanı Baştürk: «1 Mayıs emeğin bayramıdır. Devrimci bir sendika örgütü Genel Başkanı olarak arkadaşlarımla 1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanı'nda olacağım.»
- DİSK'ten geçici olarak ihraç edilen Maden-İş, Bank-Sen ve Bay-Sen Sendikaları 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlayacaklarını açıkladılar.
- Elazığ, Ankara, Gaziantep ve Ordu'da 6 kişi öldürüldü.
- Fas Hükümeti, Bağdat Doruk Toplantısında alınan kararlar gereğince Mısır ile diplomatik ilişkilerini kestiğini açıkladı.
- Moritanya, işgali altındaki Batı Sahra topraklarını, Sahra'nın bağımsızlığı için çarpışan Polisario Cephesi'ne devredeceğini açıkladı.

28 NİSAN 1979

- DİSK Yürütme Kurulu üyeleri, ve üye sendikaların yöneticileri İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gözaltına alındılar; DİSK Genel Merkezi ve üye sendikalarda yapılan aramalarda çok sayıda afiş ve yayına el kondu.
- Erzincan ve Sivas illeri Sıkıyönetim Komutanlığı, 1 Mayıs'la ilgili gösteri ve mitingleri yasakladı.
- Asgari ücret saptama komisyonu, asgari ücreti aylık 5400 lira olarak saptadı.
- Muş'un Malazgirt ilçesinde, MHP'li Sırtdüzü köylülerinin, CHP'li Bademözü köylülerine saldırması sonucu meydana gelen çatışmada 6 kişi öldü.
- MHP'nin Rize'deki miting ve kongresi sırasında çıkan olaylarda 30 kişi yaralandı.

29 NİSAN 1979

- İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, İstanbul'da 30 Nisan Pazartesi saat 24'den, 2 Mayıs Çarşamba saat 05'e kadar sokağa çıkma yasağı konulduğunu açıkladı.
- CHP Genel Yönetim Kurulu, CHP'lilerin 1 Mayıs'a katılmaması için karar aldı.
- Bursa'da faşistlerin bir kahvehaneye açtıkları yaylım ateşi sonucu bir öğretmenle bir öğrenci öldürüldü.
- Sanatçı Muhsin Ertuğrul öldü.
- İran'da açıklanan yeni Anayasa taslağında sağ ya da sol tüm muhalefet partileri yasa dışı ilan edildi.
- Kuzey Yemen, Mısır ile diplomatik ilişkilerini kesti.
- BM Sömürgeciliğin Tasfiyesi Özel Komitesi, Rodezya'da yapılan seçimlerin geçersiz olduğunu açıkladı.

30 NİSAN 1979

- DİSK Yürütme Görevlilerinden Tekstil Sendikası Genel Başkan vekili Selahattin Uyar ile Gıda-İş Sendikası Genel Başkan vekili Mehmet Mıhlacı, Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gözaltına alındılar.
- DİSK Genel Başkanı Baştürk, 1 Mayıs mesajında, «İşçi sınıfı, birlik ve dayanışma gününde, 1 Mayıs'ın en anlamlı biçimde 1 Mayıs Alanı'nda kutlanması gerekli olan günde «Birlik» sözlerini ağızlarından düşürmeden işçi ve emekçilerin, demokratik güçlerin birliğini parçalama yolunda, dar hesaplar içinde burjuvaziye teslim olanları, sınıf mücadelesini egemen sınıfların kuyruğuna takmak isteyenleri asla unutmayacaktır» dedi.
- Çad'da Ulusal Birlik Geçici Hükümeti kuruldu.

1 MAYIS 1979

- 1 Mayıs İşçi Bayramı, başta Sovyetler Birliği olmak üzere bütün dünyada törenlerle kutlandı.
- 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamalarının yasaklanmasını protesto için yürüyüşe geçen TİP Genel Başkanı Behice Boran ve 330 kişi gözaltına alındı.
- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, 1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanı'nda olacaklarını belirttiği demecinden dolayı Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gözaltına alındı.

2 MAYIS 1979

- 1 Mayıs'ı kutlamak üzere İstanbul ve Ankara'da 1 Mayıs günü çeşitli gösteriler yapan 1200 kişi Sıkıyönetim Savcılıklarına verildi.
- TSİP Genel Sekreteri Yusufoğlu, TSİP ve TİP Genel Başkanları ile bazı parti yöneticilerinin gözaltına alınmalarını «hükümetin siyasal demokrasi üzerindeki yeni bir baskısı» olarak niteledi.
- Elazığ'da TÖB-DER üyesi bir ilkokul öğretmeni faşistler tarafından öldürüldü.
- İran İslam Devrim Mahkemeleri'nin Başkanı Ayetullah Mutaheri öldürüldü.
- Şili'de, 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlama törenleri sırasında 348 kişi faşist cunta tarafından tutuklandı.

4 MAYIS 1979

- Ankara'da bulunan IMF heyetinin başkanı, «Türkiye'nin 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve 1979 yılı programında öngörülen politikalar ile hiçbir yere varamayacağını» söyledi.
- Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grubu sözcüsü Dankert, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Başkanı Hintersceidt, Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Kulakovski ve Uluslararası Demokratik Hukukçular Derneği, 1 Mayıs kutlamalarının yasaklanması ve DİSK yöneticileri ile TSİP ve TİP

Genel Başkanlarının tutuklanmalarından dolayı Ecevit Hükümetini eleştirdiler.

- İngiltere'de yapılan seçimleri Muhafazakâr Parti kazandı.
- Cibuti, Mısır ile diplomatik ilişkilerini kesti.
- İtalya'da Kızıl Tugaylar Örgütü'nün Hıristiyan Demokrat Parti Merkezi'ne yaptığı baskında üç kişi öldü, çok sayıda insan yaralandı.
- Fransa, Mısır - İsrail andlaşmasını Filistin sorununa belirsiz bir biçimde yaklaştığı için eleştirdi.

5 MAYIS 1979

- İngiltere'de Başbakanlığa Muhafazakâr Parti lideri Margaret Thatcher getirildi.
- AET, Japonya'nın ticaret fazlasını azaltmasını istedi.

7 MAYIS 1979

- Avusturya'da yapılan seçimleri Sosyalist Parti kazandı.
- Afganistan Hükümeti, Pakistan ve Iran'daki Afgan mültecileri için genel af çıkardı.

8 MAYIS 1979

- Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Halit Velioğlu, evine yapılan silahlı saldırı sonucunda öldürüldü.
- Ankara'ya gelen ABD Dışişleri Bakan Vekili Christopher, «Türkiye'deki üslerin en kısa zamanda kesin statüye bağlanmasını» istedi.
- 10. İslam Konferansı Dışişleri Bakanları toplantısıyla Fas'ta başladı. Mısır'ın üyeliği askıya alındı.
- İran'da Şah dönemi yöneticilerinden 21 kişi daha kurşuna dizildi.

10 MAYIS 1979

- Avrupa Konseyi Danışma Meclisinde konuşan Başbakan Ecevit, «Ekonomik ve teknolojik gelişmemize, dış ödemeler dengemize veya bölgesel işbirliğine katkıda bulunması koşuluyla yabancı sermaye yatırımlarını önyargısız olarak özendirmeye hazırız» dedi.
- CHP Çorum Milletvekili Ethem Eken, parlamento üyeliğinden istifa ettiğini bildirdi.
- Gaziantep'de bir kilim atölyesine yaylım ateşi açılması sonucu, 3 kişi, Adana'da ve Eskişehir'de birer kişi öldürüldü.
- Humeyni, «İran için en büyük tehlike Amerikan emperyalizmidir» dedi.
- ABD ile SSCB, SALT-2 konusunda anlaşmaya vardılar.

11 MAYIS 1979

- CHP'de «Parti Meclisi»ni yeniden oluşturmayı öngören tüzük değişikliği imzaya açıldı.
- Hatay, Gaziantep ve Ankara'da

faşist saldırılar sonucu 4 kişi öldürüldü.

- Laos, Demokratik Sahra Arap Cumhuriyeti'ni resmen tanıdığını bildirdi.

12 MAYIS 1979

- Sanayi Odaları Birliği Başkanı Sabancı, hükümetin son ekonomik kararlarını eleştirerek, «Bu derece zikzaklı kararlarla ekonomimizi düzlüğe çıkarmak mümkün değildir» dedi.
- TÜSİAD, gazetelere hükümeti eleştiren ilanlar verdi.

13 MAYIS 1979

- Sanayi ve Ticaret Odaları Meclis üyelerinin 1. Genel Kurul bildirisinde, «Ön yargılardan arınmış, yapıcı, olumlu ve gerçekçi bir zihniyetin, ülke yönetimine hâkim olması için Cumhurbaşkanı ve tüm ilgililer göreve çağrıldı.»
- İşadamlarını eleştiren Ecevit, «Türkiye'yi bu duruma sürüklemiş olanların en ağır kışkırtmalarla bu hükümete hücum etmeye hakları olmasa gerekir» dedi.
- IMF'nin, Türk Lirasının uzun dönemde dalgalanmaya bırakılmasını önerdiği bildirildi.
- Rodezya'da, ZAPU ve ZANU gerilla örgütleri ortak bir askeri komutanlık altında birleşme kararı aldılar.
- İran'da Devrim Mahkemeleri, Rıza Pehlevi ve eşi Farah'ı idama mahkum ettiler.

14 MAYIS 1979

- DİSK: «TÜSİAD'ın gazetelere verdiği ilan sermayenin yeni bir saldırısıdır. Ve açık faşizme davet çıkarmaktır.»
- İran İslam Cumhuriyeti hükümeti, İran'da kapitülasyonların kaldırıldığını ilan etti.
- Ayetullah Humeyni, ölüm cezalarının kaldırılmasını ve idamların durdurulmasını istedi.
- Suriye, İsrail'in bir barış antlaşması karşılığında Golan tepelerinden çekilme önerisini reddetti.

15 MAYIS 1979

- Ecevit: «İş çevreleri bizi iktidardan düşürmeye çalışıyorlar.»
- Başbakan Ecevit, ABD ile SSCB arasında imzalanacak olan SALT-2 anlaşmasının içeriği belli olmadan U-2 uçaklarının Türkiye üzerinden uçmasına ilişkin kesin bir karara varılamayacağını söyledi.
- DİSK'e bağlı Genel-Iş Sendikası Genel Sekreteri Artan Andaç, işadamlarının gazetelerde yayınlanan ilanları ve toplantılarda dile getirdikleri görüşlerin, faşizme ve emperyalizme çıkarılan birer davetiye olduğunu belirterek, bunalımdan çıkışın tek yolunun işçi sınıfına güvenmek olduğunu söyledi.
- ABD Senatosu, Mısır ile İsrail'e 4.8 milyar dolarlık yardım programını kabul etti.

bir BELGE

SALT/2 Yumuşama Sürecinin Etkin Bir Faktörüdür

SVYATESLAV KOZLOV

SALT-2 anlaşması taslağının esas itibariyle tamamlandığına ve anlaşmanın onaylanması ve imzalanması için Viyana'da önümüzdeki günlerde bir zirve görüşmesi yapılacağına ilişkin resmi bildiri Sovyetler Birliği'nde doğal bir memnuniyetle karşılandı.

Böylesi bir tepki, öncelikle anlaşmaya varan tarafların sağduyuyla ve mevcut gerçeklerden hareket ederek barışın kaderi konusunda büyük sorumluluk ve aralarındaki ilişkilerde en karmaşık sorunun çözümü için karşılıklı kabul edilebilir yaklaşımı ve yolu bulma isteğini göstermiş olmalarından kaynaklanıyor.

SSCB'nin elinde olmayan nedenlerle uzayıp giden görüşmelerin akışını gözlerken, Sovyet insanlarının bu görüşmelerin sonucunu her zaman güvenli göremeyeceklerini haklı olarak söyleyebilirdik. Belirsizlik unsuru şimdi de, hiç olmazsa belgenin ABD Senatosu tarafından onaylanmasına kadar devam edecek.

Ancak, öyle veya böyle, iş sonuç aşamasında bulunuyor. Ve eğer bu önemli belge, en yakın zamanda imzalanacak, daha sonra ise onaylanarak yürürlüğe girecek olursa bu, kuşkusuz gerek Sovyet-Amerikan ilişkilerine, gerekse tüm dünya yumuşama sürecine ciddî ve olumlu bir etki yapacaktır.

Askerî bakımdan en güçlü durumdaki iki devletin arasında stratejik saldırı silâhları bakımından mevcut bulunan eşitliğin anlaşmayla sağlama bağlanması, bu devletler arasındaki stratejik ortamı ve bu arada tüm uluslararası istikrarı yeterince uzun bir süre için, hiç olmazsa anlaşmanın yürürlük süresince değişmez kılabilecektir.

Tarafların güç oranındaki mevcut dengede ilkesel değişiklikler yapmayan, ama bu dengeyi ulaşılan düzeyde «donduran» anlaşma, silâhlanma yarışının pek çok devletin ortak çabalarıyla gelecekte durdurulması için elverişli bir ortam yaratacaktır. Anlaşma. karşılıklı güvenin arttığı koşullarda politik iklimin iyi-

leşmesine yardım edecektir. Bana öyle geliyor ki, anlaşmanın asıl önemi de bundan ileri gelmektedir.

Yumuşamanın başka hiç bir akla uygun alternatifi bulunmadığı inancının herkes tarafından kabul edildiğini, bu anlaşma çürütülmez biçimde kanıtlayacaktır. Eğer böyle olursa yumuşamanın daha da derinleştirilmesini ve genişletilmesini amaçlayan çabalar ve önlemler, doğal olarak birinci plana çıkacaktır. Uluslararası yaşamın şimdiki gelişme aşamasının ivedi ihtiyacı ve başlıca sorunu budur.

Askerî yumuşama önlemleri bu tür önlemler arasında kuşkusuz en büyük öneme sahip olanıdır, çünkü askerî yumuşama olmadığında yumuşama sağlam bir temelden ve gelecekten yoksun olacaktır.

Barış davası için en tehlikeli alandaki silâhlanma yarışına belirli çerçeveler getiren SALT-2 anlaşması, bu yarışın durdurulması sorununu kısmen çözümleyecektir. Ancak daha da önemlisi, SALT-2 anlaşmasının benzer türden başka anlaşmaların kabulü ve gerçekleştirilmesi, silahsızlanma mücadelesi cephesinin genişletilmesi ve temposunun hızlandırılması yolunda gerekli bir aşama olmasıdır.

Böylece yarışı durdurma ve silâhsızlanma süreci, değişmez, sürekli bir karakter kazanabilecek ve bu sürenin başlıca amacı olan savaş tehdidinin insan topluluğunun yaşantısından ebediyen çıkarılması amacına ulaşılamadığı sürece gerçekleştirlmesi gerekecektir.

SSCB Yüksek Sovyet Prezidyum Başkanı L. Brejnev'in, Moskova'da seçmenlerle yaptığı görüşmede inandırıcı biçimde belirttiği gibi; *«stratejik silâhların sınırlandırılmasına ilişkin ilk anlaşmayı, yada kısa adıyla SALT-I'i SALT-2 izleyecektir. SALT-2'nin yürürlüğe girmesinden sonra ise SALT-3 anlaşması üzerinde çalışmalar başlayacaktır. Bu sonuncu anlaşma daha da ileri gitmek, yeni silâh türlerinin ypımını frenlemek, artık yalnızca silâh artışının sınırlandırılmasını değil, aynı zamanda her iki tarafın silâhlarını azaltmasını öngörmek zorudadır. Şimdiki anlaşma. herhalde halen yapılmakta olan diğer görüşmeleri, örneğin nükleer silâh denemelerinin tamamen yasaklanmasına, alışılmış silâh ticaretinin sınırlandırılmasına ve hatta umut ederiz ki, Orta Avrupa'da silâhlı kuvvetlerin ve silâhların azaltılmasına ilişkin görüşmeleri canlandırma konusunda yardımcı olacaktır».*

Sovyet çevrelerinde hiç bir zaman silâsızlanmayla ilgili olarak yapılan görüşmeleri birbirine bağımlı kılmak eğilimi göste-

rilmemiştir. Bu görüşmelerden somut gereksinmeye uyan, her biri belirli bir amaca ve yeterli bağımsızlığa sahiptir, aksi takdirde bu görüşmelerde çaba ve zaman harcamak gereksiz olurdu.

Batı tarafı, tam tersine, sırf görüşmeleri uzatmak ve böylece tek yanlı ayrıcalıklar elde etmek umuduyla düşünülmüş genellikle yapay «bağlantılara» eğilim göstermektedir.

Kuşkusuz, SALT-2 görüşmelerinin belirli olmayan akışının uluslararası ilişkiler üzerinde elverişsiz etkide bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Ancak bu ilişkiler yine de özellikle Avrupa'da Helsinki forumu öncesinde ve özellikle de sonrasında, doğru yolda gelişmeye devam etmiştir. Bu ilişkilerin iyi ve yeterince bağımsız gelişmesinin SALT-2 görüşmelerinin olumlu ilerlemesinde rol oynadığı da son derece açıktır.

Bilindiği gibi, her türlü durumda tüm Avrupa devletlerinin yöneticileri, bu arada NATO müttefikleri bu görüşmeleri oybirliğiyle desteklemişler ve görüşmelerin olumlu sonuçlanmasına umut bağlamışlardır.

Bu oybirliğinde, kuşkusuz, SSCB ve ABD arasında önemli bir anlaşmaya varılmasının tüm uluslararası ilişkiler sisteminde öncelikle genel güvenliğin sağlanması, nükleer savaşın önlenmesi ve yumuşamanın daha da güçlendirilmesi gibi, tüm dünya halklarının kârlı oldukları konular açısından yararlı bir şekilde yansıyacağı inancı görülmüştür.

İnsanlığın izlemesi gereken yolları belirleme hakkını gaspeden ve sayıları çok olmasa da etkili olan ABD'deki SALT-2 anlaşması düşmanları başka türlü düşünüyorlar. Uydurma kanıtlardan yararlanan bu kişiler, iki ülkenin gerçek stratejik çıkarlarının eşit güvenlik, karşılıklı yarar, etkin denetim ve tek yanlı üstünlüklere izin vermeme esasına dayanarak kılı kırk yararcasına hesaba katıldığı titizlikle hazırlanmış bu belgeye karşı güvensizlik tohumları ekmek istiyorlar.

Ancak bunun yerine başka ne önerilebilir ki?

16 MAYIS 1979

- Gaziantep, Ankara ve Kayseri'deki faşist saldırılarda 6 kişi öldü.
- CHP tüzüğünde parti meclisi kurulmasına ilişkin değişiklik yapılması için hazırlanan önergeyi 494 delege imzaladı.
- Zeytinyağı toptan satış fiyatına yüzde 25 oranında

zam yapıldı.

- Tahran Devrim Mahkemesi Başkanı Ayetullah Hallali, Şah'ı öldürmenin her İranlının görevi olduğunu belirtti.
- Varşova Paktı Ülkeleri Dışişleri Bakanları, Budapeşte toplantısının sonunda yayımladıkları bildiride, Varşova Paktı ve NATO'nun karşılıklı olarak feshedilmesini ve askeri faaliyetlerin karşılıklı olarak azaltılarak askeri örgütlerin kaldırılmasını önerdiler.

17 MAYIS 1979

- Ecevit: «Sıkıyönetim sona erdiğinde, Sıkıyönetim Mahkemelerinin göreve devam etmesi için yasa hazırlanıyor.»
- İstanbul'da 4, Manisa'da 2, Gaziantep'de 1, Kadirli'de 1 kişi öldürüldü.
- TSİP Genel Başkanı Kaçmaz, TİP'e «iş ve eylem birliği» çağrısında bulunduklarını açıkladı.

18 MAYIS 1979

- Denktaş - Kipriyanu Zirvesi Lefkoşe'de başladı.
- Türk-İş bildirisinde, TÜSIAD'ın ilanı eleştirildi; bunalımda işverenlerin büyük payı olduğu belirtilerek, «İlan yoluyla sorumluluktan kurtulmak mümkün değildir» denildi.
- İran Gazeteciler Sendikası, Humeyni'ye başvurarak basın üzerindeki baskıların kaldırılmasını istedi.

19 MAYIS 1979

- Ankara Savcı Yardımcısı Doğan Öz'ü öldürmekten sanık faşist komando Hüseyin Kocabaş Balıkesir'de yakalandı.
- TİP Genel Başkanı Boran ve 330 TİP üyesinin «1 Mayıs 1979 günü sokağa çıkarak Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na aykırı davrandıkları» gerekçesiyle yargılanmasına başlandı.
- Tarsus'ta TÖB-DER üyesi bir kadın öğretmen öldürüldü.

20 MAYIS 1979

- Kıbrıs Zirvesinde Denktaş ile Kipriyanu arasında, toplumlararası görüşmelerin başlaması konusunda anlaşmaya varıldı.
- İstanbul'da Sirkeci iskelesinde meydana gelen patlamada sekiz kişi yaralandı.

21 MAYIS 1979

- Amerika'da yayınlanan «The Economist» dergisinde, «Ecevit'in partisinin sol kanadından gelen baskılarla U-2'lerin denetleme uçuşları konusunda Moskova'ya veto hakkı tanıması, Washington'u tedirgin etmektedir» denildi.
- Dışişleri Bakanı Ökçun, «Türkiye, İsrail ile ilişkileri kesmeyi kesinlikle düşünmüyor» dedi.
- İran, ABD'nin yeni büyükelçisinin gelişinin ertelenmesini istedi.

22 MAYIS 1979

- CHP'nin 24. Kurultayı, 24 Mayıs günü Ankara'da yapılacak.
- İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurdu.
- 1979 Balkan Ülkeleri Yazar Örgütleri Toplantısı, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya ve Türkiye'nin katılımıyla İstanbul'da başladı.
- Meksika, Nikaragua ile diplomatik ilişkilerini kesti.
- İsrail Hükümeti, Filistinlilere sınırlı özerklik tanımayı öngören bir planı kabul etti.

1 MAYIS 1979'un SINIF MÜCADELESİNE KAZANDIRDIĞI DERSLER

Altı bağımsız bakanın hükümete verdikleri «muhtıra» ve bu muhtıranın ifade ettiği gerici talepleri karşısında sosyal demokrasinin takındığı teslimiyetçi tutum, 1 Mayıs 1979'a doğru, toplumsal gelişmeleri yakından etkiledi. Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasının yanında «yaygınlaştırılması ve etkili kılınması» gündeme getirildi. Gericiliğin demokratik harekete karşı yeni bir saldırısından başka bir şey olmayan bu gelişme, vakit geçirmeksizin 1 Mayıs 1979'u da tartışma alanına getirdi.

Gerici mihrakların, elbirliğiyle başlattığı ve hükümeti teslim almayı başardığı nokta, «bölücülük» yaygaraları altında ulusal demokratik hareketi sindirmek ve buradan sağlayacağı olanakla genel demokratik hareketi baskı altına almak gibi bir amacı ifade ediyordu. Nitekim sıkıyönetim uygulamaları, daha uzatılmadan bu hedefi gözetmeye, gericiliğin ileri sürdüğü gerekçeleri gündemine almaya başladı.

Sıkıyönetimin Doğu illerinde yaygınlaştırılması yönündeki eğilimler açığa çıkıp resmiyet kazanınca, sosyal demokrasinin bu tutumuna karşı demokrasi güçlerinin direnci de gelişmeye başlamış bulunuyordu.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Diyarbakır İl Başkanı Mehmet Ali Tan yaptığı açıklamada şöyle diyordu:

«Türkiye'de son günlerdeki gelişmeler, Demokratik Hak ve Özgürlükler' den, insanca yaşamdan yana olan tüm toplum kesimleri için, demokrasinin geleceği açısından kaygı verici boyutlara ulaşmıştır.

«Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu bunalımın temel nedeni, son günlerde çeşitli çevrelerce dile getirilen Bölücülük vb. faktörler değil, yıllardan beri İşçi Sınıfı Sosyalistlerinin dile getirdiği emperyalizme bağımlı sözümona kalkınma modeli ve yerli tekelci burjuvazinin doymak bilmez açgözlülüğüdür.

«Hal böyleyken, Demokratik Halk Güçleri'nin bazı acil taleplerini programına alarak, iktidara geldiğinde, sözkonusu taleplerin gereğini yapacağını ifade eden, ancak iktidarı gerçekleştiğinde bütün bu vaadlerini unutan ve Emekçi Halk Güçlerimizin düşmanı faşizmin üzerine gitmeyen Sosyal Demokrasi, tekelci burjuvazinin bunalımının yükünü, ekonomi-politik planda

emekçilere yıkarken, bunun tamamlayıcı bir parçası olmak üzere, «Özgürlükçü Demokrasi» uğruna, anti-demokratizmin dozunu giderek artırmakta, böylece zaten işsizlik ve hayat pahalılığından bunalan emekçileri gittikçe zorlaşan yaşam koşullarına itmektedir.

«16 aylık iktidarı döneminde tekelci burjuvaziye yaranmak için yaptıkları yetmiyormuşçasına, Sosyal Demokrasi, şimdi de, kendisinin kurtuluş olmadığının bilincine varan emekçi kitlelerin mücadelelerinin hedefini şaşırtmak ve gelişen Ulusal-Demokratik Mücadeleyi baskı altına almak amacıyla, Doğu ve Güneydoğu illerini kapsayan bir operasyona hazırlanmaktadır.

«Oysa yapılması gereken, Demokratik Hak ve Özgürlükler'den yana tüm toplum kesimleri ile Demokratik Güç ve Eylem Birliği anlayışı içinde, faşizm tehlikesinin üzerine gitmek, toplumun ve devletin demokratikleştirilmesine çalışmaktır. İşçi Sınıfı Sosyalistleri'nin yıllardır dile getirdiği bu gerçeklere sırt çevirmekle tutarlı demokrat olunamayacağı açıktır.

«Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu koşullarda bu tür önlemler! Sosyal Demokrasi'nin bindiği dalı kesmesinden başka, emekçilerin mücadelesini de sekteye uğratacaktır. Anti-demokratizmin dozunun artırılması bu bakımdan endişe vericidir. Biz Türkiye Sosyalist İşçi Partisi olarak, bu tür anti-demokratik önlemleri! protesto ediyor, başta sosyalistler olmak üzere, Demokrasiden yana tüm Emekçi Halk Güçleri ile bu tür uygulamalara karşı, Demokratik Güç ve Eylem Birliği içinde, mücadelemizi sürdüreceğimizi bildiriyoruz.»

Faşist ve gerici güçler, saldırı ve cinayetlerine hız verirken, başta sıkıyönetimin yaygınlaştırılıp baskıların koyulaştırılmasını gözetiyor ve özel olarak Doğu'da geniş çaplı bir terör uygulanmasına zemin hazırlamak istiyorlardı. Meclislerde gerici parlamenterlerin, bu yönde en ince provokatif yöntemleri denedikleri, Bayındırlık Bakanı Şerafettin Elçi'yi boy hedefi alarak buradan Kürt halkı üzerinde yoğun bir teröre varmak istedikleri dikkatlerden kaçmadı. Doğu'nun devrimci demokratik güçleri, bu türden oyunları ve amaçlarını biliyorlardı. Diyarbakır'da sendikalar ve demokratik örgütler bir ortak açıklama yaparak bu şoven oyunlara dikkati çektiler. Açıklama şöyleydi:

«Türkiye'deki son siyasal gelişmeler, sıkıyönetim alanlarının genişletilerek uzatılması doğrultusundadır. Dört aydır 13 ildeki sıkıyönetim uygulamalarına son verilmesi gerekirken, tersine Doğu ve Güneydoğu İlleri'nin tümü başta olmak üzere diğer bazı illerin de olağanüstü durum kapsamı içine alınması konusundaki yaygın gelişmeleri kaygı ile izlemekteyiz.

İlimize ve bölgemizin tümüne getirilmek istenen bu olağanüstü durum, öteden beri tekelci sermaye ve faşist mihrakların özlemi olup, bunun işçi sınıfımız ve halkımız üzerine yeni baskı yöntemlerine başvurulması isteğidir.

Bölücülük yaygaraları ile birlikte, «Milli Birlik ve Beraberlik» edebiyatı ön plana çıkarılmakta, herkesin elele vermesi gerektiği aldatmacası ileri sürülmektedir. Oysa bugün Türkiye'nin gerçeği, toplumun, çıkarları, karşıt iki kampa bölünmüş olmasıdır. Bu gerçek o kadar açıktır ki, bütün demokrasi düşmanları, adını kendileri koyarak, Milliyetçi Cephe'yi kurup orada mevzilenmişlerdir. Onların karşısında ise faşist saldırganlığa geçit vermemeye kararlı Demokrasi Cephesi saf tutmuştur. Faşizmle demokrasinin bağdaştığı demokrasi düşmanlığı ile demokrasi savunuculuğunun biraraya geldiği görülmüş değildir.

Bölücülüğü yapan İşçi Sınıfı ve Emekçi Halkımız değildir. Burjuvazinin ta kendisidir. Burjuvazi, Irkçı-Şoven uygulamalarını gözardı etmek için, bölücülük yaygaralarını yükselterek, gerici yöntemlerine zemin oluşturmak istemektedir.

Bugün başta bulunan sosyal demokrat hükümet ise, muhalefetteyken halk güçlerinin yanında yer alacağı, Milliyetçi Cephe tarafından işlemeyen demokrasiye işlerlik kazandıracağı ve bunun yanında işçilerin, tüm emekçilerin bazı acil isteklerine çözüm getireceği gibi birtakım vaadlerde bulunarak halk güçlerinin desteğini almış ve iktidar olmuştur. Oysa bugün görünen gerçek odur ki, sosyal demokrat hükümet muhalefetteyken halk güçlerine vaadettiklerine sırt çevirmiş, hükümetin kendi iç çelişkilerini emperyalist burjuvazinin uluslararası bunalımının uzantısı olan ekonomik açmazları ve sosyal patlamaları önlemede olağanüstü durumlara başvurmayı çare görmektedir. Halk güçlerine yeni olağanüstü durumlar getirerek varlığını sürdürmek istemektedir.

Ülkenin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının daha çok emperyalizme peşkeş çekilmek istendiği, «Milli Birlik ve Beraberlik» edebiyatı ile alın terimizin, biz emekçilere Kemer Sıktırılarak daha çok yağma planlarının yapıldığı, faşizm özlemlerinin giderek arttığı, sosyal demokrat hükümetin anti-demokratizmin dozunu yükselttiği, hayat pahalılığı ve işsizliğin ateşten gömlek halini aldığı bugünler, İNSAN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ'nden yana olan Biz Demokratik Halk Güçleri'nin Birlik ve Beraberliğimizi daha bir pekiştirmemiz gereken günlerdir. Halk güçlerimizin bu gelişmeleri değerlendirerek hareket edeceğine inanıyoruz. İlerici, demokrat parlamenterlerin de demokrat olmanın asgari koşullarında bu uygulamalara karşı çıkmaları gerektiğini belirtmek istiyoruz.»

DISK 10. Bölge Temsilciliği, Dev Toprak-İş 11. Bölge Tem., Tekges-İş Sen. Şube Başkanlığı, Dev Maden-Sen Şube Başkanlığı, Genel-İş Sen. 7. Bölge Tem., Genel-İş Sen. Şube Başkanlığı, TÖB-DER Diyarbakır Şube Başkanlığı, Enerji-İş Sen. Şube Başkanlığı, Bank-Sen 9. Bölge Tem., Baysen Şube Başkanlığı, İplik-İş Sen. Diyarbakır, Teksif Sen. Şube Başkanlığı, D.H.K.D. Diyarbakır, Yeni Haber-İş Bölge Tem., D.D.KA.D. Şube, Yapı İmar-İş Diyarbakır Şube Bşk., Genç Öncü Bölge Tem., S.G.B. Diyarbakır Şube, Tümas Diyarbakır Şubesi, D.D.K.D. Diyarbakır Şubesi, Diş-Der, Tekstil Bölge Tem., DÜÖD, Fen-Der, D.Y.Ö.K.D., Tez Büro-İş Diyarbakır Şubesi, İGD Diyarbakır, İKD Diyarbakır, D.Y.D. YOÖ.D., Tabibler Odası, Diyarbakır-Mardin, Siirt İlleri, İMO, Makina Müh. Odası, Sosyal-İş Diyarbakır Şubesi, Gıda-İş Sen. Şube Başkanlığı.

15 Nisan günü İstanbul sıkıyönetim komutanlığı, «sıkıyönetimin uzatılması halinde 1 Mayıs'ın İstanbul'da kutlanmasını yasaklayacağını» açıkladı. Bu bir peşin karardı ve burjuvazinin niyetlerini ele veriyordu. Çünkü, hem DİSK çok daha önceleri 1 Mayıs 1979'u Taksim alanında kutlamak için başvurusunu yapmıştı, hem de sıkıyönetim, daha uzatılmadan önce, uzatılacağını varsayarak, yani «hukuki varlığının» uzanmadığı bir döneme ilişkin olarak yasaklama kararı alıyordu.

16 Nisan günü Oleyis Sendikasının Marmara Bölge Genel Kurulunda konuşan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar işçi sınıfının demokratik haklarını kullanmakta kararlı olduğunu ve 1 Mayıs'ın DİSK tarafından Taksim Alanı'nda kutlanacağını söylüyordu.

Bu noktadan itibaren 1 Mayıs 1979'un kutlanıp kutlanamayacağı, ya da nerede kutlanması gerektiği tartışmaları gündeme girdi. Emekçilerin ilgisi, bir demokratik hakkın mutlaka kutlanılması noktasında düğümlenirken, gerici güçlerin çabaları da bu hakkın kullanılmasını engellemek noktasında düğümlendi. Ve bu düğümün çözüleceği yerin Istanbul'un Taksim alanı olacağı kendiliğinden ortaya çıktı. Taksim, işçi sınıfı açısından özel bir önem taşıyordu ve sembol niteliğindeydi.

Taksim'de emekçi sınıf güçlerinin toplanması doğrultusunda çabalar yoğunlaşır, hazırlıklar tamamlanırken, işçi sınıfı içinde ayrı baş çekme gayretleriyle ve bozgunculuklarıyla bilinen Maden-İş yöneticileri ve bunların birkaç sendikadaki yandaşları, emekçilerin gücünü bölme, 1 Mayıs güçlerini zaafa uğratıp zayıf düşürme yönündeki girişimlerini de başlatmış bulunuyorlardı. «İlerlemeci»ler, bir yandan sıkıyönetim İzmir'de de konulabilir hesabından kalkarak 1 Mayıs'ta DİSK'le birlikte Taksim Meydanında olacaklarını imâ ederlerken, öbür yandan da, eğer İzmir'e sıkıyönetim konulmazsa hesabından kalkarak, 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlamak için «izin» istiyorlardı.

Ecevit de 20 Nisan günü yaptığı açıklamada, demokrasi güçlerinin neden «mutlaka İstanbul» diye direttiklerini anlamadığını, eğer isterlerse başka illerde (mesela İzmir) 1 Mayıs'ı kutlayabileceklerini ve böyle yaptıkları takdirde hükümetin teşvik ve desteğini göreceklerini belirtti.

22 Nisan günü, Ankara'da basılıp İstanbul'a getirtilen ve içinde 1 Mayıs afişlerinin de bulunduğu 600 bin liralık yayına İstanbul sıkıyönetim komutanlığı el koydu. Bu, sıkıyönetimin «kararlılığının» bir yeni kanıtı oldu.

Aynı gün toplanan Maden-İş, Bank-Sen ve Bay-Sen Sendikaları Genel Temsilciler Meclisi toplantısında, DİSK'in olağanüstü Kongreye götürülmesi için çalışmaların başlatılması kararı alındı. Bu da «ilermeci kararlılığının» yeni bir kanıtı olmaktaydı!

1 Mayıs konusunda çeşitli çevrelerin tutumları bu gelişmelere bağlı olarak netleşiyordu. TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz 21 Nisan günü Bursa'da partisinin düzenlediği bir kapalı salon toplantısında, 1 Mayıs'ın İstanbul'da kutlanmasının önemine değinerek özetle şunları söylüyordu:

«İşçi sınıfının bütün dünyada yüz yıla yakın bir süredir kutlayageldiği 1 Mayıs'ı ülkemiz işçilerine daha birkaç yıl öncesine kadar çok gören egemen güçler, şimdi yeniden 1 Mayıs'ı yasaklama çabaları içindedirler. Her ülkede 1 Mayıs'ı kutlamak işçi sınıfının en doğal demokratik hakkıdır ve bugün yapılan gösterilerin belli gelenekleri vardır. 1 Mayıs'ın işçi sınıfının yarısının yaşadığı ve en bilinçli kesimini bağrında barındıran İstanbul'da yapılmasından daha doğal bir şey olamaz. Nitekim, İstanbul Taksim alanı yeni oluşmakta olan 1 Mayıs'ın simgesi haline gelmiştir. Öyle ki Taksim Alanı ad değiştirmiş ve «1 Mayıs Alanı» olmuştur.

CHP ağırlıklı Hükümet DISK'in aylar öncesinden yaptığı açıklama üzerine uzun süre susmuş ve sonunda Başbakan Sıkıyönetimi vesile ederek işin içinden sıyrılmak istemiştir. Sıkıyönetimin, işleyişi ve yapısı gereği, 1 Mayıs gösterilerine izin vermesi zaten beklenemezdi. Oysa yıllar boyu 1 Mayıs'a hasret giden işçi sınıfımızın ve tüm demokratların 1 Mayıs konusunda ne kadar hassas oldukları bilinmektedir. Bu durumda CHP çok daha önceden meseleyi ele almalı ve 1 Mayıs'ın kutlanması için pürüz çıkarmamalıydı.

Ama CHP böyle yapmadı. Ve bu tutumuyla işçilerin demokrasi mücadelesinden ne denli ürktüğünü bir kez daha ispatladı.»

DİSK yönetimi bu arada, bir yandan 1 Mayıs hazırlıklarını yürütmek,

öbür yandan bozgunculuğa karşı mücadele etmek zorunda kalıyordu. DİSK'ten geçici olarak ihraç edilen (Maden-İş, Baysen-Bank-Sen) sendikalarının 22 Nisan günü yaptıkları ortak toplantıya, Fehmi Işıklar gönderdiği bir cevabi yazıda şunları belirtiyordu:

«Bu toplantının DİSK'le bir ilişkisi yoktur.

DİSK Onur Kurulu kararlarının tartışılacağı yer DİSK Genel Kuruludur. Bu konuda DİSK Genel Kurulu dışında merciler aramak, anarko-sendikalizmin ta kendisidir. İşçi sınıfımız bu tür sapmalara karşı gereken dersi vermiştir, bundan böyle de verecektir. Bu tür davranışlarımız örgüt tanımazlığın en son örneğidir... 1 Mayıs kutlamasının arifesinde, Türkiye işçi sınıfına, tüm ilerici hareketlere, tüm demokratik güçlere ve bu arada tüm ilericilerin, ve devrimcilerin gözbebeği gibi koruması gereken DİSK'e yoğun saldırıların yapıldığı şu dönemde eski yanlışlarınıza ek olarak örgüt ve tüzük tanımayan, DİSK'i yıpratmak isteyen yöneticiler olarak işçi sınıfı sizi mahkum edecektir.» (DİSK ajansı - 22.4.1979 sayı 979/82)

Sosyal demokrasinin 1 Mayıs'a karşı, olumsuzluğu da aşan ve saldırganlığa dönüşen tutumu, CHP'nin basın dünyasındaki onaylayıcıları tarafından da üstü kapalı alkışlanıyordu. «Sağduyu»nun sadık temsilcilerinden Oktay Akbal 25 Nisan tarihli Cumhuriyet Gazetesinde «sağduyu» sahiplerine yandaş çıkarak şöyle yazdı:

«1979'un 1 Mayıs'ı Sıkıyönetim dönemine rastlıyor. Gönül ister ki bu bayram yine de Taksim Alanında kutlanabilsin. Herkes biliyor, Sıkıyönetim yasal solun, sendikaların, emekçi örgütlerinin çalışmalarını önlemek amacıyla ilan edilmedi. Yasa dışı birtakım aşırı örgütlerin terör saçan eylemleridir, bölücülük, mezhep kavgalarıdır Sıkıyönetimin ilan edeni.. Yasalara her zaman saygılı Türk emekçisi Sıkıyönetime karşı değildir. Bu açıdan, 1 Mayıs 1979 bayramının İstanbul'da belirli bir alanda, belirli koşullarla, geçen yılki gibi sıkı bir gözetim ve denetim altında kutlanmasına izin verilmesi gereklidir kanısındayım. Ama, şu ya da bu nedenlerle bu kutlama önlenirse «biz ille de Taksim'de toplanacağız bize kimse engel olamaz» diye direnmek yanlış ve yersiz bir davranış olacaktır. DİSK yöneticilerinin Hükümetle ve Sıkıyönetim'le ters düşmeyeceklerini, anlamsız zorlamalara girişmeyeceklerini sanırım. Böyle inatçı bir tutum, işçi sınıfının düşmanlarının işine gelir. Bunu türlü deneyden geçmiş DİSK yöneticileri hepimizden daha iyi bilirler..»

Tutum planında «ilerlemeci»liğin konukları 1 Mayıs'a doğru giderek artıyordu. Sınıf mücadelesinin dönemeçlerinde bu «hareketlenme» ve konum değiştirme sıkça görülen bir «meziyet»tir. Emekçi sınıf güçlerinin geleceğini CHP'li gözlüğüyle görmeye çalışanlar, burjuvazinin estirmeye çalıştığı terör ortamında gerçek konumlarını seçerken, yine burjuvazinin açtığı «umut kapısı»na sığınmayı, siyasi ikballerinin bir gereği sayıyorlardı. Bunun tipik örneklerinden biri olan Uğur Mumcu daha önce, 19 Nisan günkü yazısında, İzmir'deki bahar bayramına (!) davetiye çıkararak omurgasızlar kervanına katılmıştı:

«Çare nedir?

Bu noktada bir «durum değerlendirmesi» yapıp; serinkanlı düşünmek zorundayız.

1 Mayıs törenlerini İstanbul'da Taksim Alanında kutlamak diye bir zorunluluk yoktur. 1 Mayıs, İzmit'te, İzmir'de, ya da sıkıyönetim ilan edilmemiş bir başka kentte kutlanabilir. Bu olanaklar üzerinde durmayıp, «ille 1

Mayıs'ı İstanbul'da kutlayacağız» diye diretmek, işçi sınıfı ile silahlı kuvvetleri, boş yere karşı karşıya getirir. Bundan kimlerin kazançlı çıkacağı bellidir.

Sıkıyönetim Mahkemeleri birçok terör olaylarına elkoymuş, bazı davalarda sonuçlar da alınmaya başlanmıştır. Sağ teröristler, bu gelişme karşısında «Tam siper» yapıp, pusuya yatmış, beklemektedirler. İşte tam bu sırada. birden bire «Silahlı sol fraksiyonlar» ortaya çıkmıştır. Böyle bir dönemde. temel amaçlarından biri terörizme karşı savaş olan işçi sınıfı ve DISK'in, sıkıyönetim ile gereksiz bir tartışmaya girmesi, amaç ve hedef saptırmaktan başka bir işe yarar mı?

Kaldı ki, sıkıyönetim yasaklarına rağmen, kutlanmak istenen 1 Mayıs törenlerini, yasal bir toplantı gibi, görkemli bir kalabalıkla kutlamanın olanağı yoktur. Sıkıyönetim yasakları, ister istemez, katılma oranını düşürecek; belki de toplantı başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Bu sonuç, işçi sınıfı ve DISK için, hiç de yüz ağartıcı olmaz. Bu olasılık üzerinde de uzun uzun düşünmek gerekir.

Bu konu önümüzdeki günlerde, ülkenin ilerici güçleriyle silahlı kuvvetlerimizi karşı karşıya getirebilecek sakıncaları, olasılıkları içermektedir. Ilerici kuruluş ve örgütlerle, silahlı kuvvetlerin gereksiz sürtüşmelere sokulması, önümüzdeki dönemin siyasal gelişmelerini de etkiler.

1 Mayıs, sıkıyönetim bölgeleri dışında, en görkemli ve coşkulu biçimde kutlanabilir. Böyle bir olanak varken, sıkıyönetim ile çatışmanın anlamı ne?

Serinkanlı düşünen her devrimcinin bu yargıya varacağını sanıyorum. 1 Mayıs töreni dolayısıyla, silahlı kuvvetler ile işçiler çatıştı, birçok kişi tutuklandı. Allah saklasın, birçok kişi de yaralandı ve öldü, kime, kimlere yarayacak bütün bunlar?

Eleştiri ve özeleştiri, devrimciliğin temel yöntemidir. Öyleyse bu konuda eleştiri ve özeleştiri süzgecinden geçelim.

Ama gecikmeden...» (Cumhuriyet, 19 Nisan 1979)

26 Nisan günü sıkıyönetimin 13 ilde iki ay daha uzatılmasına ek olarak 6 ilde daha uygulanması kararı 1 Mayıs tartışmalarını yeni bir alana kaydırdı. Çünkü, sıkıyönetimin uzatılması ve yaygınlaştırılması, anti-demokratizmin azıtmasında önemli bir dönemeçti ve bu yöndeki gelişmeler açısından bakıldığında 1 Mayıs, demokratik mücadele için büyük bir önem yüklenmişti. Ve 1 Mayıs, sıradan demokratik bir hakkın emekçiler tarafından kullanılması boyutunu aşarak bir demokrasi sorununa dönüştü.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Başkanlık Kurulu, egemen gerici güçlerin amaçlarına dikkati çekerek sıkıyönetimin uzatılıp yaygınlaştırılması konusundaki görüşlerini şöyle açıkladı:

«Sıkıyönetimin uzatılması öncesinde hız verilen «bölücülük» propogandası, «meyvesini» vermiş ve sıkıyönetimin yaygınlaştırılıp uzatılması sağlanmıştır. Böylece anti-demokratik tırmanış yeni bir aşamaya vardırılmıştır. Ama baştan beri vurguladığımız gibi zamlardan, kuyruklardan, yoklardan bezen emekçi halkın, faşist terörle bastırılamayan demokrasi ve özgürlük mücadelesine set çekmek, demokratik hak ve özgürlükleri iyice kısıtlayarak kitlelerin yükselen tepkisini bastırmaktır.

Sıkıyönetim terörü önlemek «gerekçesi» ile ilan edilmiştir. Oysa terörün önü alınamamıştır. Partimiz daha ilk gün Sıkıyönetimin teröre çare olamayacağını açıklamıştır. Ama aynı sıkıyönetimin demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlayacağını dile getirmiştir. Nitekim söylediklerimiz aynen çıkmıştır. Sıkıyönetimin, Anayasa'nın güvencesi altındaki Partimizin pek çok çalışma-

sını engellemiştir. Toplantılarımız yasaklanmış, bildiri dağıtmamız önlenmiş, üyelerimizin çıkardığı bir yayın yasaklanmış, yasak yayın bulundurduğu gerekçesiyle çok sayıda üyemiz günlerce gözaltında tutulmuş, kısacası sosyalist siyaset üzerine yoğun baskı getirilerek ilk başta sosyalistler olmak üzere tüm ilericilerin eli kolu bağlanmak istenmiştir.

Uzatılır uzatılmaz Sıkıyönetimin ilk işi 1 Mayıs gösterilerini ağır bir uslüpla yasaklamak olmuştur. Oysa emekten yana herkesin coşku ve dayanışma kaynağı olan 1 Mayıs gösterileri, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sadece ve sadece demokrasinin gelişmesine hizmet etmiştir.

Emperyalizmle uzlaşan, işbirlikçi tekelci burjuvazinin çıkarlarını kollayan sosyal demokrasi, gerici güçler tarafından tam anlamıyla teslim alınmıştır. Öyle ki MC'nin cesaret edemeyeceği anti-demokratik uygulamalara sosyal demokrasi eliyle hız verilmektedir. Bunda da sosyal demokrasinin «umut» ve «demokrasi havarisi» olarak gösterilmesi kitlelerdeki etkisinden yararlanılmaktadır. Oysa sosyal demokrasi bugün vardığı anti-demokratik konumu muhalefetteki vaadlerine 180 derece ters düşmektedir.

Üstelik MC partileri sıkıyönetim oylamasında «hayır» demekte ve hem sıkıyönetimin uzatılmasını, —daha da önemlisi— Doğuda yaygınlaştırılmasını onaylamayan bir tutum takınmaktadırlar. Ve böylece bu demokrasi düşmanları adeta sosyal demokrasiden daha demokrat bir görünüme büründürülerek emekçi halk bir kez daha yanıltılmak istenmektedir.

Ama herkes bilmelidir ki, tarihin çarkı ne yapılsa tersine döndürülemez. Emekçi halkımız tüm engellemelere karşı demokratik hak ve özgürlüklerine sahip çıkmayı bilecektir.»

Uzatılan sıkıyönetimin ilk işi 1 Mayıs kutlamalarını İstanbul ilinde yasaklamak oldu. Demokrasi güçlerinin bu yöndeki hazırlıklarını tamamlamak üzere olduğu bir aşamada, bir yandan bu hazırlık çalışmalarının engellenmesi, öbür yndan törenin yasaklanacağının ilan edilmesi, egemen güçlerin demokrasi güçlerine karşı kesin bir saldırı kararına işaret ediyordu. Bu noktada gerilemek, demokratik haklara sahip çıkmamak, gericiliğe teslim olmaktan başka bir anlama gelmezdi.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk sıkıyönetimin açıklaması üzerine bir yazılı demeç vererek, Yürütme Kurulu'nun görüşlerini şöyle özetledi:

«Burjuvazi 1 Mayıs'ı her yola başvurarak engellemek isteyebilir. 1 Mayıs'ın 1 Mayıs Alanında kutlanmasına karşı çıkabilir. Hatta kendi istediği alanlarda kutlanmasını dayatabilir. Bu dayatmaya boyun eğerek DİSK'in 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlayacağını yayanlar, tüm demokratik güçlerin 1 Mayıs Alanına akmasını engellemek isteyen teslimiyetçilerdir. Bunlar burjuvazinin gösterdiği alanlarda, yarınki hesaplarına uygun 1 Mayıs'ı kutlamaya kalkışanlardır. Bunlar 1 Mayıs 1977 katliamında öldürülen 36 yurttaşımızın anısını 1 Mayıs Alanı'nda yaşatmaktan kaçarak, onların anılarına ihanet edenlerdir.

1 Mayıs emeğin bayramıdır. Devrimci bir sendikal örgütün genel başkanı olarak arkadaşlarımla 1 Mayıs'ta 1 Mayıs Alanında olacağım.» (DİSK Ajansı 27.4.979 - 979/85)

Baştürk'ün bu demeci iki şeyi birden kanıtlıyor. Biri, demokratik güçlerin 1 Mayıs'ı İstanbul'da kutlamak için haklı bir direniş içinde olmalarının gerekliliğini, ötekisi de, bu direnişi somutlamak için en son olanakların da değerlendirilmesinin uygun olacağını. Sembolik bile olsa, DİSK'in 1 Mayıs'ı İstanbul'da kutlaması, buna, temsili nitelikte bile olsa, demokrasiden yana olan bütün kişi ve kuruluşların destek olması gerekiyordu.

Baştürk'le birlikte DİSK Yürütme Kurulu üyeleri bu açıklamalarından ötürü ertesi gün, 28 Nisan 1979 günü sıkıyönetim komutanlığınca İstanbul'da gözaltına alındılar.

Bu baskıcı uygulamalara karşı dünyanın dört bir yanından ve Türkiye'den sesler yükseldi. Dünya Sendikalar Federasyonu Genel Sekreteri Enrique Pastorino aynı gün DİSK'e şu telgrafı gönderdi:

«1 Mayıs gösteriler konusunda uygulanan baskı önlemlerini üzüntüyle karşıladık. Bu sendikal ve demokratik haklara saldırıdır. Türk işçileri ile aktif dayanışmamızı belirtiriz. Başbakan Ecevit'e protesto yazısı yazmış bulunuyoruz.»

Aynı gün toplanan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Başkanlık Kurulu yaptığı açıklamada DİSK yöneticilerinin gözaltına alınmalarını, anti-demokratik bir uygulama olarak niteledi ve şunları söyledi:

«DİSK Genel Başkanı ve Genel Sekreteri de dahil olmak üzere Merkez Yöneticilerinin ve Konfederasyona bağlı birçok sendika sorumlusunun gözaltına alınması işçi sınıfına ve tüm demokratik güçlere karşı Hükümetin yeni bir baskısıdır.

İşçilere ve emekçilere birçok vaadlerde bulunarak işbaşına gelen ve demokrasiyi savunacağını ileri süren Hükümet, 1 Mayıs'ın kutlanmasını önlemek amacıyla işçi sınıfına ve tüm ilerici güçlere karşı düşmanca bir tutum içine girmiştir.

Başbakan Ecevit, 1 Mayıs törenini kendisinin değil, Sıkıyönetimin yasakladığını ileri sürerek samimiyetsizlik örneği vermiş ve meselede sanki kendisi taraf değilmiş gibi davranmıştır. Bu durumun baş sorumlusu yasaklarda eşitlik öneren Başbakan'dır. Işçiler ve tüm ilerici güçler, CHP'nin bu tutumunu ibretle izlemektedirler.»

TSİP Başkanlık Kurulu ayrıca, bazı grupların İzmir'de düzenledikleri mitingi «burjuvaziyle işbirliği yapmak ve DİSK'i arkadan hançerlemek» diye nitelemiş ve «işçi sınıfı bu bozguncuları affetmeyecektir» demiştir.

29 Nisan günü İstanbul sıkıyönetim komutanlığı bir açıklama yaparak, 30 Nisan günü, gece yarısından itibaren geçerli olmak üzere, şehirde sokağa çıkma yasağı ilan etti. Sıkıyönetim bildirisinde şöyle deniyordu:

1 — Milli Güvenlik Kurulunun, hükümetin ve komutanlığın çeşitli tavsiye ve uyarılarına ve komutanlığın kesin yasaklarına rağmen, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu yöneticileri, ülkemizi ve milletimizi bölmeyi ve Türk cumhuriyet ve demokrasisini yok etmeyi hedef alan iç ve dış mihrakların özlemini çektikleri şekilde Türk işçilerini gene Türk milletinin bizzat kendisi demek olan Türk Silahlı Kuvvetleri ile karşı karşıya getirme yoluna sevkedecek olan 1 Mayıs miting ve gösteri yürüyüşünü İstanbul'da yapma kararlarında direnmektedirler.

2 — Ancak, ülkemiz ve milletimizin karşı karşıya bulunduğu tehlikeleri çok iyi değerlendiren ve Türkiye'nin üstünde oynanmak istenen oyunların farkına varan yurtsever işçilerimizin büyük çoğunluğunu sinesinde toplayan sağduyu sahibi sendikalarımızın İstanbul'da 1 Mayıs günü bir miting yapılmasından vazgeçme kararları takdirle karşılanmaktadır.

«Sağduyu sahibi sendikalarımızın» «takdirle» karşılanan kararları 1 Mayıs'ı İzmir'e kaçırmaya doğru gelişirken, sınıf mücadelesinin İstanbul'da düğümlenen ana ekseninde, bazılarına göre «inatlaşma», bilimsel adıyla da sınıfsal zıtlaşma hızla gelişti.

Aynı gün toplanan CHP Genel Yönetim Kurulu «ülkenin yüksek menfaatleri»ni gözeterek şu kararı aldı:

«CHP Genel Yönetim Kurulu, Genel Sekreter Mustafa Üstündağ'ın başkanlığında dün yaptığı toplantıda 1 Mayıs'ın amacından saptırılarak kutlanması konusundaki son gelişmeleri gözden geçirmiş ve bu kutlamaların bugünkü ortamdan yararlanmak isteyen özgürlükçü demokrasi düşmanlarının isteklerine hizmet edeceği sonucuna varmıştır.

CHP, emekten yana bir partidir ve 'emeğin en yüce değer' olduğunu, kendi programının temel ilkesi olarak kabul etmiştir. CHP, grevli toplu sözleşme hakkının tanınması için verdiği uğraş ve aldığı sonuç ile bu konudaki tutumunu kanıtlamış, ülkenin esenliği ve özgürlükçü demokrasinin geleceği için işçilerin birliğini ve güçlenmesini amaç edinmiştir.

Bugün 19 ilimizde sıkıyönetim ilanını gerektiren koşulların kaynağının, geçmiş cephe hükümetleri dönemlerinde ulusumuzu cephelere bölme politikalarının sonucu olduğu bir gerçektir. Böyle olduğu halde, bu tutumun sonucu olan ve toplumumuzda açılan derin yaraların sancılarını çektiğimiz bu ortamda, 1 Mayıs kutlama törenlerinin bazı çevrelerce yasalara ve onlara tarafsızlıkla uygulayan devlet güçlerinin açıklamalarına rağmen, yapılmak istenmesinde gösterilen ısrarı sağduyu ile bağdaştırmak olanağı yoktur.

CHP Genel Yönetim Kurulu, ülkenin bilinçli, sorumlu ve özverili evlatları olan işçilerimiz adına yürütülmek istenen bu tutumu kaygı ile karşılamakta, buna karşın tüm yurttaşlarımızın, ülkenin içinde bulunduğu koşullar karşısında anlayışlı olacaklarına, yetkili ve sorumlu makamlarca alınan kararlara uyum göstereceklerine, kışkırtmalara kapılmayacaklarına kesinlikle güvenmektedir.

Bu arada, bu ortam içinde yapılmak istenecek olan 1 Mayıs törenlerine CHP yöneticileri başta olmak üzere bütün CHP'lilerin katılmaması, Genel Yönetim Kurulu'nca, ülkenin yüksek çıkarları ve CHP'liliğin sorumluluk anlayışı içinde gerekli görülmüş ve karara bağlanmıştır.»

Sosyal demokrasi, İzmir'e sürüklediği «1 Mayıs güçlerini» orada çiçekleriyle ve hayalleriyle başbaşa bırakma yolunu seçti. Bozgunculuğun elebaşısı Kemal Türkler ve adamları Konak Meydanı'nda CHP saylavlarını boşuna beklediler. Kuyrukçuluğun bu kadarcık bir bedeli olmalıydı ve «İlerlemeciler» buna dünden razıydılar. Bu olanağa sarıldıkları için ilerde kendilerine yeni ve daha elverişli olanaklar sunulacağını umduklarından, saylavsız ve işçisiz de 1 Mayıs'ın kutlanabileceğini kanıtlama çabasına girdiler!

Aynı gün İstanbul'da toplanan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu Toplantısı'nda bir konuşma yapan Ahmet Kaçmaz şunları söyledi:

«1 Mayıs 1979 töreni artık olağan boyutlarını da aşarak doğrudan doğruya bir demokrasi sorunu haline dönüşmüştür. Şimdi aslolan demokrasiye mi sahip çıkılacağı yoksa anti-demokratizme mi teslim olunacağı sorusudur. Ve gün demokrasiye sahip çıkmak, gericiliğin tırmanışına dur demek günüdür.

Hükümet 1 Mayıs 1979 töreni konusunda başından beri izlediği politikayla emekçilerin karşısında saf tutmuş, gerginliği arttırmış, meselede sanki kendisi taraf değilmiş gibi sıkıyönetimi öne sürmüş ve 1 Mayıs konusunda izlediği olumsuz ve anti-demokratik tutumu ve gene kendisi tarafından yaratılan gerginliğin, tüm baskıların sorumluluğundan bu yolla kaçacağını sanmıştır.

Son gelinen noktada, 1 Mayıs töreni konusundaki düşüncesi ne olursa olsun, demokrasiden yana olan herkesin, DİSK'le dayanışma içinde bulunması ve estirilmek istenen teröre karşı demokratik, Anayasal tepkilerini dile getirmeleri gerekir.

Partimiz bu yıl da başından beri 1 Mayıs törenine Taksim 1 Mayıs Alanında katılma kararı almıştır ve bu kararından geri dönmeyecektir. TSİP 1 Mayıs 1979'da 1 Mayıs Alanında olmaya kararlıdır.»

Yine 29 Nisan günü dünyanın öteki sendikal örgütlerinden DİSK'e gönderilen telgraflarında, 1 Mayıs üzerindeki baskılar kınandı. Gelen telgrafların bazıları şöyleydi:

MACAR SENDİKALARI MERKEZ KONSEYİ: «Macar sendikaları Merkez Konseyi 1 Mayıs kutlamasına T. C. Hükümeti tarafından vize verilmediği için, Macaristan delegasyonunun Türkiye'ye gelemediğini bildirir.

Macar Sendikaları Merkez Konseyi, 1 Mayıs nedeniyle Macar işçilerinin ve sendikalarının selam ve kardeşçe duygularını iletir. Ve DİSK üyeleri ve yöneticileri ile dayanışma halinde olduklarını belirterek mücadelesinde DİSK'e başarılar diler.»

FRANSIZ ULUSAL EGİTİM SENDİKASI: «Fransız Ulusal Eğitim Sendikası, İstanbul'da 1 Mayıs'ın kutlanmasının yasaklanmasını Paris Türkiye Büyükelçiliğinde protesto ederek Türkiye'deki öğretmenler, eğitimciler ve işçiler ile dayanışma içinde olduğunu bildirir ve DİSK'e başarılar diler.»

ÇEKOSLOVAKYA SENDİKALARI MERKEZ KONSEYİ: «Çekoslovakya Sendikaları Merkez Konseyi, T. C. Hükümetinin Çekoslovakya delegasyonunun Türkiye'ye gelmesi için vize vermemesi nedeniyle, İstanbul'daki 1 Mayıs gösterilerine katılamayışlarının üzüntüsünü belirtir. Çekoslovakya Sendikaları Merkez Konseyi, 1 Mayıs nedeniyle DİSK'e ve DİSK üyesi işçi kardeşlere kardeşçe selamlar gönderir, siyasal ve ekonomik bağımsızlık, demokrasi, sosyal gelişme ve barış mücadelesinde büyük başarılar dilediğini bildirir. Bundan başka Çekoslovakya Sendikaları Merkez Konseyi, DİSK ile arasındaki her iki ülke emekçilerinin çıkarları doğrultusunda yürütülenleri ileri sürerek daha da gelişeceğine olan inancını açıklar.»

Yunanistan ESAK örgütü de 1 Mayıs kutlamalarının yasaklanması nedeniyle Ecevit'i şiddetle protesto etti ve yasağın kaldırılmasını istedi.

DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin gözaltına alınmasının ardından DİSK yürütme görevini üstlenen sendikacılardan Özcan Kesgeç, Rıdvan Budak ve Demirhan Tuncay 29 Nisan günü yaptıkları ortak açıklamada «demokratik hak ve özgürlüklerin budanmak» istendiğine dikkati çekmişler ve DİSK'in gericilik karşısında boyun eğmeyeceğini dile getirerek 1 Mayıs günü 1 Mayıs Alanında olacaklarını açıklamışlardır. Ve bu açıklamalarından dolayı adı geçen sendikacılar da İstnbul Sıkıyönetim Komutanlığınca gözaltına alındılar.

30 Nisan'da gelişmeler 1 Mayıs'ın 1979 yılına ilişkin boyutunu çoktan aşmış, değerlendirmelere konu ve geleceğe dersler olarak işçilerin demokrasi mücadelesindeki yerini almıştı.

TSİP Genel Yönetim Kurulu, 30 Nisan tarihli açıklamasında 1 Mayıs 1979 etrafında ortaya çıkan durumu, demokrasi mücadelesindeki yerine şöyle oturtuyordu:

«İşçi sınıfının demokrasiyi savunmak için verdiği mücadeleden ürken, demokrasi güçlerine sırt çevirerek, tekelci burjuvazinin anti-demokratik taleplerine boyun eğen sosyal demokrasi, 1 Mayıs'ın İstanbul'da kutlanmasını engellemek için, işi dört milyonluk İstanbul halkını 1 Mayıs'ta evine hapsetmeye kadar vardırmıştır. «Özgürlükçü demokrasi» kelimelerini dilinden düşürmeyen, vaad ettiği demokratik hak ve özgürlüklerle işçi sınıfının yoğun oy desteğini sağlayan sosyal demokrasinin, ülke nüfusunun 1/10'unun, —demokrasi mücadelesinde en ileri kesimleri barındıran böylesi geniş bir kitlenin— çağımızda, 1 Mayıs günü en doğal özgürlüğünü ortadan kaldırması, demokrasi ile asla bağdaşmaz. Bütün dünyada, işçiler 1 Mayıs günü barış, demokrasi, sosyal ilerleme ve sosyalizm bayrağını yükseltirken, işçi sınıfının bu en doğal hakkının ülkemizde yasaklanması, Türkiye'deki egemen güçlerin ve onlara teslim olmuş sosyal demokrasinin demokrasi anlayışının da ibret verici bir göstergesidir. Bu olay bir kez daha kanıtlamaktadır ki, sosyal demokrasinin demokratlığı son derece sakat ve tutarsızdır. Bu nedenle işçiler, emekçiler demokratik hak ve özgürlüklerine sahip çıkmak, anti-demokratik tırmanışın demokrasiyi rafa kaldırmayı amaçlayan girişimlerine geçit vermemek zorundadırlar.

Egemen güçlerin anti-demokratik tutumu nedeniyle bu yıl 1 Mayıs'ın kitlesel olarak kutlanamıyor olması, işçi sınıfının ve emekçilerin daha ilerki 1 Mayıs'larda meydanları milyonlarla doldurmasını önleyemeyecektir. İşçi sınıfı kendisinin demokrasi için verdiği mücadeleden egemen güçleri, sokağa çıkma yasağına başvuracak ölçüde ürküntü duyduğunu gördükçe kendi güç ve yeteneğini faşizme ve gericiliğe karşı daha etkin bir şekilde seferber etmesini bilecektir. İşçiler, emekçiler, bütün çalışan halk, demokrasiden yana herkes 1 Mayıs yasaklamasıyla demokrasi güçlerinin sindirilemeyeceğini, tüm Anayasal ve demokratik haklarını hep birlikte yığınsal ve sonuç alıcı bir şekilde kullanarak kanıtlayacaklardır.

1 Mayıs'ın beraberlik ve dayanışma üzerinde kurulu özünü ve anlamını hiçe sayarak, demokrasinin mihenk taşına vurulduğu bir anda bölücülük yapanlar, kendi grup çıkarlarını reklam etmek için İzmir'de ayrı toplantı düzenleyen ve bu nedenle de «teşekkür» alanlar ise, işçi sınıfımızın indinde ve tarih önünde mahkum olacaklardır.»

1 Mayıs günü İzmir'de, güneşli bir havada «İlerlemeci»ler Konak Meydanı'nda «sağduyu»larını kanıtladılar. Kemal Türkler «burjuvazinin engellerini aşarak buraya geldiklerini» söyledi! Konak Meydanı'nın adını 1 Mayıs Alanı olarak koydular ve İzmir belediyesinden bu dileklerinin yerine getirilmesini istediler. İşçi sınıfının kanıyla elde ettiği 1 Mayıs Alanı'na bir de icazetlilerin gönlünden doğan «1 Mayıs Alanı» eklendi!

Aynı saatlerde İstanbul'da TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, TİP Genel Başkanı Behice Boran ve sokağa çıkma yasağına uymadıkları gerekçesiyle binden fazla insan sıkıyönetim tarafından gözaltına alındı. Böylece 1 Mayıs tutukluları sayfası açılıyordu süregelen baskılara ek olarak.

Tüm bu baskılar Dünya İş Konfederasyonu'nun «acil bülteni»nde şöyle yer aldı:

«Otoriter ve dikta rejimleri özgür ve bağımsız işçilere ve onların örgütlerine karşı her zaman aynı tavrı almışlardır. Sendikal hakları kısıtlamak ve kaldırmak, faaliyetleri üzerine baskı kurmak.

«Uruguay, Paraguay, Arjantin, Güney Afrika'da olduğu gibi Pinochet rejimi'nin Şili'de 1 Mayıs kutlamalarını yasaklaması bu açıdan mantıklıdır.

Buna karşın bu ülkelerde aralarında Dünya İş Konfederasyonuna üye olan militan işçiler değişik yollarla halkın katılımıyla gösteriler yapacaklar ve sosyal gerileme ve keyfi idareye karşı mücadele ettiklerini göstereceklerdir. Dünya İş Konfederasyonu Şili'deki yasaklamaları Uluslararası Çalışma Örgütü ILO nezdinde şikâyet etmiştir.

«Öte yandan Yunan ve Türk hükümetlerinin 1 Mayıs kutlamalarını yasakladıklarını ilan etmeleri anlaşılmaz bir davranıştır. Avrupa'nın Yunanistan'ı AET topluluğuna dahil etmenin gündemde olduğu bir dönemde Yunan hükümetinin kendi politikasını benimseyen bütün sendikal örgütlere baskı yapması ve işçi haklarına karşı olduğunu göstermesi Avrupa'yı zor duruma sokacaktır.

«1979 Şubatından bu yana sendikal hakların yeni yasalarla baskı altına alınması, demokratik sahnenin arkasında uluslararası sermayeye yararlı «generaller» politikasının otoriter ve gerici pratiklerinin sürdüğünü kanıtlamaktadır.

«Türkiye'de de çok uluslu tekellerin gelişmesine kaderini bağlayan politik iktidarların anti-demokratik uygulamalarını dikkate alırsak demokratik haklar için mücadele veren DİSK'in 1 Mayıs'ı kitlesel biçimde kutlamasını yasaklamaya devam etmesi endişe vericidir.

«Dünya İş Konfederasyonu Türk ve Yunan hükümetlerinin kararlarını protesto etmiş ve yeniden gözden geçirmesini istemiştir. Dünya İş Konfederasyonu aynı şeyi Avrupa Konseyi nezdinde yapmıştır.

«1979 yılında da işçi hareketi 1886'dan bu yana 1 Mayıs'ın işçilerin iş saatlerini kısaltma, herkese iş, istirahat ve eğitim hakları için uluslararası mücadele günü olduğunu tekrarlayacaklardır. Baskı ve engellemelere karşı bu mücadele birçok zaferler kazanmıştır. Tüm diğer istemlerle birlikte 1979 yılında iş saatlerinin kısaltılması istemi en öndedir. Mücadele uluslararası düzeyde başarılı sonuçlar verecektir.

Dünya İş Konfederasyonu Genel Sekreteri Jan Kulakowski'nin Türkiye'nin üyesi bulunduğu Avrupa Konseyine gönderdiği telgraf metni de şöyle:

«Türk ve Yunan hükümetlerinin 1 Mayıs kutlamalarını yasaklaması kararının yeniden gözden geçirilmesi için girişimlerde bulunmanızı talep ederiz. Türkiye ve Yunanistan'da anti-demokratik uygulamalar ve militan işçilere yapılan saldırılar ve birçok işkollarında sendikal hakların olmayışı kaygı vericidir.»

Fransız Genel İş Konfederasyonu (CGT) DİSK'e gönderdiği mesajda, demokrasi güçleri üzerindeki baskıları eleştirdi. Telgraf şöyle:

«Değerli Arkadaşlar,

Ekte CGT'nin bugün 1 Mayıs'ın İstanbul'da yasaklanmasını protesto amacıyla Türk Hükümeti'ne göndermiş olduğumuz yazının bir örneğini gönderiyoruz.

Türkiye'de olduğu gibi Fransa'da da hükümet, işçilerin zorlu mücadeleler sonucu elde etmiş olduğu sendikal hak ve özgürlükleri kısıtlamaya çalışmaktadır. Fakat mücadelemiz başlıca yasal özgürlüklerimizi savunmasını bilecektir.»

İzmir'in icazetli ve ucuz kahramanları işçi sınıfı ve emekçi halk güçleri üzerinde estirilen baskılar karşısında sessiz kalamadılar! Ayıbının altında ezilmemek için yeni yanlışlar yapmaktan kaçınmadılar. 1 Mayısların çok görkemli olduğu sonucuna varan Maden-İş, Bank-Sen ve Baysen Sendikaları yöneticileri bir ortak bildiri yayınladılar ve İstanbul'da 1 Mayıs'ı kutlamak için sonuna kadar direnenleri «ucuz kahramanlık»la suçladılar!

Demokrasi güçleri ise, 1 Mayıs sonrasına uzanan baskılar karşısında da dayanışmalarını sürdürdüler. 1 Mayıs tutuklularının serbest bırakılması için yurt düzeyinde bir imza kampanyası açıldı. DİSK yürütme görevlilerinden Nusret Aydın, gözaltına alınan TSİP ve TİP Genel Başkanlarına birer telgraf çekerek dayanışma dileklerini bildirdi. TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz'a çekilen telgraf şöyle:

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
Genel Başkanlığına

«1 Mayıs 1979 bir ayıraç ve dönemeç noktası olmuştur. Demokrasi güçlerine yönelen baskılar, varolan demokratik hakların kullanılmasının engellenmesi bunun kanıtıdır.

Bir yanda faşizm özlemleri içinde her an yeni saldırıların düzenlenmesine yönelik planlar yapılırken, bir yanda da demokrasi güçlerini bölme girişimleri en uç noktaya çıkmıştır.

Türkiye işçi sınıfının devrimci sendikal örgütü olarak, daha geniş ekonomik ve demokratik haklar mücadelesinde sonuna kadar kararlı olduğumuzu belirtirken, örgütünüze yönelen baskılara karşı dayanışma dileklerimizi bildiririz.»

Sıkıyönetim komutanlıkları 1 Mayıs 1979 kutlamalarını sadece İstanbul'da değil, Doğunun çeşitli illerinde de yasaklamışlardı. Böylece, emekçi sınıf hareketinin ayrılmaz bir parçası olarak ulusal demokratik hareket üzerinde de aynı baskılar sürdürülmüş ve özellikle Diyarbakır'da 1 Mayıs'ın kutlanmasını engellemek başlıca amaç edinilmişti. 6 Mayıs günü DİSK'in Diyarbakır bölge temsilciliğine bağlı sendikalar ortak bir açıklama yaparak sınıf görevlerinin bilincinde olduklarını kanıtladılar. Açıklamaların tam metni şöyle:

«DİSK'in 1 Mayıs'ı İstanbul'da 1 Mayıs Alanı'nda tüm demokrasi güçleriyle birlikte kutlaması için yürüttüğü mücadele çeşitli baskı ve oyunlarla engellenmek istendi. Başta DİSK Yürütme Kurulu üyeleri olmak üzere çok sayıda DİSK üyesi işçi ile ilerici-demokrat ve sosyalist gözaltına alındı.

«Böylesi bir günde tüm işçi, emekçi, ilerici-demokrat ve sosyalistin 1 Mayıs üzerine konmak istenen yasağa ve anti-demokratik baskılara karşı omuz omuza mücadele etmesi gerekirken;

«Kendi grupsal çıkarlarını ön planda tutan ve burjuvazi ile uzlaşıcı bir tavır içine giren bir grup, 1 Mayıs'ı devrimci özünden, onu işçi sınıfının uluslararası «birlik, dayanışma ve mücadele» günü olmaktan çıkarıp, DİSK'in de adını kullanarak 1 Mayıs 1979'u İzmir'de kutlamaya kalkışmıştır.

«Bu nedenle burjuvazinin övgü ve takdirine mazhar olan bu grup 1 Mayıs'ın 1 Mayıs Alanında kutlanması için yürütülen kararlı mücadelenin zaafa uğramasına yol açmış DİSK'in birliğine ve bütünlüğüne zarar verecek bir tutum takınarak adeta DİSK'i arkadan hançerlemiştir.

Tüm bu nedenlerle DİSK 10. Bölge Temsilciliği Konseyimiz:

« — Ülkemizde demokratik hak ve özgürlüklere karşı girişilen ve 1 Mayıs 1979'un kutlanmasına yönelik baskıların protesto edilmesini,

«— Başta DİSK yöneticileri olmak üzere tüm 1 Mayıs tutuklularının serbest bırakılmasını,

«— 1 Mayıs'ın devrimci özünü boşaltıp, burjuvazinin övgü ve takdirini kazanan bir grubun DISK'in adını kullanarak 1 Mayıs'ı İzmir'de kutlamaya kalkışmasını, DİSK'in birliğine ve bütünlüğüne, demokrasi güçlerinin mücadelesine zarar veren bir davranış olarak tespit eder ve bu tür davranışları kınar.

«— 1 Mayıs'ın işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günü olarak kutlanmasının yasal teminata kavuşması için Konfederasyonumuz DISK'in bu konuda yasa çıkarılması uğruna girişimlerde bulunması ve mücadele etmesini,

«— 1980 1 Mayıs'ında 1 Mayıs Alanı'nda kutlanması için mücadele edilmesini, bunun yanısıra 1 Mayıs'ın Diyarbakır'da da yığınsal olarak görkemli bir şekilde kutlanması için DISK'e öneri götürülmesine ve bu uğurda tüm gücümüzün seferber edilmesini,

«Karar altına alır.»

1969 Komünist ve İşçi Partileri Toplantısı'nın 10 Yılı

5 - 17 Haziran 1969 tarihleri arasında Moskova'da yapılan ve 75 Komünist ve İşçi Partisi'nin katıldığı Konferans'ın üzerinden 10 yıl geçti. Dünya Komünist Hareketi'nin, Konferansın tespit ettiği temel ilkeler ve politikalar doğrultusunda aldığı yol, bir yanıyla 1969 Konferansı'nın, dünya işçi ve emekçi hareketine sunduğu perspektifin sağlamlığını ve zenginliğini, bir başka yanıyla da, işçi hareketinin evrensel boyutuyla temsil ettiği gücün yenilmezliğini kanıtladı.

10 yıl boyunca Komünist ve İşçi Partileri ortaklaşa tesbit ettikleri ve onayladıkları kararların hayata geçirilmesi için özverili çabalar sarfettiler. İki sistem arasındaki tarihsel mücadelenin her alanında 1969 Konferansı kararları bir klavuz oldu ve konferans partileri emperyalizmin güçleri karşısında devrimci bir blok oluşturmayı başardılar. Mücadelenin içinden doğan teorik sorunlar Konferans'da kabul edilen ana metnin yorumunda çözümünü bulurken, önlerine çıkan pratik engelleri, partiler, Dünya Komünist Hareketinin ortak strateji ve taktiklerine bağlı kalarak aşmasını bildiler.

1969 Konferansı'nın, dünya işçi sınıfı hareketinin önüne koyduğu temel görevler hedefler, başlıca şu noktalar etrafında genelleştirilebilir.

1 — Dünya devrimci sürecinin bileşenleri arasındaki birlik ve beraberliğin pekiştirilmesi, emperyalizme ve tekellerin egemenliğine karşı bütün ülkelerden emekçi halk güçlerinin, ortak hedefleri içeren ortak bir program etrafında mücadeleye kazanılması yönünde başarılı adımlar atıldı.

1969 Konferansı, 1957 ve 1960 Moskova toplantılarında alınan kararları gözden geçirip değerlendirdi. Çağımızın karmaşık süreçleri arasından esas belirleyici olan yönün tesbit edilmesi ve bu gelişme doğrultusunda temel bir stratejinin çizilmesi dünyanın devrimci güçleri açısından büyük bir önem taşıyordu. 1957 ve 1960 Moskova toplantılarının tesbit ettiği ve 1969 Konferansı'nın bir kez daha yinelediği gibi;

«Bugünkü durum, emperyalizme karşı, tutucu ve gerici güçlere karşı daha geniş bir hücuma geçebilmek için gelişen olanakları maksimum olarak kullanabilme bakımından komünistlerle bütün diğer anti - emperyalist güçlerin birlikte eylemini gerektirmektedir.» (Zirve Konferansı, Habora yay. sf. - 15)

Çağımızda sınıflar mücadelesinin en yüksek biçimi ve esas kutuplaşma, iki sistem arasında şekilleniyor. Sosyalizmin ve onun sisteminin kapitalist sisteme karşı yürüttüğü çok yönlü mücadele, hayatın bütün alanlarını etkilediği için bütün toplum kesimlerini, konumlarını net olarak seçmeye ve bir tutum takınmaya zorlamaktadır. Bu nedenle, günümüzün toplumsal süreçlerini belirleyen esas mücadele, sadece komünistleri ve işçi sınıfını değil, bu temel mücadelenin etki alanı içinde bulunan bütün toplum kesimlerini ve hatta son tahlilde *bütün insanlığı* ilgilendirir.

Emperyalizm, sadece yitirdiği tarihsel konumu itibariyle değil, iç ve dış etkilerin altında sürüklendiği güncel konumu itibariyle de halkların tümünü karşısına almak durumundadır. Emperyalist tekellerin azalan etkinliklerine ve toplumsal tabanlarındaki daralmaya artan hırçınlıkları eşlik etmektedir ve bu, halkların yaşamında derin etkiler yaratmaktadır. Yüz milyonlarca insan, emperyalist sömürü ve tahakkümün çeşitli biçimeri altında, yeni seçeneklere daha kolayca yöneliyorlar. Bu yüzden emperyalist politikalar uygulama zeminini, kitlesel desteklerde değil, baskı ve zor yöntemlerinde bulabilmektedir.

Emperyalizme karşı komünistlerle aynı konumda ve saflarda mücadele edenlerin çok geniş bir sınıfsal yelpazeyi oluşturuyor olmasının maddî temelini, sadece emperyalizmin saldırı ve tahribatları değil, sosyalizmin insanlığa sunduğu olanaklar da oluşturmaktadır.

Emperyalizme karşı olan güçlerin birleşik eylemlerinin aldığı somut biçimler ve yarattığı sonuçlar, Dünya Devrimci Sürecinin bileşenleri açısından tek tek ele alındığında, 1969 Zirve Konfe-

ransı'ndan bu yana geçen 10 yılın özlü bir değerlendirmesini de verebilir.

2 — *Sömürgeciliğe ve yeni - sömürgeciliğe karşı sömürge ve bağımlı ulusların başarıyla yürüttükleri anti-emperyalist ve ulusal kurtuluş savaşları ve milli devrimler, yaşadığımız son 10 yılın, 1969 Zirvesi'nin koyduğu sağlam köşe taşları üzerinde yükselen ve onu doğrulayan başlıca etkenlerdendir .*

Konferans ulusal kurtuluş savaşlarının ve millî devrimlerin emperyalizme vurulmuş ağır darbeler olduğunu tesbit ederken özellikle ulusal kurtuluş hareketlerinin temel yönelimlerini ve bundan doğan genel sonuçları hesaba katıyordu. Ulusal hareketlerin esas karakteri, bağımsızlık eğilimlerinin yanında, kapitalist sistemden koparak yeni alternatifler kovalamayı amaçlayan yaygın eğilimleri barındırmasıdır. Bu, ulusal kurtuluş hareketlerinin etkiye açık bir yanı olduğunu da anlatan ve bu etkiyi en iyi kullanacak evrensel dinamik ve sosyalist sistem olabilir.

Konferans ulusal hareketlerin bu niteliğini tespit ediyor ve «*Son on yılın olayları, ABD emperyalizminin, kendi niteliğinden dolayı bir dünya sömürücü ve jandarması biçiminde, kurtuluş hareketlerinin amansız düşmanı olduğunu ortaya koymuştur.*» (A.g.e. s - 29) diyordu ve bunun zorunlu karşıtına da, «*Anti - emperyalist savaşta kararlı güç dünya sosyalist sistemidir.*» (s-38) diyerek işaret ediyordu.

Demek ki, ulusal kurtuluş hareketleri, çıkış temeline bağlı olmaksızın farklı yönelimleri olabilecek bir gelişme içindedirler. Genç ulusal devletlerin ve anti - emperyalist mücadelelerin Dünya Devrimci süreci içinde sağlam bir konum elde etmeleri, millî güçlerin bileşenleri içinde emekçi muhtevalı unsurların ve sosyalist yönelimli güçlerin ağır basmasıyla mümkün olabilmektedir. Konferansın da tesbit ettiği gibi, «*son on yılda, Asya, Afrika ve Lâtin - Amerika halklarının anti - emperyalist hareketlerinin dünya devrimci sürecindeki rolleri durmaksızın artmıştır.*» (S-51) ve bu, sosyalist sistemle ulusal kurtuluş hareketlerinin kaderi arasındaki zorunlu diyalektik ilişki sayesinde böyle olmuştur.

Ulusal hareketleri ve sonuçlarını, evrensel ilişkilerden soyutlayıp anlamanın olanağı yoktur. Özellikle çağımızda, ulusal çerçevede tek başlarına kalan dinamikler devrimci dönüşümleri üretemezler. Ve ulusal güçlerin dışarıya açık olan yanı, sadece sınırlı bir etkilenme düzeyinde değildir. Örneğin: Konferans sadece

dünya konjonktürünü etkilemekle kalmayıp, ulusal harekete maddî olanaklar ve elverişli koşullar hazırlayıp sunan evrensel devrimci güçler arasında, sömürgeci burjuvaziyi arkadan kuşatan işçi sınıfı hareketlerine de yüksek değer biçmekte ve şöyle demektedir: «*Kapitalizmin çok geliştiği ülkelerin işçi sınıfı, son olayların da doğruladığı gibi, bütün anti-emperyalist demokratik hareketin, devrimci mücadelenin başlıca itici gücü olmuştur.*» (S-44)

Metropol ülkelerdeki demokratik işçi hareketinin ulusal savaşlara ivme kazandıran etkisi, hem doğrudan anti-emperyalist hareketlere sağlanan moral ve politik destekten, hem de, sınıf hareketinin tekel egemenliğini sarsıp zayıflatan etkilerinden doğmaktadır.

Dünya devrimci sürecini oluşturan bileşenlerin ulusal boyutlu mücadeleler üzerindeki bu çok yönlü etkilerini 1969 Konferansından sonraki 10 yıl boyunca somut biçimleriyle izlemek olanağı vardır.

1969 Konferansı, sömürgecilikle savaş programını, tüm anti-emperyalist güçlerin eylem birliği üzerine temellendirdi ve geliştirdi. Bu program etrafında ve 10 yıl içinde sömürgecilik, Asya ve Afrika kıtalarının Güneyine daraltılıp tecrit edildi. Bu gün sömürge konumunda kalan ülkeler, Asya'da Hong-Kong, Makao, Timor, Afrika'da Zimbabve, Namibia ve Rodezya vb. den ibarettir.

1969 Konferansı'nın birleştirdiği güçler 10 yıl içinde dünyanın pek çok ülkesinde sömürgeciliğin temellerini yıktılar ve ulusal devrimleri zafere ulaştırdılar. Bu dönemde, Vietnam, Kamboçya, Laos, Bengladeş, Mozambik, Gine, Cap Verde, Angola bağımsızlıklarını bir bir kazandılar.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin halklara kazandırdığı yeni konum veya millî devrimlerin ülkeyi getirdiği platform, tarihsel olarak en hassas noktalardan ve toplumun geleceğini tayin edecek tercihlerin ortaya çıktığı ve zorunlu bir çatışmaya girdiği dönemeçlerden biridir. Ulusal kurtuluş hareketinin *kesin olmayan* bu tarihsel dönemine etkiyen faktörlerden birini de, emperyalizmin kaybetmek istemediği konumunu korumaya yönelik çabaları oluşturur.

Emperyalizm eski sömürge ilişkilerini aynen koruyamıyacağının farkındadır ve ulusal kurtuluş hareketinin siyasal bağımsızlık planındaki başarısını, neo-kolonyalist ilişkiler içinde tutmaya, halkın kazanımlarını ve toplumsal ilerleme doğrultusundaki eğilimleri bu çerçevede kuşatmaya çalışır. Bu nedenle dünya-

mızda ulusal kurtuluş hareektlerinin anti - sömürgeci niteliğini neo - kolonyalizme (yeni sömürgeciliğe) karşı olma niteliği tamamlarsa ulusal hareketin kalıcı başarılar elde etmesinden söz edilebilir.

Sömürgeci veya yeni sömürgeci güçlere karşı metropol ülkeler işçi hareketinin geliştirmekte olduğu mücadele, tekellerin gücünü azaltan ve içine düştükleri krizi derinleştiren yanıyla ulusal kurtuluş hareketlerinin ve tüm anti- emperyalist yığın eylemlerinin başarısı ile yakın bir ilişki içindedir. Çünkü kapitalist ülkelerde işçi hareketi, sadece ekonomik taleplerle sınırlı değildir ve giderek yığın eylemlerinin politik niteliği artmaktadır.

Ulusal kurtuluş savaşlarında metropol ülke işçilerinin mücadelesinin etkin rolünü kanıtlayan olaylara, 1969 Zirve'sinden sonra pek çok kez tanık olunmuştur. Portekiz işçi sınıfının önderliğinde anti - faşist güçlerin Salazar faşizmine karşı yürüttükleri mücadele, Angola, Mozambik, Gine, Yeşilburun Adaları gibi Portekiz sömürgelerinde, bağımsızlığın kazanılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin sadece yerleşik sömürgeci ilişkilere karşı değil, istilâcılara karşı da yürütüldüğüne tanık olunmaktadır.

Filistin Halkının ve Batı Sahra Halkının mücadelesi bu türden ve ulusal egemenliğin elde edilmesi için istilâcı güçlere karşı verilen mücadelelerdir.

Ulusal kurtuluş savaşlarında ve anti-emperyalist mücadelelerde sosyalist sistemin inkâr edilmez desteği ve katkıları, 1969 sonrası başarıların başlıca nedenidir. Bu, ulusal kurtuluş hareketlerinin başarısı için gerekli ön koşulların da başında gelmektedir. Çünkü, sömürge ve bağımlı ülkelerin toplumsal ilerleme doğrultusunda daha ileri adımlar atabilmeleri açısından en hayatî sorun, ulusal ekonomi üzerindeki tekel egemenliği ve ülkenin bilimsel-teknolojik devrimin sonuçlarından yoksun olmasıdır. Hepsi de birer geri tarım ülkesi durumunda olan ve yerel işletmelerin hemen tamamını emperyalist tekellere kaptırmış olan sömürge ve bağımlı ülkelerde, ulusal ekonominin talepleri ancak sosyalist sistemin malî ve teknik yardımlarıyla karşılanabilir. Aynı şeyin emperyalizmle ilişki içine girilerek denenmesi, tekelci yağmanın çerçevesine hapsolmaktan başka bir sonuç doğurmaz.

1969 Konferansı tüm anti-emperyalist hareketlere, sosyalist sistemle sıkı bağlar içinde olma perspetifini çizmiş ve bu yolu izliyen ulusal kurtuluş hareketleri oldukça ileri adımlar atmayı ba-

şarmışlardır. Ne ki, atılan bu adımların emekçi halk güçlerini, bütün ülkelerde geri dönülmez noktalara ulaştırdığı da söylenemez.

Afrika ve Asya ülkelerinin pek çoğunda ulusal kurtuluşun başarısına, sosyalizme yönelik dönüşümler eşlik etmektedir. Bu kuşkusuz sadece ulusal iktidarların tercihlerinden kaynaklanmaz. Ülkede üretici güçlerin gelişme düzeyi, halk güçlerinin mücadele deneyi, devrimci demokratik güçlerin örgütlülük ve kararlılık açısından gösterdikleri niteliksel ölçüler, genç ulusal devletlerin geleceklerini belirleyen faktörler arasında yer alıyor. Ulusal kurtuluşlarını sosyalist sistemle sıkı bağlantılar içinde sosyalizme yönelik dönüşümlerle tamamlayan Angola, Mozambik, Etiyopya gibi Afrika ülkeleri, sadece ulusal bağımsızlığın elde edilmesinin değil, onun korunmasının da sosyalist sistem sayesinde mümkün olabileceğinin örneklerini oluşturuyorlar.

Ulusal kurtuluş hareketlerının ne yönde gelişeceğini bu gün geçmişten daha fazla ve büyük oranda, sosyalist sistem belirliyor. Genç ulusal devletlere ayrıca bağımsızlığını elde ettiği halde emperyalizmin kıskacından kurtulmayı başaramıyan ülkelerin durumu kendi kaderlerine daha titizlikle çekip çıkma yönünden ders teşkil ediyor. Böylece onlar, siyasal bağımsızlık programlarını daha mücadelenin sıcak dönemlerinde uzun vadeli bir mücadele programı olarak çiziyorlar.

Anti-emperyalist mücadelenin topyekûn güçlenişi ulusal kurtuluş hareketlerinin başarısını garantiliyor ve devam etmekte olan ulusal mücadelelere destek sağlıyor. Sömürgeciliğe karşı mücadele veren Rodezya Yurtsever Cephesi, anti-sömürgeci bütün savaşçılar, kendi zafer şanslarının, dünya halklarının anti-emperyalist mücadelesinin başarısına bağlı olarak arttığını biliyorlar.

3 — *Ulusal bağımsızlığını elde etmiş ve emperyalizmin egemenliğinden kurtulmuş olan halklar, devrimci ve demokratik iktidarların öncülüğünde ve kapitalist olmayan bir yoldan, toplumsal gelişmelerini daha ileri aşamalara götürebilmek için, sosyalist sistemin yardımıyla köklü dönüşümleri deniyorlar. Bu ülkeler içinde sosyalist yönelimli olanları çoktur.*

1969 Konferansı, ulusal kurtuluş hareketlerinin toplumsal gelişme doğrultusunda kalıcı bir sürece dönüşmesi için her şeyden önce, emperyalizmi karşısına almış olan bu hareketlerin kapitalist sistemeden uzaklaşma eğilimlerini sürekli diri tutmak ge-

rektiğine işaret ederek, kapitalist olmayan yolun genç ulusal devletler açısından taşıdığı önemi dile getirdi.

Konferans'ın bu tesbiti Marksizm - Leninizm düşüncesinin günümüz koşullarına yaratıcı bir biçimde uygulanmasının çarpıcı bir örneğini teşkil etti. Sosyalizmin ne olup olmadığı bilimsel olarak belirlenmiş ve bu pratik olarak da kanıtlanmıştı.

Sosyalizmin maddî önkoşullarının henüz ortaya çıkmadığı ama emperyalist kamptan kopmuş olan ülkelerde devrimci iktidarlar öncülüğünde, ekonomik ve siyasal dönüşümler hızla gerçekleştiriliyor, bu ülkeler sosyalizme varmayı amaçladıklarını açıktan söylüyorlardı. Kategorik olarak böyle bir aşama sosyalizm olarak nitelendirilemez. Lenin'in işaret ettiği gibi, her ülke farklı aşamalardan ve biçimlerden geçerek sosyalizme varabilirdi ve sözkonusu ülkelerde bu türden biçimleri deniyorlardı. Ya da denemek doğrultusundaki iradelerini açığa vuruyorlardı.

Konferans, bu ülkelerin, *kapitalist olmayan yol*'dan sosyalizme varabileceklerini, ama bunun için, sosyalist sistemle sıkı işbirliği içinde olmaları gerektiğini vurguladı ve bu kategoriden ülkeleri tesbit ederek, onlara karşı tutumu belirledi. Bu yolda kararsızlığını sürdürmekte olan ve emperyalizmle flört edebilecek güçleri bünyesinde barındıran iktidarlara karşı da dikkatli bir politika izlenmesini kararlaştırdı. Konferans, bu türden iktidarların kararsızlığını yenmelerine yardımcı olmanın ve bunları emperyalizmin etki alanından bütünüyle çıkarmanın enternasyonalist bir görev olduğunu belirtti.

1969 Konferansı bu konuya dikkat çekerek şöyle diyordu: «*Bazı genç devletler, kapıtalist olmayan, sömürgeci geçmişten miras kalan gerikalmışlığı yenebilecek ve sosyalist gelişme için gerekli koşulları yaratabilecek bir yol tutmuşlardır. Bu ülkeler büyük güçlükleri yenerek, sosyalizme yoneliyorlar, Emperyalizme ve yeni - sömürgeciliğe karşı zorunlu bir savaş veriyorlar*». (S-54)

Kapitalist olmayan yol aşamasındaki ülkelerde ileriye yönelik eğilimlerin tek bir nitelik içinde toplanamıyacağı açıktır. Çünkü, bu ülkelerde iktidarı elinde tutan sınıf güçlerinin bileşimi, her zaman sosyalist yönelimli güçlerin ağırlığını vermiyor. Bu politik tercihleri de yakından etkilediği ve gelişmelerinin önkoşulu olarak sosyalist sistemle olan ilişkilerini biçimlendirdiği için, kapitalist olmayan yol gibi tek bir kategorik tanımda toplansalar bile bu ülkelerin içine girdikleri süreçler çok farklı olmaktadır.

Emperyalizmin, fiili ya da işbirlikçileri vasıtasıyla kurduğu egemenliği devirip yeni bir yola giren ülkeler 1969 Konferansı'n-

dan bu yana geçen 10 yıl içinde, ortaya, net olmayan bir mozayik koydular ama Konferansın bu konudaki net olan tesibtlerini her defasında doğruladılar.

Kapitalist olmayan yol üzerindeki ülkelerden Mısır ve son zamanlardaki gelişmeleriyle Irak, ülke içinde emekçi sınıf güçlerinin etkinliğinin yeterince kurulamadığı ve bu yüzden, ya sosyal ilerleme yolundan geri dönüldüğü veya bu yönde kararsızlıkların arttığı ülkelere örnek teşki ettiler. Özellikle Mısır'da burjuvazinin emperyalizmle işbirliğine yönelmesi ve bu sınıfın kendi ulusal geleneğinden kopması, emperyalizmin Mısır üzerinde yeniden denetim kurması yönünde önemli bir gedik açıyordu. Emperyalist güçler bu açığı değerlendirmeyi ve Mısır'ı kendi kamplarına yakınlaştırmayı büyük ölçüde başardılar. Bugün Mısır'da yurtsever güçlerin ve tüm emekçi sınıfların siyasal eylemleri kısıtlanmıştır. Siyasal gericilik ABD emperyalizminin desteğinde Mısır halkının anti - emperyalist ve demokratik bütün kazanımlarını yok etmeye ve bölgede, Mısır işbirlikçi burjuvazisi eliyle yeni bir mevzii örmeye çalışmaktadır.

1969 Konferansı'nın bu konuda yanılmaz tesbiti, kapitalist olmayan yol üzerindeki ülkelerdeki emekçi sınıfların siyasal eylemine büyük önem yüklemekte ve bunu belirleyici saymaktadır. Bu konuda Konferans metni şöyle diyor:

«Ulusal gelişim, sosyal ilerleme, yeni-sömürgecilerin entrikalarına etkili karşılıklar verebilme görevlerinin gerçekleştirilebilmesi için, halk eylemini yükseltmek, proletarya ve köylülerin rolünü artırmak, çalışan gençlik, aydınlar, kentli orta tabaka ve demokratik ordu çevrelerinin, —bütün yurtsever ve ilerici güçlerin— yeniden bir araya getirilebilmesi gerekmektedir. Komünist ve işçi partileri işte böyle bir birlik için çağrıda bulunuyorlar.» (S-55)

Kapitalist olmayan yol aşamasındaki ülkeler için, Konferans'ın talep ettiği birlik, ülke yaşamında emekçi sınıfların etkinliğini artırmak ve sosyalist yönelimli hareketleri güçlendirmek için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Ve her durumda komünistler, halk eyleminin içinde belirleyici, öncü bir rol oynamaktadırlar. Komünistlerin etkisini azaltmaya yönelik baskıların boy verdiği bu tür ülkelerde, siyasal kararsızlık gecikmeksizin kendini gösteriyor ve bundan bizatihi ülkenin ulusal gelişmesi zarar görüyor. Bunun en son örneklerinden biri olarak Irak'ı göstermek mümkündür. İktidardaki Baas Partisi'nin bu ülkede komünistler üzerinde baskı denemelerine girişmesi ve komünistlerin halk üzerindeki etkinliğini bu yoldan azaltmayı umması, Komünist Partisi ile Baas ara-

sında kurulu olan Yurtsever Devrimci Cephe'nin dağılmasına ve halk güçlerinin anti-emperyalist ve demokratik muhtevalı birliğinin bozulmasına yol açmıştır.

Buna mukabil, Konferans'ın işaret ettiği doğrultuda ilerleyen kapitalist olmayan yol aşamasındaki ülkeler, gerek ulusal gelişmeleri ve gerekse sosyal ilerleme doğrultusunda çok önemli başarılar elde etmişler, pek çok genç devlet, son on yıl içinde elde ettikleri bağımsızlıklarını bu doğrultuda değerlendirmeyi bilmişlerdir. Sosyalist sistemin geniş desteğini ve enternasyonalist dayanışmasını arkasında bulan bu ülkelerde anti-emperyalist hareketler güçleniyor, iktidarlar sağlamlaşıyor ve dünya devrimci süreci yeni kaleler kazanmış oluyor.

Kapitalist olmayan yol ülkelerinden Cezayir bu yöndeki gelişmesini kararlılıkla sürmeye devam ederken, 1969 sonrasında pek çok yeni ülke aynı yola girdiler. Bunlardan, ulusal kurtuluş hareketini başarıya ulaştıran Angola, Mozambik, Gine-Bissau, Cap Verde, ve Laos, ülkesindeki emperyalizm işbirlikçisi iktidarları deviren Etiyopya, Libya, Afganistan, Güney Yemen, Şili, İran başlıca örnekler olarak gösterilebilir.

Bu ülkelerde etkinliğini yitiren emperyalistler, kaybettikleri mevzileri aynen ya da başka bir ilişkiler ağı içinde yeniden elde edebilmek için üç yolu birden deniyorlar. Bu yollardan birisi, ulusal kurtuluş mücadelesi aşamasında ulusal güçlerin eylem birliğini bölmek ve bağımsızlık hedefini milliyetçi talepler çerçevesine hapsederek saptırmaktır. Bunun için emperyalizm, gerektiğinde ulusal hareketlerin birliğine çomak sokmayı ve halk güçlerinin ulusal eylemini parçalamayı denemektir. Ulusal kurtuluş güçleri içindeki burjuva milliyetçi unsurları destekleyerek yanına almak veya kendisine bağımlı sahte ulusal kurtuluş cepheleri oluşturmak biçiminde somutlanan bu politika, çoğu zaman, emekçi halk hareketinin sağlam birliğine çarparak dağılmaktadır. (Angola'da olduğu gibi).

Emperyalizmin denediği ikinci taktik, genç ulusal devletlerdeki iktidarların bağrında varolan milliyetçi eğilimlerden yola çıkarak, bu ülkeleri, en tabii dostları ve müttefikleri olan sosyalist sistem ülkelerinden koparmak ve aralarına düşmanlık tohumları ekmek olarak kendisini gösteriyir. Ne ki, artık günümüzde sosyalist sistemin ulusal hareketlere bakışı konusunda yayılmak istenen demagojiler de etki alanı bulamıyor.

Emperyalizmin denediği üçüncü yol ise, kapitalist olmayan yol üzerindeki ülkelerde, yerel gericiliği kışkırtmak ve işbirlikçi

güçler eliyle karşı-devrimci darbeler düzenlemek olarak bilinir. Şili'de halk güçlerinin geniş bir anti-emperyalist ve anti-tekel cephe etrafında iktidara gelmesi ve bu devrimci Şili iktidarının ABD tekelleri ve CIA'nın çabalarıyla ve faşist bir karşı-devrimci darbe ile devrilmesi, bunun yakın bir örneğidir. Emperyalizm aynı yolu bugün Afganistan'da ve İranda denemeye çalışıyor, bunun şartlarını olgunlaştırabilmek için en ince provokasyonları tezgâhlıyor.

Ve bu nedenle, 1969 Konferansı'nın belirttiği gibi «*Anti-emperyalist savaşın açılımı için, sosyalist sistem, işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketlerinin güçleri arasındaki birlik, büyük bir önem taşımaktadır.*» (S-57)

> 4 — *Kapitalist ülkelerde yığın eylemlerinin özünü, tekellerin egemenliğine karşı daha geniş bir demokrasinin elde edilmesi, faşist yönetimlerin devrilmesi ve Neo-faşist hareketlerin etkisiz kılınması oluşturuyor. Anti-tekel mücadelede yer alan sınıf güçlerinin çekirdeğini, işçi hareketinin birliği oluşturuyor.*

1969 Konferansı, dünya devrimci sürecinin bileşenlerini tek tek analiz ederken, kapitalist ülkelerdeki işçi hareketlerinin anti-tekel talepler yönünde ve daha geniş bir demokrasinin elde edilmesi için verdikleri mücadeleyi, temel bir unsur saymaktadır.

Gerçekten de, kapitalist dünyada işçi hareketinin anti-tekel niteliği, yarattığı çok yönlü sonuçlar'la iki sistem arasındaki mücadeleyi önemli ölçüde etkilemekte ve dünyanın her yanındaki devrimci güçlerin gelişmesi için elverişli olanaklar hazırlamaktadır. Tekel egemenliğinin kırıldığı her yerde ulusal gelişmenin önü açılmaktadır ve devrimci güçler için yeni savaş olanakları doğmaktadır.

Konferans metropol kapitalist ülkelerde işçi hareketinin ve tüm anti-tekel güçlerin birleşik eylemini, sadece ekonomik ve demokratik nitelikli bir mücadele olarak görmemiştir. Bu mücadelenin aynı zamanda sosyalizme yönelişin zorunlu bir biçimi olduğuna da dikkati çekmiştir. 1969 Konferansı'nın bu konuda belirttiği öz şudur: «*... Sağ ve «Sol» oportünistlerin tam tersine, Komünist ve İşçi Partileri, ekonomik ve sosyal istekler ileri bir demokrasi için yapılan kavgaların güçlendirilmesine karşı çıkmamakta ama bunları, sosyalizm için savaşın bir parçası olarak görmektedirler. Tekellere ve onların ekonomik egemenliğine karşı verilen savaşta gerçekleştirilecek köklü demokratik dönüşümler, sosya-*

sında kurulu olan Yurtsever Devrimci Cephe'nin dağılmasına ve halk güçlerinin anti-emperyalist ve demokratik muhtevalı birliğinin bozulmasına yol açmıştır.

Buna mukabil, Konferans'ın işaret ettiği doğrultuda ilerleyen kapitalist olmayan yol aşamasındaki ülkeler, gerek ulusal gelişmeleri ve gerekse sosyal ilerleme doğrultusunda çok önemli başarılar elde etmişler, pek çok genç devlet, son on yıl içinde elde ettikleri bağımsızlıklarını bu doğrultuda değerlendirmeyi bilmişlerdir. Sosyalist sistemin geniş desteğini ve enternasyonalist dayanışmasını arkasında bulan bu ülkelerde anti-emperyalist hareketler güçleniyor, iktidarlar sağlamlaşıyor ve dünya devrimci süreci yeni kaleler kazanmış oluyor.

Kapitalist olmayan yol ülkelerinden Cezayir bu yöndeki gelişmesini kararlılıkla sürmeye devam ederken, 1969 sonrasında pek çok yeni ülke aynı yola girdiler. Bunlardan, ulusal kurtuluş hareketini başarıya ulaştıran Angola, Mozambik, Gine-Bissau, Cap Verde, ve Laos, ülkesindeki emperyalizm işbirlikçisi iktidarları deviren Etiyopya, Libya, Afganistan, Güney Yemen, Şili, İran başlıca örnekler olarak gösterilebilir.

Bu ülkelerde etkinliğini yitiren emperyalistler, kaybettikleri mevzileri aynen ya da başka bir ilişkiler ağı içinde yeniden elde edebilmek için üç yolu birden deniyorlar. Bu yollardan birisi, ulusal kurtuluş mücadelesi aşamasında ulusal güçlerin eylem birliğini bölmek ve bağımsızlık hedefini milliyetçi talepler çerçevesine hapsederek saptırmaktır. Bunun için emperyalizm, gerektiğinde ulusal hareketlerin birliğine çomak sokmayı ve halk güçlerinin ulusal eylemini parçalamayı denemektir. Ulusal kurtuluş güçleri içindeki burjuva milliyetçi unsurları destekleyerek yanına almak veya kendisine bağımlı sahte ulusal kurtuluş cepheleri oluşturmak biçiminde somutlanan bu politika, çoğu zaman, emekçi halk hareketinin sağlam birliğine çarparak dağılmaktadır. (Angola'da olduğu gibi).

Emperyalizmin denediği ikinci taktik, genç ulusal devletlerdeki iktidarların bağrında varolan milliyetçi eğilimlerden yola çıkarak, bu ülkeleri, en tabii dostları ve müttefikleri olan sosyalist sistem ülkelerinden koparmak ve aralarına düşmanlık tohumları ekmek olarak kendisini gösteriyir. Ne ki, artık günümüzde sosyalist sistemin ulusal hareketlere bakışı konusunda yayılmak istenen demagojiler de etki alanı bulamıyor.

Emperyalizmin denediği üçüncü yol ise, kapitalist olmayan yol üzerindeki ülkelerde, yerel gericiliği kışkırtmak ve işbirlikçi

güçler eliyle karşı-devrimci darbeler düzenlemek olarak bilinir. Şili'de halk güçlerinin geniş bir anti-emperyalist ve anti-tekel cephe etrafında iktidara gelmesi ve bu devrimci Şili iktidarının ABD tekelleri ve CIA'nın çabalarıyla ve faşist bir karşı-devrimci darbe ile devrilmesi, bunun yakın bir örneğidir. Emperyalizm aynı yolu bugün Afganistan'da ve İranda denemeye çalışıyor, bunun şartlarını olgunlaştırabilmek için en ince provokasyonları tezgâhlıyor.

Ve bu nedenle, 1969 Konferansı'nın belirttiği gibi *«Anti-emperyalist savaşın açılımı için, sosyalist sistem, işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketlerinin güçleri arasındaki birlik, büyük bir önem taşımaktadır.»* (S-57)

> 4 — *Kapitalist ülkelerde yığın eylemlerinin özünü, tekellerin egemenliğine karşı daha geniş bir demokrasinin elde edilmesi, faşist yönetimlerin devrilmesi ve Neo-faşist hareketlerin etkisiz kılınması oluşturuyor. Anti-tekel mücadelede yer alan sınıf güçlerinin çekirdeğini, işçi hareketinin birliği oluşturuyor.*

1969 Konferansı, dünya devrimci sürecinin bileşenlerini tek tek analiz ederken, kapitalist ülkelerdeki işçi hareketlerinin anti-tekel talepler yönünde ve daha geniş bir demokrasinin elde edilmesi için verdikleri mücadeleyi, temel bir unsur saymaktadır.

Gerçekten de, kapitalist dünyada işçi hareketinin anti-tekel niteliği, yarattığı çok yönlü sonuçlarla iki sistem arasındaki mücadeleyi önemli ölçüde etkilemekte ve dünyanın her yanındaki devrimci güçlerin gelişmesi için elverişli olanaklar hazırlamaktadır. Tekel egemenliğinin kırıldığı her yerde ulusal gelişmenin önü açılmaktadır ve devrimci güçler için yeni savaş olanakları doğmaktadır.

Konferans metropol kapitalist ülkelerde işçi hareketinin ve tüm anti-tekel güçlerin birleşik eylemini, sadece ekonomik ve demokratik nitelikli bir mücadele olarak görmemiştir. Bu mücadelenin aynı zamanda sosyalizme yönelişin zorunlu bir biçimi olduğuna da dikkati çekmiştir. 1969 Konferansı'nın bu konuda belirttiği öz şudur: «*... Sağ ve «Sol» oportünistlerin tam tersine, Komünist ve İşçi Partileri, ekonomik ve sosyal istekler ileri bir demokrasi için yapılan kavgaların güçlendirilmesine karşı çıkmamakta ama bunları, sosyalizm için savaşın bir parçası olarak görmektedirler. Tekellere ve onların ekonomik egemenliğine karşı verilen savaşta gerçekleştirilecek köklü demokratik dönüşümler, sosya-*

lizmin zorunluluğu bilincini geniş yığınlara aşılayacaktır.» (S-45) 1969 Konferansı, bir yandan Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 1968 yılında açıkladığı *İleri Bir Demokrasi İçin Sosyalist Bir Fransa İçin adlı* manifestosunu onaylıyor, öte yandan kapitalist ülkelerdeki işçi hareketinin önüne yeni hedefler koyuyordu. Kapitalist ülkelerde komünistler, Konferans kararları ışığında eylem programlarını zenginleştirdiler, işçi sınıfının birliği ve anti-tekel güçlerin eylem birliği yolunda önemli adımlar attılar. Alman Komünist Partisi 1971 Düsseldorf Kongresi'nde «...işçi sınıfının ve diğer demokratik güçlerin, devletin ve toplumun yenilenmesi için anti-tekel bir demokrasi için verdikleri mücadelenin, sosyalizmin yolunu açan en mükemmel araç olduğu» tesbiti yapılıyordu.

Anti-tekel mücadele, sadece ileri kapitalist ülkelerin işçi hareketini ilgilendiren demokratik bir sorun niteliği de taşımaz. Metropollerde ileri demokrasinin gerçekleşmesi yönünde zorunlu olan tekel egemenliğinin yıkılması, gelişmekte olan ülkelerde demokratik taleplerin başlıca boy hedefini oluşturur ve anti-emperyalist devrimlerin önündeki en büyük engelin yıkılmasını ifade eder. Bu yüzden ve 1969 konferansının tesbitleri doğrultusunda bütün ülkelerde komünistler, yerli ve yabancı tekellerin etki alanını daraltmak ve demokrasinin sınırlarını genişletmek için geniş halk yığınlarını tekel egemenliğine karşı demokratik eylemlerin içine çekmeye, bu amaç doğrultusunda geniş birlikler oluşturmaya özen gösteriyorlar. Devrim, sadece sömürge ve yeni sömürge uluslar için değil, bağımlı ükleler için de anti-emperyalist ve demokratik nitelikler taşıdığından pek çok komünist partisi, programlarını buna uygun olarak biçimlendirdiler. Yunanistan Komünist Partisi *«Anti-emperyalist demokratik devrimi»*, Meksika Komünist Partisi *«demokratik, halkçı ve anti-emperyalist bir devrimi»*, Kolombiya Komünist Partisi *«anti-emperyalist, anti-feodal bir devrimi»*, Ekvator Komünist Partisi *«ulusal, anti-emperyalist, anti feodal demokratik bir devrimi»*, Arjantin Komünist Partisi *«demokratik anti-feodal, anti-emperyalist devrimi»*, Şili Komünist Partisi *«anti-emperyalist, anti-tekel ve anti-fodal nitelikli bir devrimi»* hedefliyorlar, mücadelelerini bu doğrultudaki stratejik ve taktik temellere oturtuyorlar. Ve bu devrimci geçiş biçimlerinin tümü, sosyalist bir düzeni hedefliyor.

Bu kapsamıyla anti-tekel mücadele devrimin temel sorunlarından biri haline gelmiştir. Çağdaş demokratik hareketleri karakterize eden eğilimlerin başında, bilimsel ve teknik devrimin

insanlığa kazandırdığı sonuçların siyasal devrimler doğrultusunda ve kendine has bir biçimde organize edilmesi geliyor. Bu, emperyalist tekellerin ve yerli finans çevrelerinin bağlaşan çıkarlarının, işçilerin ve tüm emekçilerin, küçük mülk sahiplerinin kısaca halkların ulusal çıkarlarıyla çatışmanın uç noktasına vardığı bir alandır. Tekel egemenliğinin toplumsal tabanının daralması, anti-tekel demokratik güçlerin etki alanının ve dolayısıyla devrimin sosyal tabanının genişlemesi anlamına gelmektedir. Devrimci geçişi kolaylaştıran bu perspektiften komünistler, demokrasi mücadelesinin sosyalizm mücadelesiyle olan yakın bağını bulup hayata geçirmeyi başarıyorlar.

Çağdaş demokratik hareketlerin sosyalizm için mücadeleye tabi kılınması çabaları, komünistlerin keyfi yönelimleri değildir. Bu Lenin'in her zaman işaret ettiği bir ilkeden kaynaklanmaktadır: «*Aşağıdaki iki açıdan, demokrasi olmaksızın sosyalizm olanaksızdır: 1 — Proletarya demokrasi için mücadele ederek kendini hazırlamazsa sosyalist devrimi gerçekleştiremez; 2 — Tam olarak demokrasiyi gerçekleştirmeden muzaffer sosyalizm zaferini koruyamaz ve insanlığı devletin ortadan kalkmasına doğru götüremez.*» (D.K. Hareketi, Konuk yay, S-295)

Konferans'ın devrimci dönüşümler için demokratik hareketlere yüklediği ve özel olarak bunun metropol kapitalist ülkelerde aldığı bir biçim olarak ileri demokrasi mücadelesini farklı vorumlardan geçirip çarpıtma ya da derin muhtevasını daraltma eğilimlerine de rastlanıyor. Sosyalist demokrasiyi, kategorik olarak burjuva nitelikli olan «toplumsal-ekonomik-siyasal demokrasi» kavramlarıyla açıklamanın olanağı yoktur ve ileri demokrasinin sosyalist toplum dinamiklerine sunduğu çerçeve, sosyalist demokrasi değildir. Ve demokrasi mücadelesinin farklı yorumlarının, sosyalizmin farklı yorumlarına kadar uzatıldığı yerde 1969 Konferansı'nın kararları hiç de elverişli bir sığınak değildir. Çünkü Konferans, anti-tekel demokrasi için mücadeleyi nasıl sosyalizm için mücadele ile karşı karşıya koymamak gerektiğine işaret ediyorsa, aynı yönde, bu demokrasi ile sosyalizmi birbirine karıştırmamak gerektiğine de dikkat çekiyor. Lenin'in söylediği gibi: «*hangisi olursa olsun, tek başına ele alınan hiç bir demokratik hareket, sosyalizmi doğurmaz.*»

1969 Konferansı'nın dile getirdiği demokratik nitelikli sorunlardan birini de «*emperyalizmin, karşı devrimci girişimlere, gerici ve faşist hükümet darbelerine, provokasyon ve şantajlara sık sık başvuruyor*» olmasıdır. Ve metin bir görev olarak eklemekte-

dir: «*Faşizm tehlikesine karşı mücadeleyi ilerletmemiz ve pro-faşist çıkışları kesinlikle püskürtmemiz gerektiğine inanıyoruz*» (S-66)

Konferansın direktifleri doğrultusunda, 1969 sonrası dönemde demokrasi mücadelesi, yer yer faşizmi boy hedefi haline getirerek yürüdü. Yunanistan'da İspanya'da, Portekiz'de, İran'da faşist iktidarlar alaşağı edildi. Şili'de, İsrail'de, Rodezya'da, Tayland'da, Nikaragua'da, Arjantinde, Peru'da, Uruguay'da ırkçı-faşist ve Neo-faşist, gerici ve baskıcı rejimlere karşı halk güçlerinin mücadelesi, geniş eylem birlikleri çerçevesinde sürüyor. Komünistler bu alanda da öncü demokratik roller üstleniyorlar.

Son olarak belirtilmesi gereken bir nokta da, 1969 Konferansı'nın sosyal demokratlara karşı komünistlerin takınmaları gereken tutuma ve işçi sınıfının birliğine önemle işaret eden hükümleridir. Özellikle Batı'daki kapitalist ülkelerde sosyal demokrat siyasi hareketler işçi sınıfının bir bölümünü, tarihsel nedenlerden ötürü etkileri altına almayı başarmışlar, onun dünyayı değiştirme iradesini kendi reformist programlarının peşine takabilmişlerdir. İşçi hareketinn bölünmüşlüğü anlamına gelen bu olgu komünistlere, tekellere karşı işçi kitlesinin bütününün çıkarlarını ifade eden programlar etrafında sosyal demokratlarla işbirliği görevini yüklemektedir. Ortak programların, işçilerin ve emekçilerin geniş kitlesinden yana biçimlenmesi yönünde komünistlerin sürdürdükleri ısrarlı çabalar başarılı olmaktadır.

5 — *İki sistem arasındaki mücadele, ekonomiyi güçlendirmek, bilimsel ve teknolojik devrimin sonuçlarını emekçi halk güçleri yararına organize etmek ve sosyalist sistemin bu alandaki başarılarını siyasal dönüşümlere ulaştırmak gibi amaçları da içermektedir. Sosyalizmin güçlenmesi, sosyalizm ortak davasının ve teker teker bütün halkların yararınadır.*

Sosyalist ve kapitalist sistem arasındaki temel sınıf mücadelesi hayatın bütün alanlarını içermektedir. 1969 Konferansı, ulusal ve sınıfsal nitelikte bütün zıtlaşmaların bu temel mücadeleye bağlı olarak ve onun etrafında kutuplaştığını belirtmiştir. Ve günümüzde sosyalizmi, sosyalizmin her yöndeki başarılarını istemek ve savunmak «komünistler için uluslararası bir görevdir.»

İki sistem arasındaki mücadelenin ekonomik boyutu büyük bir önem taşımaktadır. Konferans buna dikkat çekerek şunları belirtiyor: «*Her sosyalist ülkenin gelişme ve güçlenmesi, bir bü-*

tün olarak dünya sosyalist sisteminin ilerlemesi için zorunlu bir önkoşuldur. Ulusal ekonominin gelişimi, sosyal ilişkilerin olgunlaşması ve her bir sosyalist ülkenin her yönde ilerlemesi, teker teker halkların olduğu kadar, sosyalizmin ortak davasının da yararınadır.» (S-41)

Konferansın bu tesbiti komünistlere ortak görevler yüklemiştir. Buna göre, iki sistem arasındaki çatışmanın keskinleştiği bütün savaş alanlarında komünistler, ulusal çıkarlarını hesaba katmaksızın ülkeler arasındaki işbirliğini ve dayanışmayı güçlendirmek, emeğin uluslararası paylaşımını, sosyalist sistemin çerçevesi içinde güven altına almak ve dünya sosyalist sisteminin bir bütün olarak güçlenmesini gözetmek zorundadırlar. Son 10 yılın bu açıdan değerlendirilmesi, komünistler lehine pek çok kanıt sunmaktadır.

Sosyalist sistem içindeki dayanışmanın ve ekonomik entegrasyonun en somut biçimini karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (KEYK) oluşturmaktadır. Bu örgütlenme çerçevesinde sosyalist ülkelerin hızlı bir tempo ve uyum içinde gelişmesi mümkün olmaktadır. 1969 sonrasında bu yönde üstün başarılar elde eden sosyalist sistemin karşısında kapitalist sistem derin bir kriz içinde çırpınmaktadır. Güçlerini bir araya getirmeyi ve sistem içindeki uzlaşmaz zıtlıkları yumuşatmayı denese bile kapitalizm artık bu alanda da insiyatifini tarihsel olarak yitirmiş bulunuyor.

KEYK ülkeleri dünya nüfusunun % 10.4'ünü oluşturmalarına rağmen, 1978 yılında dünyadaki bütün üretimin % 25'ini, sanayi üretiminin % 33'ünü, tarımsal üretimin % 18,7'sini elde etmişlerdir. Son 28 yıl içinde KEYK ülkelerinde ulusal gelir artışı 7,6 ve sanayi üretimi 12 kat artarken aynı oranlar AET ülkelerinde 3.1 ve 3.6 olarak gerçekleşmiştir.

İki sistemin yanyana varolduğu bir dünyada ekonomik-sosyal ve siyasal süreçler bir bütün olarak belirli yasalar çerçevesinde cereyan ediyor. Ekonomi Sovyetler Birliği'nde % 14'lük bir yıllık ortalama artışla gelişirken ABD'de bu % 2.5 dolaylarında kalmaktadır. Toplumsal örgütlenme, gelişme dinamiklerini sosyalist sistem içinde harekete geçirip güçlendirirken kapitalist sistemin bizatihi kendisi bu dinamiklerin önüne bir engel olarak dikilmektedir. Siyasal planda emperyalizm derin krizler içinde bocalar ve itibarını yitirirken, uluslararası politikada sosyalist sistem insiyatifini geliştirmekte ve cazibe merkezi olma durumunu pekiştirmektedir.

Sosyalist sistemin artan olanakları, bir bütün olarak dünya devrimci süreci için daha elverişli olanaklar anlamına gelir. 1969 sonrası 10 yıllık dönemde dünya devrimci güçlerinin başarılarında sosyalizmin ekonomik gücü önemli bir rol oynamıştır. Ulusal Kurtuluş Hareketleri ve Uluslararası Yeni Ekonomik Düzen özlemleri, sosyalizmin ekonomik gücünde kendi başarılarının güvencesini görebilmektedir. Dünya, ekonomik ilişkiler alanında her geçen gün biraz daha sosyalizmin etkisine girerken, emperyalist sistem kendi krizi içinde daralıp güçten düşmektedir.

6 — *Maoculuk, Sovyetler Birliği'nin ve sosyalizmin düşmanı, halkların kurtuluş mücadelelerinin karşısında, insanlığa karşı örgütlenmiş askerî blokların ve emperyalizmin müttefikidir. Emperyalizm maoculuk sayesinde, halklara karşı yeni bir koz elde etmenin avantajlarını kullanmayı deniyor.*

Maoculuk bugün anti-sovyetizmin ve dolayısıyla anti-komünizmin ileri karakollarından biri haline gelmiş bulunmaktadır. Ulusal kurtuluş savaşları ve topyekûn dünya devrimci süreci 1969 Konferansı'ndan sonra geçen on yıl boyunca, bir yandan emperyalizmin global saldırılarına karşı halkların güvenliğini ve çıkarlarını koruma mücadelesi verdiler, öte yandan tek tek ülkelerde emperyalizmin güdümündeki milliyetçi hareketleri etkisiz kılmaya, tarihsel olarak emperyalizmin konumuna geçmiş olan maoculuğu tecrit ve mahkûm etmeye çalıştılar.

Maoculuk Çin devrimi'nin ne pratik, ne de ideolojik bir kusuru olarak ortaya çıktı. Maoculuğun özünü, doğrudan doğruya, Çin devrimi'nin etkisiz kılamadığı Büyük Han şovenizmi oluşturmaktadır. Bu çerçevede küçük burjuva milliyetçiliğini de yanına alarak Çin'e özgü bir kompozisyon oluşturan Mao'culuk kısa sürede evrimini gerçekleştirmiş ve emperyalizmin saflarına kadar uzanmıştır. Bugün maoculuğun anti-sovyetizm temeli üzerinde yükselen gerici siyaseti emperyalist kampın yeni bir müttefikidir.

Maoculuğun özellikle ulusal kurtuluş hareketleri içindeki gerici küçük burjuva milliyetçi akımları hedefinden saptırıp yanına çekme çabalarını dünya devrimci hareketi için büyük bir tehlike olarak gören Konferans partilerinin, 10 yıl boyunca ve proleter enternasyonalizmine bağlı kalarak sürdürdükleri mücadele, bir yandan maoculuğun gerçek yüzünün ortaya çıkmasına yardımcı olurken, öbür yandan, maoculukla birlikte bütün milli-

yetçi akımların anti-emperyalist saflar içindeki etkinliğini azaltan önemli bir rol oynadı. O kadar ki, kimi ulusal kurtuluş hareketleri içindeki milliyetçi akımları ve Arnavutluk'u yanına almayı bir dönem için başaran maoculuk, zamanla bu müttefiklerinden de olmuş ve gerçek müttefiki olan emperyalizmin yanına düşmüştür.

Maoculuğun oynadığı gerici rol bugün milliyetçilik boyutunu aşmış bulunmaktadır. Bugün söz konusu olan yeni bir konum ve yeni bir roldür. Artık maocu Pekin yönetimi, yıllardır olgunlaştırılan şovenizmi doğrudan işgalciliğe ve hegemonyacılığa dönüştürmeyi deniyor. Vietnam'a saldırısı, silâhlanma yarışını teşvik eden tutumu ve kendisinin içine girdiği silâhlanma yarışı, Pekin' in bölge ve dünya halklarını tehdit eden içyüzünü açığa vuruyor.

Kuşkusuz bütün bunlar dünya komünist ve işçi partilerinin ortak tutumu sayesinde, maoculuğun emperyalist kampa kıstırılmasıyla gerçekleşti. Hiç bir komünist ve gerçek ulusal kurtuluşçu hareket, maoculuğun emperyalizmden devraldığı görevleri gözardı etmiyor. Dünyanın dört bir yanında, emekçi kökenli siyasal hareketlerden maocu yönelimlerin sökülüp atılması, 1969 konferansının gösterdiği hatta bağlı kalan komünistlerin, son on yıl içinde elde ettikleri başarılardan biridir.

7 — *1957 ve 1960 Moskova toplantılarının başarı elde edilebilir bir hedef olarak gören kararlarını 1969 Komünist ve İşçi Partileri Konferansı bir eylem programına dönüştürmüş ve insanlığı, emperyalizmin tahribatlarına karşı bu eylem programı etrafında birleşmeye çağırmıştır. Bu program, barışın, tarihi olarak kazanılmış şartlarında barışın kendisini kazanmaya yönelik bir mücadele programıdır.*

1969 Konferansı, içinde yaşanılan koşulların geniş bir analizini yaptıktan sonra şu önemli sonuca varıyordu: «*Emperyalizm ne yitirdiği tarihsel insiyatifi yeniden ele geçirebilir, ne de dünya gelişimini tersine çevirebilir. İnsanlığın gelişim yönü, dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve bütün ilerici güçler tarafından tayin edilmektedir.*» (S-20)

Bu sadece objektif durumun teorik bir formülasyonu değildir. Buradan topyekûn devrimci güçlerin görevler manzumesi çıkmaktadır. Yukarıda bir kısmına değindiğimiz ve emekçi sınıf güçlerinin mücadelesi açısından hayati önemi olan görevler yanında, bütün insanlığı ilgilendiren ve öncülüğünü komünistlerin yapmak

durumunda olduğu bir mücadele, insanlık tarihinin gelişim sürecinde keskin bir dönemece işaret eden barış mücadelesi 1969 Konferansında bir eylem programına, tarihi olarak kazanılmış barış şartlarında, barışın kendisini kazanmaya yönelik bir eylem programına dönüştürülmüş oluyordu.

Dünya Barış Konseyi'nin 1950 yılından beri sürdürdüğü barış mücadelesi 1969 konferansıyla net bir programa kavuştu. Komünist ve İşçi Partileri barış davasının ulusal müfrezelerini oluşturmak, geliştirip güçlendirmek yönünden olanaklarını seferber ettiler. Uluslararası politikaya yumuşama sürecinin egemen olması, yeryüzündeki sıcak noktaların ortadan kaldırılması, genel bir silâhsızlanma sürecinin başlatılması ve halklar arasında dostluk ve dayanışma bağlarının güçlendirilmesi, 1969 Konferansının üzerinden geçen 10 yılı, halklar lehine taçlandıran en önemli olgudur.

Barış platformu, anti-emperyalist güçlerin sosyal tabanını alabildiğine genişleten ve barış düşmanlarının etkinliğini, tekellere ve onların yerel gerici müttefiklerine daraltan sonucu, sosyal ilerleme doğrultusunda çok daha elverişli koşulların elde edilmesi ve çok daha geniş toplum katmanlarının bir araya gelmesi anlamına geliyor.

Barışın savunulması ve kazanılması Komünistlerin çok yönlü politikalarının başarısına bağlıdır. Komünistler bir yandan silâhsızlanma çabalarına hız verdiler, öbür yandan yumuşama sürecini egemen kılmak için siyasal çalışmalarını hızlandırdılar, öbür yandan, ele geçirdikleri insiyatifi halkların kurtuluş mücadelesi yararına somutlamayı başardılar. Barış güçlerinin bu etkin ve sonuç alıcı çabaları ,artık açıktan barışa karşı çıkmanın alabildiğine güçleştiği, geniş halk kitlelerini karşısına almadan silahlanma yarışından sözetmenin mümkün olmadığı genel koşulların elde edilmesine yardım etti.

Konferansın «Avrupa Güvenliği» için öngördüğü görevler komünist ve işçi partilerinin başarılı çalışmaları sonucu bir uluslararası konferans şeklinde gerçekleştirildi. 1976 yılında yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda (Helsinki Konferansı) emperyalizm gerçek bir barış kuşatması altındaydı. Konferans metni, halkların güvenliği ve bağımsızlığı doğrultusunda önemli bir tarihi belge niteliği taşımaktadır ve dünyanın her yanında -özellikle Avrupada- hayata geçirilmesi için yoğun mücadeleler sürmektedir.

Konferans hedeflerinden biri olan silâhsızlanma çabaları da

ileri düzeyde meyvelerini verdi. 1978 yılı yazında Birleşmiş Milletler, bir ay süren silâhsızlanma oturumu düzenledi. Bu oturumlar barış güçlerinin etkinliğinde geçen ve silâhsızlanma konusunda ileri adımlar atılan değerli birer forum niteliği taşıdılar.

Silâhsızlanma çabalarının önemli bir bölümünü de SSCB-ABD arasında imzalanması sözkonusu olan SALT-2 anlaşması oluşturuyor. Barış güçlerinin zorlamasıyla gelinen noktadan geri dönebilmek için emperyalist kampın koordineli olarak çevirdiği manevralar etkisiz kalmaktadır. Stratejik silâhların sınırlandırılmasını öngören SALT-2 anlaşmasına imza atmak istemiyenler, halkların karşısına kabul edilebilir başka alternatifler götüremedikleri için tecrit ve mahkûm olmaktan kurtulamıyorlar.

Barış mücadelesi önemli mesafeler kaydetmiş olmakla birlikte emperyalizmin saldırgan karakteri hâlâ daha insanlığı bir «korku terazisi» üzerinde tutmaktadır. Emperyalizm, barış çabalarını sabote etmekte yeni bir müttefike, maocu gericiliğe kavuşmuştur. Militarist örgütlenmeler, Ortadoğu'da, Afrika'da ve Latin-Amerika'da halkların güvenliğini ve egemenliğini tehdit eden sorumsuz eylemlerini sürdürüyorlar. Bu saldırganlığın önüne geçilmez barikatlar örnek tüm barış güçlerinin görevleri olarak önümüzde duruyor.

Ama bu görevin de üstesinden gelinebileceğini gösteren kanıtlar jek çok.

Konferans'ın halklara çağrısı bugün hâlâ geçerliliğini koruyor:

«Sosyalist ülke halkları, işçiler, kapitalist ülkelerin demokratik güçleri, yeni kurtulmuş ve ezilen halklar! Barış, ulusal bağımsızlık, sosyal gelişim, demokrasi ve sosyalizm için emperyalizme karşı verilen savaşta birleşelim!

TÜRKIYE'de ANA ve ÇOCUK SAĞLIĞI

Dr. Erol SEZER (*)

Ana ve Çocuk Sağlığının Önemi

Ana ve çocukların sağlığını daha önemli ve sağlık hizmetlerinde de öncelikli kılan, başlıcaları aşağıda sayılan önemli gerekçeler vardır;

1 — Analar (15 - 44 yaş grubu kadınlar) ve çocuklar (0 - 14 yaş grubu), toplumun diğer kesimlerinden farklı özellikler gösterirler. Gebelik, büyüme ve gelişme süreçlerinden kaynaklanan bu biyolojik özellikler; ana ve çocukların hem hastalanma hem de ölüm olasılıklarını artırmaktadır. Nitekim ana ve çocuklarda hem hastalanma (morbidite) hem de ölüm mortalite) oranları yüksektir. Örneğin: Türkiye'de tüm yaş gruplarını içeren ölüm oranı (kaba ölüm oranı) binde 12 iken, 1 yaşından küçük çocuklarda (bebeklerde) ölüm oranı binde 153'tür (1). Yine Türkiye'de her yıl 10.000 kadar kadın; gebelik, doğum ve lohusalığa bağlı nedenlerle ölmektedir (2).

2 — Erişkin sağlığıyla ana-çocuk sağlığı arasında önemli bir ilişki vardır. Erişkinlikteki fizik ve ruhsal sağlık; büyüme ve gelişme sürecinin (İntrauterin dönemin ve çocukluğun) sağlıklı geçirilmesi temeli üzerinde ancak sürdürülebilir.

3 — Sağlık hizmetlerinin verilmesinde öncelik, toplumda en büyük yer tutan yaş gruplarınındır. Ana ve çocuklar özellikle geri kalmış genç toplumlarda, toplumun büyük çoğunluğunu oluştururlar. Türkiye'de (15 - 44) yaş grubu kadının, nüfusun %21'ini, (0 - 14) yaş grubu (çocuklar) da %41'ini oluşturmaktadır. Genel görüldüğü gibi Türkiye toplumunun %60'ından fazlası ana ve çocuk sağlığı alanındadır (3).

(*) A. Ü. Tıp Fakültesi Toplum Hekimliği Kürsüsü Öğretim Yardımcısı, Halk Sağlığı Uzmanı.

Analık ve Çocukluk Döneminde Hastalık ve Ölüm Olasılığını Artıran Biyolojik Özellikler

Çocuklar toplumun bağışıklık düzeyi en küçük, bu nedenle de bulaşıcı hastalıklara tutulma olasılığı en yüksek olan kesimidir. Bunun sonucu olarak bulaşıcı hastalıklara ve bunlara bağlı ölümlere çocuklarda daha sık rastlanır. (Türkiye'de 0 - 4 yaş grubundaki ölümlerin %34'ü pnömoni ve %18'i enteritler nedeniyledir.) (3).

Hayatın ilk yıllarında çocuklar su kaybına dayanıksızdır. Vücut yüzeyinin vücut ağırlığına oranı ve bazal metabolizma; süt çocukluğu döneminde, diğer dönemlerden yüksektir. Bu nedenle süt çocukları (0 - 1 yaş) deri ve akciğerler yoluyla fazla su kaybederler. Buna ek olarak hayatın ilk iki ayında vücutta su tutulmasını sağlayan böbrek tubulileri de yeterince gelişmemiştir. Süt çocukluğu çağının su kaybına eğilimli bu yapısı, vücuttan su kaybına yol açan hastalıkların (enterit, ateşli hastalıklar gibi) varlığında, yeterli önlem ve tedavi, vaktinde alınıp uygulanmazsa su ve elektrolit dengesinin çabuk bozulmasına yol açarak ölümü hazırlar. (Türkiye'de 0 - 4 yaş grubundaki tüm ölümlerin %18'i enteritler sonucudur. Enteritlerde ölüm su ve elektrolit dengesinin bozulması sonucu oluşmaktadır.)

Büyüme ve gelişme sürecini yaşamakta olan çocuklar, karnında beslediği yavrusunu büyütüp geliştirme durumunda olan gebe kadınlar ve çocuğunu emzirmekte olan emzikli anneler; protein, vitamin, mineralden zengin yeterli enerjiyi karşılayacak düzeyde karbonhidratı da içeren özel bir gıda rejimine gereksinme duyarlar. Çocuğun büyüme ve gelişmesi, gebe ve emzikli olan annenin de yıkılmaması için bu gereksinmenin karşılanması koşuldur. Ancak belirli bir ekonomik güç ve eğitim düzeyinin varlığında sağlanabilecek bu gereksinmenin yetersiz düzeyde karşılanması, tek başına bile ana ve çocuğu hasta kılabilmektedir (kötü beslenme hastalıkları). Kötü beslenme, bir yandan Marasmus, Kwashiorkor, Raşitizm, Anemi gibi kötü beslenme hastalıklarına yol açarken diğer yandan ana ve çocuğu diğer hastalıklara karşı dirençsiz kılar. Örneğin: Türkiye'de çocuklara ölüm saçan pnömoni ve enteritler bu zararlı etkilerini özellikle kötü beslenme koşullarındaki çocuklarda göstermektedir. Bu, kötü beslenme koşullarında, vücudun hastalıklara karşı direncinin düşmesiyle ilgilidir.

Kadın vücudunda gebelik süreci ve bunun doğal uzantısı olan doğum ile ilgili pekçok ve karmaşık fizyolojik olay süregitmektedir. Bu döneme özgü olaylar bazı durumlarda hastalıklar şeklinde gelişme gösterebilmektedir. Örneğin; düşükler, dış gebelik, gebelik toksikozları, plasenta hastalıkları gibi prenatal (doğum öncesi), Baş pelvis uyuşmazlığı, prezantasyon ve uterus kontraksiyon anomalileri gibi natal (do-

ğum dönemi), Atoni ve uterus rüptürü gibi postnatal (doğum sonrası) dönem hastalıkları. Gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemlerinde oluşan ve bir kısmı yukarıda sayılan olaylar daha çok kanamalar, sepsis, toksemi yoluyla olmak üzere anne ölümüne yol açabilmektedir. Yine bu dönemlerdeki patolojik gelişmeler ayrıca fetus ölümüyle yeni doğan dönemi hastalık ve ölümlerine de yol açabilir.

Türkiye'de Ana ve Çocukların Sağlık Düzeyi

Ana ve çocukların sağlık düzeyleri ölçülebilmektedir. Bebek ölüm hızı ve ana ölüm hızı bu amaçla kullanılan ölçütlerdendir. Bu ölçütler aracılığıyla ana ve çocukların değişik toplumlardaki sağlık düzeyleri birbirleriyle kıyaslanabilmektedir. Çizelge 1 ve Çizelge 2, bu ölçütlerle Türkiye'nin ana ve çocuk sağlığı alanındaki düzeyinin diğer ülkelerle karşılaştırılmasına olanak vermektedir.

Çizelge 1 — Türkiye'de ve Değişik Ülkelerde Bebek Ölüm Hızları

Ülkeler	Bebek Ölüm Hızı (binde)
Türkiye:	
Kırsal	168
Kentsel	113
Toplam	153
İsveç	12
Kanada	19
Yunanistan	32
Meksika	68

1 — HEPERKAN, Y. ve Arkadaşları, Türkiye Nüfus Araştırmasından Elde Edilen Veriler.
2 — Demografic Year Book 1972, United Nations, New York.

Çizelge 2 — Türkiye'de ve Değişik Ülkelerdeki Anne Ölüm Hızları (1970)

Ülkeler	Anne Ölüm Hızı (Yüzbin canlı doğumda)
Türkiye (İl ve ilçe merkezleri) *	75.0
Kanada	16.4
İsveç	10.0
Bulgaristan	31.7
İngiltere	14.5
Yugoslavya	35.2
Bengaldeş	600.0

1 ve 2 nolu çizelgeler, Türkiye'deki ana ve çocukların sağlık düzeylerinin gelişmiş ülkelere göre çok kötü olduğunu göstermektedir. Ana ve çocuklar Türkiye'de gelişmiş ülkelere göre daha çok hastalanmakta ve daha erken ölmektedirler. Türkiye'deki kadınlar ve çocuklar için, çok hastalanmak ve erken ölmek kader midir? Elbetteki değildir, nedenleri vardır, gerekenler yapılabilirse bu kötü sonuç değiştirilebilir.

Ana ve Çocukların Sağlık Düzeylerini Belirleyen Etmenler

Anne ve çocukların biyolojik özellikleri nedeniyle hastalanma ve ölüm olasılıklarının arttığına değinilmişti. Fakat asıl belirleyici olan ortak biyolojik özelliklerden gelen bu dezavantaj değildir. Çocuklar ve analar, gelişmiş ülkelerde sağlıklı kılınabilmektedirler. Ana ve çocuk sağlığı alanındaki sorunlar, önlenebilirliği yüksek sorunlardır. Türkiye'de doğan her bin çocuktan 153'ü bir yaşına gelmeden ölürken, İsveç'te ancak 12'sinin ölmesi, bunun açık bir kanıtıdır.

Anaların ve çocukların sağlık düzeylerinin asıl belirleyicileri şunlardır:

1 — Toplumsal düzey.

2 — Sağlık koşullarına uygunluk yönünden çevre,

3 — Sağlık hizmetlerinin düzeyi,

4 — Yukarıdaki üç etmeni de belirleyici özelliğinden dolayı ekonomik sistem.

Bu etmenleri açarak tartışırsak;

1 — Toplumsal düzeyin ana - çocuk sağlığı düzeyine etkisi:

Konu Türkiye örneğinde incelenirse, Türkiye'nin düşük ana - çocuk sağlığı düzeyine etki eden toplumsal yapısının ve düzeyinin incelenmesi gerekir. Bu etkinin değerlendirilmesi açısından Türkiye'nin günümüzdeki toplumsal özelliklerinin bilinmesi gereklidir.

Türkiye'nin toplumsal özellikleri: Türkiye'de kişi başına yıllık gelir, ana ve çocuk sağlığı düzeyi yüksek olan toplumlardan çok geridir. Örneğin, Fransa ve Batı Almanya'dan 6, Amerika Birleşik Devletleri'nden 10 kere daha az (9). Türkiye'de kişi başına yıllık gelirin az olmasının

---

1 — World Health Statistic Report, Vol. 30, No. 4, Geneva 1977

2 — Hayati İstatistikler, İl ve İlçe Merkezlerinde Ölümler, Türkiye İstatistik Yıllığı, Ankara 1975.

* Türkiye'de kırları da içeren yıllık anne ölüm sayısı 10.000 kadardır. (Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl, SSYB. Yayını, Ankara 1973). Burdan hareketle bir hesap yapılırsa, Türkiye'de anne ölüm hızı Bengaldeş'teki gibi yüz bin canlı doğumda 600 olarak çıkar.

yanısıra, gelir adaletsiz dağılmaktadır. En düşük gelir grubundaki toplumun %20'si, milli gelirden ancak %3,5'luk bir pay almaktadır (5). Ekonomik düzeydeki geriliğe genellikle eğitim düzeyindeki gerilik eşlik etmektedir. Türkiye'de de 1975 sayımına göre, tüm nüfusun %38'i henüz okur-yazar değildir. Hele durum, kadınlar açısından daha da kötüdür. Okur-yazar olmayan kadın oranı (6 veya yukarısı yaş grubu esas alınırsa) %64,5'a çıkmaktadır (3). Nüfus yapısı açısından ise Türkiye, genç toplumlar kategorisindedir. Kentlerde ortalama ömür henüz 60, kırda ise 55'tir. (65 ve yukarısı) yaş grubunun toplum içindeki payı %4,5'tir. Buna karşın, ana ve çocuk sağlığı alanındaki nüfus, toplumun %60'ından fazladır (3 - 7). Türkiye'nin nüfus yapısının bir özelliği de devingenliğidir. Yüksek doğum ve ölüm hızlarının yanısıra, yatay devingenlik (göç olgusu) bu yapının göze çarpan özelliklerindedir. Kentleşme olgusunun sonucu gecekondulu nüfus, büyük kent nüfuslarının %50'sini (Ankara'da %65'ini) geçmiştir (8). Bu, bir bakıma, kötü konut ve kötü çevre koşullarında yaşayan genç bir nüfus demektir (Ana ve çocuk sağlığı sorunlarının ortaya çıkmasına uygun ortam).

Türkiye'nin bu toplumsal yapısı; bir yandan toplumun beslenme düzeyini, bir yandan sağlık koşullarına uygun yaşama (giyinme, barınma, vs. açılarından) ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilme düzeylerini olumsuz olarak etkilemektedir. Yine bu toplumsal düzey, sağlık kurallarına aykırı davranış ve alışkanlıkların, inançların terkedilmesini önlerken, aynı anda sağlık koşullarına uyan yeni davranış ve alışkanlıkların yaygınlaşmasını da engellemektedir.

Türkiye'nin toplumsal düzeyinin ana - çocuk sağlığı düzeyini etkileyişi, bazı sayısal örneklerle daha da açılabilir.

a — Çizelge 3'teki sayıların incelenmesi Türkiye'de; hem kötü beslenmenin ne denli yaygın olduğunu, hem de gelir düzeyi düştükçe kötü beslenmenin anlamlı ölçüde yaygınlaştığını ortaya koyar. Çocuk ölümlerinin de kötü beslenen çocuklarda çok yüksek olduğu bir başka gerçektir (Ekonomik düzey - Beslenme - Çocuk ölümleri arasındaki ilişki).

Çizelge 3 — Hayvansal Protein Tüketimi Açısından, Türkiye'de Normalin Altında Olan Ailelerin Oransal Payı (Gelir Gruplarına göre % olarak dağılımı)

2000 TL ve az	85.4
2001 - 4000 TL	71.5
4001 - 6000 TL	53.8
6001 - (......)	34.6
Ulusal ortalama	58.7

1974 Beslenme Araştırması.

b — Okur - yazar olmayan kadınlarda (Türkiye'de) bir ve daha fazla sayıda çocuğu ölen kadınların oranı %8'e düşmektedir. Yine çok doğum yapma ve sık doğum yapma, anne ve çocuk hayatını risk altına alan etmenlerin hemen başlarında gelir. Türkiye toplumunda üreme çağını dolduran kadınların %11'i, 10 ve daha fazla sayıda doğum yapmaktadır, 10 ve daha fazla doğum yapan kadınların %92'si okur - yazar değildir (eğitim düzeyi ile anne ve çocuk ölümleri arasındaki ilişki) (3).

2 — Sağlık koşullarına uygunluk yönünden çevre ve bunun ana - çocuk sağlığı düzeyine etkisi:

Yeteri kadar temiz suyun varlığı, atıkların zararsızlandırılmış olması (çöplerin sağlık koşullarına uygun muhafazası ve yok edilmesi, kanalizasyonun varlığı), besinlerin üretimden tüketime kadar her düzeyde sağlık koşullarına uygunluğunun sağlanması, vektörlerin (aracı hayvanların) yok edilmesi, konutların sağlık koşullarına uydurulmuş olması gibi koşullar; çevrenin sağlık koşullarına uygunluğunun başlıca şartlarındandır. Türkiye böyle bir çevrenin sağlanması açısından da şanssızdır. Böyle bir çevrenin sağlanamamış olması, bulaşıcı hastalıklara en uygun zemindir. Var olan kötü beslenme koşullarına bir de bozuk çevrenin eklenmesi çocuk ölümlerini elbette ki hızla arttıracaktır.

3 — Sağlık hizmetlerinin düzeyinin ana ve çocuk sağlığına etkisi:

Tüm sağlık hizmeti; koruyucu sağlık hizmetlerini (toplumu tanıma çalışması, gebe ve 0 - 6 yaş grubu çocukların periyodik kontrolü, doğumun sağlık koşullarında yaptırılması, aile planlaması çalışmaları, çevrenin sağlık koşullarına uydurulması, bulaşıcı hastalıklarla savaş ve aşılamalar, beslenme durumunun iyileştirilmesi çalışmaları, istatistiki çalışmalar ve araştırmalar, halkın sağlık eğitimi vb.), tedavi edici sağlık hizmetlerini ve sosyal yardım hizmetlerini içerir (7). Tüm sağlık hizmetinin örgütlenmesinde eldeki olanaklarla toplumun gereksinimleri esas alınır. Bu esaslarla ve başarılı yürütülebilen bir sağlık örgütü, kötü sosyal ve ekonomik koşullarda bile toplumun sağlık düzeyini önemli ölçüde etkiler ve yükseltir. Oysa 3000 kişiye (senede 120 doğuma) bir ebe düşen Türkiye'de doğumların %70'i sağlık personeli yardımı olmaksızın yapılmaktadır (2 - 7). Bu büyük çelişki, hem örgütlenmenin, hem de var olan örgütün yönetiminin başarısızlığının bir kanıtıdır. Türkiye'de sağlık hizmetlerini bu arada ana - çocuk sağlığı hizmetlerini başarısız kılan önemli etmenler vardır. Başlıcaları;

3.1 — Hizmetler değişik kurumlarca birbirinden habersiz verilmektedir. (SSYB, SSK, MSB, MEB, DDY, vb.) birçok kuruluş sağlık hizmetini eşgüdüm ve entegrasyon olmaksızın vermektedir.

3.2 — Örgütlenme politikasında tereddütler, çelişen yönelişler sürmektedir. Şöyle ki; sağlık hizmetlerinin entegrasyonunu getiren, hizmeti basamaklaştıran, değişik basamaklar arasında eğitim ve denetim zincirini kuran, belirli nüfusun belirli ekiple korunup bakılmasını öngören sosyalleşme yasasına karşın bu yasaya uygun olmayan örgütlenme modelleri (kamu sağlığı dispanserleri, ana çocuk sağlığı, nüfus planlaması ve diğer halk sağlığı sorunları alanlarında ayrı ayrı örgütler gibi, hâlâ gündemdedir.)

3.3. — Sayısal ve niteliksel yetersizliği gündemde olan sağlık personelinin dağılımında da önemli eşitsizlikler vardır. Örneğin; Türkiye'de 2000 kişiye bir hekim düşerken, bazı bölgelerde 17.000 kişiye bir hekim düşmektedir.

3.4 — Sağlık alanındaki örgütlenmenin tek bir sistem haline getirilmemesi, hizmetin değerlendirilmesini önlemekte, bir bakıma keyfi gelişmelere olanak tanımaktadır. Örneğin; SSYB'ye bağlı ana çocuk sağlığı alanındaki sahada (birinci basamakta) aynı ya da benzer içerikli hizmet veren kuruluşlar. (Ana çocuk sağlığı merkez, şube ve istasyonları, sağlık ocakları, hükümet tabiplikleri, gezici aile planlaması ekipleri) bakanlık içinde dört ayrı yönetim birimince yönetilmektedir. Oysa bu ayrı hizmet birimlerinin sahadaki hizmet işlevleri birdir (2).

3.5 — Sağlık hizmetinin bir ekip hizmeti olması ve ağırlığının koruyucu hizmetlere dayanması hekimlerin tam gün çalışmasını zorunlu kılar. Oysa bu, Türkiye'de ancak çok tartışılan tam gün yasasıyla çok yakınlarda devreye girebilmiştir.

3.6 — Hizmet içi eğitim ve denetime gereken önemin verilmemesi, sağlık personeli yetiştiren okulların Türkiye gerçeklerine göre kendilerini yenileyememeleri, sağlık kuruluşları yönetiminin siyasal iktidarlarca bir kadrolaşma aracı olarak görülmesi gibi daha bir sürü olumsuz etmen, bugün Türkiye'deki sağlık hizmetlerini etkinlikten uzak kılmaktadır.

4 — Ekonomik sistemin ana çocuk sağlığı düzeyini etkilemesi:

Toplumun sosyal ve ekonomik düzeyinin, çevrenin sağlık koşullarına uygunluğunun ve sağlık hizmetleri düzeyinin; anaların ve çocukların sağlığını nasıl belirledikleri yukarıda yeterince açıldı. Bu sayılan üç belirleyiciyi ise ekonomik sistem belirlemektedir.

O halde bir ülkedeki ana ve çocuk sağlığı düzeyinin asıl belirleyicisi o ülkenin ekonomik sistemi (üretim araçlarının eriştiği gelişme düzeyince belirlenen ekonomik çabaların örgütlenme ve yürütülme biçimi, Türkiye örneğinde dışa bağımlı tekelci kapitalizm) dir.

Sonuç ve öneriler:

1 — Ana ve çocuklar hastalık ve ölüme hassastır. Korunmada öncelikleri vardır.

2 — Türkiye'de ana ve çocukların sağlık düzeyi çok düşüktür.

3 — Toplumun sağlık düzeyini ve bu arada ana ve çocukların sağlık düzeyini başlıca şu etmenler belirlemektedir. a — Toplumun sosyal ve ekonomik düzeyi, b — Çevrenin sağlık koşullarına uygunluğu, c — Sağlık hizmetlerinin verilme düzeyi, d — a, b, c şıklarında sayılan üç etmeni de belirlediği için toplumun ekonomik sistemi (Türkiye örneğinde dışa bağımlı tekelci kapitalizm).

4 — Türkiye'de ana ve çocuk sağlığına yönelik hizmetlerin topluma götürülmesinde önemli aksaklıklar vardır. Hizmetlerin entagre edilmemesi, sağlık alanındaki insan gücünün sayısal ve niteliksel yetersizliği (yetiştirme ile ilgili aksaklıklar), var olan olanakların rantabl ve en çok yarar sağlayacak biçimde kullanılamaması (örgütlenme, istihdam, yönetim, hizmet içi eğitim denetim ile ilgili aksaklıklar) bunların başlıcalarıdır.

5 — Anaların ve çocukların sağlığını belirleyen ve yukarıda dört madde ile sayılan etmenlerin olumlu istikamette toplum yararına değiştirilmesi, ana çocuk sağlığı alanındaki sorunların çözüm koşuludur.

1 — HEPERKAN, Y., Türkiye Nüfus Araştırmasından Elde Edilen Hayati İstatistikler. Hıfzısıhha Okulu, SSYB, Ankara, 1970.

2 — Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl, S.S.Y.B. Yayını, Ankara, 1973.

3 — 1975 Nüfus Sayımı %1 Örnekleme Sonuçları, D.İ.E. Yayını, Ankara, 1977.

4 — İl ve İlçe Merkezlerinde de Ölümler, Türkiye İstatistik Yıllığı, 1975, D.İ.E. Yayını, Ankara, 1976.

5 — ÇAVDAR, T., Türkiye'de Ekonomik Gelişmenin Ana Çizgileri, TOPLUM ve HEKİM, Ekim 1978 sayısı, İstanbul, 1978.

6 — KÖKSAL, O., ve Arkadaşları, Türkiye Beslenme Araştırması, 1974.

7 — BAYKAN, N., SUNGUR, A. C., BİLGİN, Y., Toplum Hekimliği Ders Kitabı, Ankara, 1976.

8 — KONGAR, E., Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, Cem Kitabevi, İstanbul, 1978.

9 — AREN, S., Ekonomi El Kitabı, Gerçek Yayınları, İstanbul, 1974.

10 — World Health Statistic Report, Vol. 30., No. 4., Geneva, 1977.

BARIŞ-BAĞIMSIZLIK VE SOSYALİZM AFRİKA HALKLARININ ORTAK YÖNELİMİDİR

Geriliğin, emperyalizm çağındaki kölelik ilişkilerinin ileri düzeydeki bir sembolü olmaktan topyekün bir özgürlüğe doğru gelişen Afrika kıtası halklarının mücadelesi, farklı biçimlerde, farklı hedefler için yürütülen, ama, aynı özü dile getiren bir mücadele olarak özellikle son on yılın dünyasında etkin bir konuma sahiptir. Kıta halklarının bu mücadeledeki en büyük maddi ve ideolojik besini, 1969 Konferansı'nın getirdiği zengin perspektiften ve bu perspektifin sağladığı yeni yönelişlere cevap veren sosyalist güçlerden kaynaklanmaktadır.

Hemen bütün Afrika ülkeleri, sömürgeciliğin farklı etkileri ve kapitalizm öncesinin yapısal artıklarıyla emperyalist tekellerin himayesinde biçimlenen kapitalist ilişkileri, farklı oranlarda bir araya getiren, her biri kendine özgü derin çizgiler taşıyan ülkelerdir. Ama günümüz dünyasının geri ülkelerin önüne çıkardığı alternatiflerden biri olarak bu ülkelerin hemen tamamı, sömürgeciliğin karşısına çeşitli yollardan ulusal direncini çıkarmayı, geniş emekçi yığınların çıkarlarını korumayı, emperyalist tekellerin sömürgeci ve yeni sömürgecilerini kırmayı, siyasal ve ekonomik, kendi kaderini kapitalist olmayan yollardan ve sosyalizmi amaçlayan biçimlerle tayin etmeyi başarıyorlar.

Yayınladığımız çeviriler bu ülkelerdeki devrimci mücadelenin problemlerine değiniyor.

SOWETO'nun ARDINDAN GÜNEY AFRİKA

Oliver TAMBO

Güney Afrika Ulusal Kongre Genel Başkanı (ANC)

Gerek Soweto, gerekse Güney Afrika'nın diğer bölgelerinde meydana gelen olaylar, kurtuluş mücadelesinin gelişimi için önemli kilometre taşları haline gelmişlerdir. Bu olayları değerlendirebilmek ve hareketin geleceği üzerinde yapacağı etkiyi saptayabilmek için her şeyden önce bu olayları yeni devrimci atılımın birer göstergesi olarak görmemiz gerekir. Emperyalizmle olan çelişki yalnızca Güney Afrika'yı değil, Afrika kıtasının bütün güney kısmını bu devrimci yükselişin içine sokmuştur.

Afrika Ulusal Kongresinin önderliğinde yürütülen silahlı ve silahsız mücadeleye ek olarak, Portekiz kolonyalizminin çöküşü de Güney Afrika'daki kurtuluş hareketi için belirleyici bir önem taşır. Aynı düşünceyi özel olarak Mozambik'in bağımsızlığını kazanmasına, Güney Afrika'nın hemen yanıbaşında ilerici, bağımsız bir devletin kuruluşuna ve Güney Afrika rejiminin gerici güçlerine karşı MPLA'nın Angola'da kazanmış olduğu zafere de uygulayabiliriz. Bu zafer Güney Afrika'daki kitleler üzerinde muazzam bir ivmelendirici etki yapmıştır. Aynı dönem içerisinde bağımsızlıkları uğruna silahlı mücadele vermekte olan Zimbabwe ve Namibia ulusal kurtuluş hareketleri, etkinliklerini artırmışlar, Smith ve Vorster ırkçı rejimlerinin üzerinde giderek artan bir baskı uygulamaktadırlar.

Soweto ve diğer bölgelerde sürmekte olan olaylar, ulusal kurtuluş hareketinin Güney Afrika'da varmış olduğu yeni aşamanın özüne uygun düşmektedir ve onun taleplerine karşılık gelmektedir. Soweto olaylarından bu yana şunu iddia edebiliriz ki, Güney Afrika, kıtanın bu bölgesinde bulunan ve henüz kurtuluşlarını elde etmemiş olan ülkelerle eşit bir konuma gel-

miştir. Soweto olaylarından bu yana geçen 18 aylık süre zarfında mevcut rejimle süren çarpışmalar sırasında hayatlarını yitiren savaşçıların sayısı aynı dönemde Zimbabwe ve Namibia'da kahramanca ölen gerillaların sayısına —yaklaşık olarak— eşittir.

Mücadelemiz iki ana doğrultuda gelişmiştir ve birincil olanını, yığınların, işçilerin, köylülerin ve genç nüfusun seferber edilmesi oluşturur. Diğeri ise, silahlı mücadelenin geliştirilmesidir. 1977 yılında ülkemiz Güney Afrika'da işçilerin ve gençlerin katılımıyla başlayan kitle eylemleri, Afrika Ulusal Kongresinin askeri birliklerinin eylemleriyle bütünleştirildi ve her iki tür eylem eş zamanlı bir şekilde koordine edildi. Bu, bir yandan nihai zafer için gerekli olan silahlı mücadeleyi kitlelerin desteklemekte olduğunu kanıtlarken, diğer taraftan da yeraltı örgütlerimizin halk yığınlarının desteğini aldığını göstermekteydi.

Uzun yıllardan beri Vorster rejimi böyle bir işbirliğinin, bu tür bir ittifakın önünü almak için uğraştı, çeşitli baskı önlemlerine başvurdu, sorgusuz-sualsiz uzun süreli hapis cezalarını, katliamları, kurşunlama yollarını denedi; çoğunlukla kurbanlar genç insanlardan oluşuyordu. Bununla birlikte mücadelemizin boyutları ve şiddeti amansız bir biçimde yükseldi. 1977 yılı içerisinde Vorster rejimi halkın birkaç hafta kadar süren saldırısıyla karşılaştı. Halk yığınlarının hükümete karşı giriştikleri eylemlerin giderek korkutucu boyutlara varmakta olduğunu anlayan Vorster yeni kısıtlamalar getirdi. Birçok ılımlı örgüt ve gazeteyi kapattı, bazı kişilerin siyasi ve sosyal faaliyetlerini yasakladı, ve daha sonra da bazılarını tutukladı. Bu tür eylemlerin uluslararası kamuoyunun nefretini çekeceğini, rejimi daha da yalnızlığa iteceğini ve hatta, söz planında da olsa, emperyalist güçlerin kendisini desteklemekten vazgeçmeye zorlanacağını hiç kuşkusuz biliyor olmalıydı.

Siyasi ve diğer kamu örgütlerinin yasa dışı ilan edilmesi, onların yeraltına geçmeye zorlanması ve Vorster rejimine karşı silahlara sarılmaktan başkaca hiç bir alternatif bırakmama anlamına geliyordu. Böylelikle baskının yoğunlaştırılması mücadelenin şiddetlenmesine yol açtı, bu da daha vahşiyane baskının uygulanmasını getirdi. Bütün bunlara karşın böyle bir durumu, bir bütün olarak ele aldığımızda, olumlu bir unsur şeklinde görmekteyiz: düşman belirgin bir bozgun halindedir. Bütün alanlarda ve her düzeye mücadeleyi yükseltmek için giderek artan olanaklarımız vardır. Her geçen gün daha fazla sayıda insan mücadele saflarına çekilmektedir. Güney Afrika halkının ruh haletinde köklü bir değişiklik meydana gelmektedir.

Şimdiki durumda ANC (Afrika Ulusal Kongresi) mücadelenin ulaştığı hızı sürdürmek ve rejime karşı saldırıyı yükseltmek için tüm ağırlığını koymak zorundadır. Si-

lahlı eylem yoğunlaştırılmalıdır, ve mümkün olan her taraftan düşmana darbeler indirilmelidir. Bu konuyla ilgili olarak, uluslararası desteğin, özellikle maddi yardımın, taşıdığı çok büyük önemi vurgulamak gerekir.

Mevcut durum bizden yana işlemekteyse de düşmanı, tam olarak yenilgiye uğratmaktan çok uzaktayız. Güney Afrika'da devrimci bir değişiklik için çalışan güçleri bölmek ve zayıflatmak için şiddetli saldırılar yapılmaktadır. Örneğin, yerli nüfusun sömürüsüne dayanan düzenin tarihinde ilk kez olarak mevcut rejim, gerek kırsal bölgelerde gerekse şehirlerde siyah burjuvazinin yaratılmasını hem teşvik ediyor, hem de bizzat çalışıyor; bu amaçla bantustanlar (2) kurulmuştur. Güney Afrika'daki kapitalist sisteme karşı işçi sınıfının indirdiği darbeler için «amortisör» yaratma girişiminden başka bir şey değildir.

Bilindiği gibi bantustan sistemi, ekonomik ve politik bakımdan güçsüz etnik gruplar halinde yaşamaya zorlanan ve baskı altında tutulan sömürülen yığınları bölmek hesabıyla ortaya atıldı; böylelikle doğrudan doğruya yönlendirilmekte olan bantustanlar şeklindeki «bağımsız hükümetler» aracılığıyla tüm halkın sömürüsü kolaylaştırılmış olacaktı.

Sömürülen yığınları bölme emellerine uygun olarak beyaz azınlık rejimi yerli Güney Afrikalılarla «Melez nüfus» için ayrı ayrı «parlamentolar» (hiç kuşkusuz tali ve güçsüz) oluşturmayı planlamaktadır. Bu planları hayata geçirebilmek için Vorster'in zamana ihtiyacı vardır. Güney Afrika'da devrimci saldırının gösterdiği hızlı gelişimin neden olduğu değişikliklere ayak uydurabilmek için emperyalist destekçilerinin de zamana ihtiyacı vardır. Günümüz aşamasında mücadelenin şiddetlendirilmesine Afrika Ulusal Kongresinin mutlak bir zorunluluk olarak bakmasının bir başka nedeni de budur.

ANC şundan kesinlikle emindir ki, Zimbabwe ve Namibia'daki devrimci hareketler ırkçı güçler daha da sıkıştıracak ve yakın bir gelecekte bu ülkelerin halkını nihai zafere ulaştıracaktır. Ve işte kurtuluş uğrunda halkımızın yürütmekte olduğu mücadelenin en sonunda başarıya ulaşacağına dair inancımızı pekiştiren bir başka unsur da budur.

SORU: Yerliler ve Melezler için ayrı ayrı «parlamento»lar kurma planı bu topluluklara mensup insanları yanlış yöne sevkedemez mi?

CEVAP: Hiç kuşkusuz, sömürülen ve başkı altında tutulanlar arasında dahi hainler mevcuttur. Gerek yerli, gerekse melez halk içerisinde kişisel çıkarları için düşmanla işbirliği yapmaya hazır olan ve kendi halklarının kölelik durumunun devamından başka bir şey olmayan Vorster'in politikasını destekleyecek kişiler elbette ki bulunmaktadır. Diğerleri bunun yokluk-

tan daha iyi olduğunu düşünüyor olabilir.

Böyle olmakla birlikte mevcut «sistem için» çalışan Güney Afrikalı yerli ve Melez insanları temsil edenler —şu an için devrimci harekete katılanlardan söz etmemekteyim— kendi halklarının sorunları ve ülkelerindeki devrimci akımlar karşısında ilgisiz kalamazlar. Ve daha şimdiden Vorster'in planını reddetmiş durumdalar. Çok doğru bir şekilde onun, beyaz azınlığın tahakkümünü sürdüreceğini ve ırkçı politikanın katılaşmasına yardım edeceğini söylüyorlar. Vorster'in planı yerlileri ve melezleri birbirlerinden ayırmak, onları nüfusun çoğunluğundan tecrit etmeyi hedeflemektedir. Doğal olarak bu, onları ırkçı azınlığın hizmetine sokacaktır.

Şundan kesinlikle eminim ki, ırkçı ve emperyalist güçlerin kuklaları Vorster'in planını kabul edeceklerdir, fakat halk yığınları değil. Yerli ve melez nüfusu temsil eden örgütlerin tümü bu planı teşhir ediyorlar. Ona karşı sadece ANC değil, örneğin yasal olarak çalışmakta olan Melezlerin İşçi Partisi de savaşıyor. Gerek melezler, gerekse yerli halk ülkemizdeki ulusal-kurtuluş ve işçi sınıfı hareketlerinde yer almaktadırlar. Irkçı politikalara karşı muhalefet etmeleri son derece açık bir şeydir. Ne tür olursa olsun etnik ve ırkçı «devlet» kurma girişimlerine karşıdırlar.

SORU: Bantustanlara «bağımsızlık» verilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: İyi ama, Bantustanlara «bağımsızlık» sözcüğüyle kastedilen nedir? Az sayıdaki büyük hanedanlara, otomobıllerine vb. ayrıcalık tanımak anlamına geliyor. Fakat böyle bir «bağımsızlık» yığınlara hiç bir şey kazandırmamaktadır. Bantustanlarda yaşayan nüfus çoğunlukla işsizdir ve pek az bir istisnanın dışında yerel olarak bir iş bulma olanakları yoktur. Beyaz azınlığa ait olan şehirlere göç etmek zorundadırlar. Üstelik genellikle oralarda da bir iş bulamazlar, ya da ancak yarı-köle koşullarında bir iş sahibi olurlar. Bantustanlar, barındırmakta olduğu nüfusa yoksulluktan kurtulma, eğitim sağlama ve diğer ihtiyaçlarını karşılama konusunda yardım edemez. Tam tersine resmi olarak «bağımsız devletlerin yurttaşları» haline gelmekle Bantustanlarda yaşayan nüfus Güney Afrika'daki tüm haklarını yitirecektir; yurttaşlık hakkını, seyahat etme hakkını vb. Yeni ve daha önce benzeri görülmemiş kısıtlamalarla karşı karşıyadırlar. Oldukça dar bölgelerde hayvan sürüleri gibi biraraya toplanmışlardır, oysa daha önceleri hiç olmazsa ülkenin herhangi bir bölgesini gezme özgürlükleri bulunuyordu. Örneğin Transkei'nin «yurttaşları» Transkei sınırlarının ötesine geçme konusunda ağır bir şekilde yasaklanmışlardır, yani Güney Afrika'nın geri kalan diğer yö-

relerine ayaklarını atamazlar.

Bununla birlikte konunun bir başka önemli yanı daha vardır. Güney Afrika rejiminin izlemekte olduğu işçi göçü politikası şehirlerde yaşayan binlerce Afrikalının her yıl kırsal bölgelere gitmeye zorlanması ve aynı zamanda yeni yeni binlercesinin şehirlere göçe zorlanması anlamına gelmektedir. Bu şekilde kırsal bölgeler proletarya mücadelesinin siyasi deneyleriyle sürekli bir şekilde zenginleşmektedir. Günümüzde kırsal alanlarda yaşayan Afrikalılar, yarı-proleterler haline gelmektedirler. Bantustan sistemine aktif bir biçimde karşı çıkıyorlar ve bu durum ülkemizdeki devrimci mücadelenin gelişimi açısından olumlu bir öge oluşturmaktadır.

SORU: Siyah nüfustan «ılımlı liderlere» ilişkin olarak liberal çevrelerin varlığından ve mevcut gerginliğin azaltılması konusunda bunların, deyim yerindeyse, bir emniyet subabı gibi davranacakları hakkında şimdiye kadar çok şey söylendi?

CEVAP: Rejimin yaratmaya çabaladığı bir başka amortisörü de onlar oluşturmaktadır. Fakat bunu düşünmekte çok geç kaldılar. Devrimin güçlü dalgası «ılımlı liderleri» silip süpürecektir ve daha şimdiden buna tanık olmaktayız. Diğer taraftan Güney Afrika liberallerinin bir zamanlar övgüyle bahsettikleri ılımlı liderlerin bir kısmı 1977 sonbaharında tutuklanmışlardı, çünkü mevcut koşullarda rejim açısından yeterince ılımlı olamamışlardı.

Genel olarak ele alındığında, Güney Afrika liberalizminin kriz içerisinde olduğu görülür. Baskı altında tutulan ve sömürülen yığınlar adına konuşma konusunda kendi kendisine vermiş olduğu vekâleti yitirmiş durumda. Eylemleriyle ve çoğunlukla da hayatları pahasına kendileri için konuşuyorlar artık. Siyasi kariyerlerini «ezilenlerin dertlerini savunma» üzerine inşa etmek isteyen politikacılar, şimdi, kendilerinin işlerinden atıldıklarını görüyorlar. Böylelikle Güney Afrika «reformistlerinin» saflarında karışıklık hüküm sürmektedir, partilerinden birisi varlığını yitirmiştir, bölünmeye ya da yok olmaya mahkum yeni partiler kurulmaktadır. Çalışan nüfusun ulusal ve sosyal kurtuluş için yükselen mücadelesi karşısında sömürücülerin saflarındaki çelişkiler giderek daha keskinleşmektedir.

SORU: Emperyalist ülkelerin basını Güney Afrika işadamlarının yeni ve sürekli işgücüne ihtiyaç duyduklarından hareketle apartheid politikasının hafifletilmesinde onların çıkarı bulunduğundan ve hükümet üzerinde baskı uygulayacaklarından bol miktarda bahsetmektedir. Bu konuda sizin görüşünüz nedir?

CEVAP: Güney Afrikalı liberal işadamlarının bütün ümitleri işlerin rayına oturtulmasına ve apart-

heid kısıtlamalarının bir kısmının kaldırılmasına yardımcı olacak (kendileri buna inanıyorlar) belli küçük reformlara bağlıdır. Bunun halkı tatmin edeceğini onu devrimden alıkoyacağını düşünüyorlar. Fakat Soweto eylemlerinin, kısmi iyileştirmeleri ve fazla önemli olmayan konulara ilişkin reformları amaçladığını hayal etmek, bugün artık, gerçekçi olmamak demektir. Eğer böyle olsaydı, ilk günkü kurşunlamalardan sonra her şey sütliman olurdu. Oysa halkın göstermiş olduğu kararlılık ve sarsılmaz istek «önemsiz bir apartheid»e karşı ve «şirin bir sömürü» için değil, tam kurtuluş için ve insanın insan tarafından sömürüsüne son vermek için savaştıklarını kanıtlamaktadır.

Güney Afrika'daki ulusal kurtuluş hareketinin sosyal içeriği çok daha net bir şekilde gözler önüne çıkmaktadır, zira rejimin izlediği politika ulusal anlamda en fazla sömürülmesi anlamına gelmektedir. Ulusal-kurtuluş mücadelemizin sosyal içeriğinin belirlemiş olduğu şey budur.

SORU: Steve Biko'nun öldürülmesinin ve bir dizi ılımlı örgütün yasaklanmasının ardından emperyalist güçlerin yayın organları büyük bir curcuna kopardılar ve bazı hükümet liderleri rejime karşı beyanlarda bulundular. Bu, Vorster rejimine karşı tutumlarında gerçek bir değişiklik anlamına gelmekte midir?

CEVAP: Irkçılığa karşı çıkan ve ulusal kurtuluş mücadelelerini destekleyen ilerici dünya kamuoyunun artan gücü Vorster rejimine yardım eden emperyalist mihrakları tecrit etme eğilimindedir. Güney Afrika halklarına karşı işlenilen ırkçı cinayetlerin suç ortakları olarak oynadığı rol her geçen gün daha açık bir şekilde gözleniyor. Dünya kamuoyu, Soweto katliamının ve Vorster rejiminin diğer suçlarının ardında yatan güçleri teşhir ediyor ve eleştirilerini bu noktada odaklaştırıyor. Bu ülkelerde yaşayan geniş halk yığınları kendi hükümetlerini beyaz azınlık rejimlerinin yanında görmek istemiyorlar.

Anti-komünist bir kale olarak Güney Afrika'nın savunulması argümanı artık günümüzde fazla taraftar toplamamasına rağmen daha iyi bir seçeneği olmadığından Güney Afrika rejimi bu eski silahına sımsıkı sarılıyor. Güney Afrika ırkçıları anti-komünist borozanı tam yarım çeyrek çaldılar ve hâlâ buna devam ediyorlar. Fakat günümüz koşullarında bunu ciddiye alacak birini nerede olursa olsun bulmak zordur.

Bütün bu faktörler emperyalist güçlerin hükümetlerini, Güney Afrika rejimine ilişkin olarak dünya kamuoyunun tavrına sanki paralel bir tutum içerisindeymiş gibi sorunlara yaklaşmaya zorluyor. Bu nedenle Steve Biko'nun öldürülüşünü ve diğer baskı önlemlerini protesto eylemleri bir dereceye kadar bu ülke haklarının (dünyanın herhangi bir yöresindeki bir halktan hiçbir farkları yoktur) duygu-

larını dile getirmektedir. Ve hiç kuşkusuz bu, dünya arenasında ilerici güçlerin artan gücüne ve etkinliğine kesin bir kanıt oluşturmaktadır.

Bunların yanısıra işin bir başka yönü daha bulunmaktadır. Emperyalizm geçmişte olduğu gibi artık devrimleri zor kullanarak bastıramıyor. Ama onu kontrol etmek ve kapsamak istiyorlar. Eğer emperyalizm «kurtuluş diliyle» konuşmaya başladıysa, bunu «bayrak değişikliği» gibi görenler mevcut. Fakat deneyler göstermiştir ki, apartheide karşı ancak her anlamda şiddetli bir mücadele verilebilir ve insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak nitelemek gerekir. Onlar hâlâ askeri, ekonomik ve politik destek sağlamaktadırlar. Bu nedenle son günler içerisinde emperyalist ülkelerdeki bir kısım hükümet sözcülerinin protesto taşıyan demeçleri, Güney Afrika'daki ırkçı rejime bu ülkelerce yapılan desteğe son verileceği anlamına gelmemektedir.

1) Vorster rejimine karşı yığınsal ve sürekli eylemlere işaret eden gençlik ayaklanması. Bu olayların daha ayrıntıları için World Marxist Rewiev 1976 Ağustos ve 1977 Nisan sayılarına bakınız.

2) Bantustanlar, Afrikalı etnik gruplar için ayrılan bölgeler, ki Vorster rejimi bunları «bağımsız devletler» olarak ilan etmeye başlamıştır, yayıncının notu.

3) 30 Kasım 1977 tarihinde rejim, yalnızca beyaz azınlığın katıldığı erken seçimlere gitti. Beyaz azınlığın büyük bir kısmı Vorster'in Ulusal Partisi için oy kullandı. Bu durum arzulanan Anayasal değişiklikleri gerçekleştirmesi için Vorster'e olanak tanımaktadır. - yayıncının notu.

4) Steve Biko - Siyahların Bilinçlendirilmesi Hareketinin örgütçülerinden, sistemi değiştirmek için barışçıl yolları savunmaktalar. World Marxist Rewiev Ocak 1978 sayısına bakınız. - yayıncının notu.

(Free Africa Marches adlı kitaptan çevrilmiştir.)

Çev.: U. Yılmazer

ZİMBABWE: BİR DÖNÜM NOKTASI

Joshua NKOMO

Başkan, Zimbabwe Afrika Halkının Birliği (ZAPU); Zimbabwe Yurtsever Cephesi Lideri

Zimbabwe'deki kurtuluş mücadelesi çok ciddi bir dönemece gelmiştir. Sonradan bir fiyasko olduğu kanıtlanmış olan Cenevre Konferansı sırasında, şu hususu açıkça belirtmiştik: Konferans başarısızlıkla sonuçlanacak olursa, bu sonuna dek savaş anlamına gelecektir. Kökleri ülkemiz kurtuluş mücadelesi tarihinin tümüne dayandığından bu alınması doğal olan bir tavırdır.

Sömürgecilerle ne zaman görüşme çabasında bulunduysak, Güney Rodezya'daki beyaz azınlık, durumunu sağlamlaştırmak yolunda adımlar attı. 1940 - 1945 yılları arasında Smith'in tek taraflı bağımsızlık bildirgesinden (UDI) önce ve daha sonra ellilerde ve altmışların ilk yıllarında Partimiz kapatılıp liderleri tutuklandığında da aynı şey oldu. Hapiste uzun yıllar geçirmek zorunda kaldık. Bu arada Smith, beyaz azınlığın çıkarları doğrultusunda ülkeyi gaspetmeye devam etti ve «bağımsızlık»ını ilan etti.

1974 yılında tahliye edildiğimiz zaman, bir kez daha görüşme girişiminde bulunduk ve bunu Smith' in bizlere 11 yıl işkence etmiş olmasına karşın yaptık. Görüşmeye hazır olduğumuzu bildirdik, çünkü cephe hattındaki devletlerdeki kardeşlerimiz 10 yıllık bir savaştan sonra Smith rejiminin de konuşmaya hazır olduğuna inanmışlardı. Zambesi ırmağı üzerindeki köprüde trende Vorster'in de hazır bulunacağı bir görüşme yapmaya çalıştık. Salisbury'de ve son olarak

da Cenevre'de İngilizlerin de katılacağı bir görüşme yapmak için çabaladık. Fakat perde gerisinde ABD emperyalizminin oynadığını anladık. O zamanki Dışişleri Bakanı Kissenger Smith'i kurtarmaya çalıştı ve tek taraflı bağımsızlık bildirgesinin tanınmasını sağlamak üzere Smith'e yardımcı olmamız için özel olarak bize geldi.

Cenevre Konferansı açıldığında, İngilizler sanki bizimle aynı dili konuşuyormuş gibiydi, fakat daha sonra Smith'le iktidarı paylaşmamız için bizi zorlamaya çalıştıkları açığa çıktı. Cenevre Konferansının suya düşmesinin kaçınılmaz oluşunun nedeni budur. Konferans sırasında ve sonrasında sonucun nihai zafere kadar mücadele olacağını söyledik. Bu özellikle silahlı eylemlerin ivme kazanmasını beraberinde getirdi ve 1977 Ocağından beri yapmakta olduğumuz da budur.

Ülkemizin genç halkına, silahlı mücadeleye katılmaları çağrısında bulunduk. Çağrımıza uydular ve gittikçe artan oranda saflarımıza katılıyorlar.

Dünyadaki dostlarımızı bizimle işbirliği yapmaları ve silah yardımında bulunmaları için teşvik ettik. Başta Sovyetler Birliği olmak üzere sosyalist ülkeler her zamanki gibi çağrımıza kulak verdiler ve bize yardım ediyorlar.

Bu arada emperyalist güçler Smith'e yardıma devam ettiler ve bunu söylediğimiz zaman da alınmış göründüler. Fakat şu herkesçe bilinen bir husustur: Batılı finans kuruluşları —bankalar ve sigorta şirketleri— Güney Afrikalı faşistlerle büyük ölçüde işbirliği yaptılar ki, bu aynı zamanda Güney Rodezya'daki faşistlere de yardım etmek anlamına gelir. Batılı petrol şirketleriyle Smith ve Vorster rejimleri arasında gizli anlaşmalar olduğu herkesin malumudur ve bu şartlar altında petrol, Birleşmiş Milletler'i Rodezya'ya karşı uyguladığı ekonomik müeyyidelere karşın, Güney Afrika yoluyla Smith rejimine akmaktadır. ABD, İngiltere, Fransa ve Hollanda hükümetleri gerçekler karşısında gözlerini yummayı tercih ediyorlar, ki bu durum, şirketlerinin Smith'i, petrol vererek desteklemekte olduklarını gösterir. Birleşmiş Milletlerin bağımsızlık hareketini destekleyen beyanlarına rağmen, emperyalist güçler, Smith'le halkımız arasında gittikçe şiddetlenen savaşta, Smith'e yardım etmeye devam ettiler.

Dolayısıyla, bizim yalnızca küçük Smith'e karşı değil, aynı zamanda güçlü emperyalist şirketlere, Batılı hükümetlere karşı da mücadele verdiğimiz açıktır.

Askeri durum şimdi, İngiliz emperyalistlerinin yalnızca durup seyredebilecekleri konumu çoktan aşmıştır, çünkü ciddi olduğumuzu ve Rodezya topraklarının %75'inin günboyu savaşılan, askeri deyimle, «eylem alanları» olduğunu farkettiler. Buralar yalnızca kırsal alanlar değildir. Salisbury, Bulawayo ve diğer büyük şehirleri de kapsamaktadır.

İngiliz emperyalistleri durumun tamamiyle lehimize dönmesi korkusu ile müdahale etmeleri gerektiğini hissediyorlar. Mücadeleyi sonuna kadar sürdürecek olursak, Zimbabwe halkının hükümetini kuracağımızın bilincindeler ve bu onların görmek istemeyecekleri bir şeydir. İngiliz hükümetinin şimdi şöyle demesinin nedeni budur: Altı aylık bir geçiş döneminden sonra Zimbabwe'ye «tek adam, tek oy» ilkesiyle yapılacak demokratik seçimle seçilecek bağımsız bir hükümet vermeye hazırız. Fakat önerilerine yakından bakacak olursak, bağımsızlığımızı «kundaklamak» istedikleri, çünkü onu kazanmak üzere olduğumuzun bilincinde oldukları açıkça görülür. İngiltere'ye ülkede altı aylık tam bir güç sağlayacak olan geçiş düzenlemesini kabul etmemizi istiyorlar. Emperyalistlere altı dakika verecek olursanız, kazandığınızı sandığınız her şeyi çalacaklardır. Altı ay verecek olursanız şundan kesinlikle emin olabilirsiniz: altı ayın sonunda yapılacak herhangi bir «demokratik seçim»in sonuçlarını kendi lehlerine çevirebilmeleri için onlara yeterli zaman veriyorsunuz.

İngiltere —bu konuda hiç şüpheniz olmasın— Rodezya'da «siyah bir hükümet», fakat bir halk hükümeti değil yalnızca siyah bir hükümet kurmaya şimdiden hazır durumdadır.

Emperyalistler nüfusun %97'sini siyahların oluşturduğu bir ülkede beyaz bir hükümetin varlığını korumanın olanaksız olduğunun bilincindeler. Kendileriyle işbirliği yapacak siyah bir hükümet kurma niyetindedirler.

Geçen son birkaç yıl içinde, emperyalist güçler, birçok kez büyük yenilgilere uğradılar. Güney Afrika halklarını sömürme sisteminde başlıca gediği açan ABD'nin Vietnam'daki yenilgisi ve Portekiz sömürge imparatorluğunun çöküşü hatırlarımızdadır. Emperyalist güçler şu an kendilerini korunmasız hissettiklerinden, karşı taarruza geçmek ve kaybettikleri raundun öcünü almak için güçlerini yeniden toparlama çabası içindedirler. Zimbabwe ve Namibia'da siyah, fakat emperyalist, yeni tip sömürge hükümetler kurmak istiyorlar. Bu tipte iki hükümet kurmayı başaracak olurlarsa, kendilerini Güney Afrika'da gerçek bir güç olarak hissedecek ve bu köprübaşından itibaren, Angola'ya, Mozambik'e, Botswana'ya, Güney Afrika «boynuz»undaki bütün diğer komşu ülkelere karşı bir intikam savaşı tezgahlayacaklardır.

Karşı karşıya bulunduğumuz sorun budur; dışarıdan yalnızca bölgeselmiş gibi görünen, ama aslında uluslararası olan bir savaş. Düşmanımız büyük Batılı güçlerin desteğini alıyor.

SORU: Emperyalist basın, Zimbabwe Yurtsever Cephesi içinde, ZAPU ile ZANU arasında, Nkomo ile Mugabe arasında bir anlaşmazlık olduğu yolunda söylentiler yaymaya devam ediyor. Bu iddialar hakkında ne söyleyeceksiniz?

CEVAP: Emperyalist basın tarafından körüklenen bu provokatif kampanyanın başını İngiliz gazeteleri ve BBC çekmektedir. Onlara göre, hiçbir zaman bir Yurtsever Cephe olmayacaktır. Onlara göre, ZAPU ile ZANU'yu birleştirme çalışmalarına başlamamızdan önce de bölünmüş bir durumdaydı. Emperyalistlere göre bu çeşit bir birleştirme hareketinin sonu, onların ümitlerini öldürdüğünden, bir felâkettir. Bunun ötesinde, onlar her zaman Zimbabwe halkı arasındaki her çeşit ayrılıktan yararlanmaya çalıştılar. Fakat birleşme olasılığını gördükleri an, bölünme konusunda yaygara koparmaya başladılar. Hatta anlaşmamızı imzalamadan önce başladılar.

Sizi, ZAPU ile ZANU'nun, bu iki örgütün, Smith rejimini yerle bir etmek üzere silahlı güçlerini birleştirmek, Zimbabwe'yi kurtarmak ve zafer kazanıldıktan sonra ülkeyi yönetmek için ittifak halinde çalışma konusunda anlaştıklarına temin ederim. Kazanacağımızdan eminiz: şimdi bu ayların sorunudur.

Emperyalistler bunun farkındadırlar. Yurtsever Cephe içinde ZAPU ile ZANU'nun bölündüğüne dünyayı inandırmak için her şeye tutunmaya, istediğiniz şeyi icadetmeye hazırdırlar. Kendi görüşlerini ve hayal ürünlerini tekrarlayacaklardır. Mugabe ile benim bozuşacağımızı ve gazetenin ön sayfalarındaki büyük başlıkları hayal ediyorlar: «Nkomo, Mugabe ile kavga etti!» Fakat, söylediğim gibi, bu tam anlamıyla bir hüsnü kuruntudur.

1977 sonbaharında emperyalist basında, Mugabe'ye atıedılen beyanlar yayınlandı. Mugabe'nin, Lusabaka'da Smith ile Zambiya Devlet Başkanı Kenneth Kaunda arasında yapılan toplantıya Nkomo'nun katıldığını ve bunun Yurtsever Cephe içinde bir bölünme anlamına geldiğini söylediğini yazdılar. Fakat emperyalistler yalan söylediklerini biliyorlar.

Smith'le Dr. Kaunda'nın görüşmek için biraraya geldikleri sırada Zambia'da bulunmam nedeniyle, benim de toplantıya katıldığımı ima etme fırsatına dört elle sarıldılar. Fakat emperyalist propagandistler şunu iyi bilsinler ki, benim gizli kapaklı işler çevirme huyum yoktur. Toplantıya katılmış olsaydım, bunu açıkça söylerdim. Salisbury'de Smith ile görüştüğümde, onunla açıkça görüştüm. Bunu, Smith'in kendisiyle konuşulabilir, aklı başında bir adam olup olmadığını anlamak için yaptım. İki ay süren görüşmelerden sonra dünyaya onun deli olduğunu söyledim. Ayrıca Smith'le bundan böyle ancak savaş alanında görüşeceğimi ekledim. Şu an durum budur. Fakat, eğer Smith teslim olmaya karar verirse, yalnızca teslimiyetini kabul etmek üzere onunla görüşmeye hazırım, daha fazlası için değil.

Yurtsever Cephede bir çatlak olduğunu sananların yanılgısının nedeni budur. Mugabe'nin böyle dediğini iddia ediyorlar, fakat Mugabe'nin bana anlatmak istediği

bir şey varsa bunu basına açıklamak zorunda değildir. O ve ben aynı örgüt içindeyiz. Yurtsever Cepheyi ilgilendiren bir şeyi, görüştüğümüzde söyler, ya da bana mektup yazar. Bu durumda böyle olmadı, ve çeşitli insanlar emperyalistler tarafından, özellikle İngiliz basını tarafından ortaya atılan söylentileri yaydılar.

Bundan hemen sonra Mugabe ile benim görüştüğümüzü ve Yurtsever Cephe'nin liderleri olarak cephe hattındaki devletlerin başkanlarını birlikte kabul ettiğimizi herkes bilir. Tehlike bunun neresinde? Bu bir illüzyondur, bu bir hayaldir. Emperyalistler hiçbir zaman böyle bir şeyin zevkini duyamayacaklardır.

SORU: ZAPU ile ZANU kuvvetlerinin birleştirilmesi şu an hangi aşamadadır?

CEVAP: Bu bizim için, yalnızca kuvvetlerin birleştirilmesinden öte bir şeydir. ZAPU ile ZANU'yu tek bir siyasi parti kurma amacıyla Yurtsever Cephe içinde birleştirmeye çalışıyoruz. Yapmakta olduğumuz şeylerin bazıları, özellikle şu an üzerinde çalışmakta olduğumuz yapıyla ilgili olanlar, şimdiye dek kamuya açıklanmadı. İki örgütün ittifakıyla işe başladığımızı ve bir parti kurma amacında olduğumuzu baştan açıkça belirttik. Bu yolda ilerliyoruz ve çok uzak olmayan bir gelecekte nerede olduğumuzu söyleyeceğiz.

SORU: Emperyalist basın sık sık Mugabe ile kıyaslandığında Nkomo'nun daha ılımlı, Batılı güçlere daha uygun bir lider olduğunu yazıyor. Aynı şekilde, Başkan Kaunda'nın, örneğin «solcu» Samora Machel ile karşılaştırıldığında ılımlı bir Afrika lideri olduğu söylendi. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: «Ilımlı» ve «solcu» gibi etiketleri dağıtmak nasıl mümkün olmaktadır? Başkan Kaunda'nın ülkesi, Smith rejimine tamamiyle cephe alıyor ve onlar buna mı ılımlılık diyor? Bu emperyalistlerin lisanıdır. Bu gibi iddia tuzaklarına düşmemek için herkesin çok dikkatli olması gerekir. Çünkü emperyalistler bu yolla halkı hasıraltı etmeye çalışır.

Başkan Kaunda ülkesinin ekonomisini ve yurttaşlarının hayatını Zimbabwe halkının haklarını savunmak uğruna feda etmiştir. Kim onun ılımlı olduğunu söylemeye cesaret edebilir? Bu saçmalıktan başka bir şey değildir ve üzerinde durulmaya bile değmez.

Nkomo, bir ılımlı mı? Ben ılımlılık uğruna 11 yıl hapiste yattım. Kulağa hoş geliyor, öyle değil mi? Batıda ya da başka bir yerdeki biri tarafından kabul edilebilir olduğumu kim söyler? Batı tarafından kabul edilebilir olmak ya da onun tarafından takdir edilmek isteyen hiç kimse var mı?

Beni takdir etme iddiasındalar. Ve eğer ülkemi yöneteceksem bu yalnızca halkım böyle istediği için

olacaktır, yoksa ülke dışından birinin verdiği karar ile değil.

SORU: Yukarıda sözü edilen Zimbabwe sorununun çözümü için öne sürülen Anglo-Amerikan planını reddettiniz. Fakat bu plan ne cephe hattındaki beş cephe lideri tarafından, ne de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından reddedildi. Bu konudaki tavrınızı açıklar mısınız?

CEVAP: Bu bir çelişkidir. Cephe hattındaki devletlerin başkanları Zimbabwe ile ilgili bir şeyi ne kabul edebilir ne de reddedebilir. Onların tavrı açıktır: Zimbabwe halkını desteklemek. Zimbabwe halkı ile ilgili kararları kabul etmek ya da reddetmek onlara düşmez. Bu Zimbabwe halkına aittir. Cephe hattındaki devletlerin başkanları herkes gibi kendi görüşlerini açıkça ifade edebilirler. Kararları almak bize aittir, Zimbabwe halkına aittir. Maputu'da kabul edilen ve Mugabe ile benim imzaladığımız dökümanda tavrımızı net bir şekilde belirttik. Cephe hattındaki devletlerin başkanları da kendi görüşlerini açıkladılar.

Zimbabwe halkının istediği şeyi kabul etmek ya da etmemek Birleşmiş Milletlerin de görevi değildir. Bu durum karşısında Güvenlik Konseyi, açık bir şekilde bir Birleşmiş Milletler temsilcisinin Anglo-Amerikan planıyla ilgili olarak yaptığı görüşmenin hiçbir şekilde Güvenlik Konseyi'nin, planın içerdiği teklifleri onayladığı anlamına gelmeyeceğini vurguladı.

Bütün bu adımların anlamı, bir mekanizma, Yurtsever Cephe içinde ne kabul ne de reddetmeyi kararlaştırdığımız Anglo-Amerikan planında öngörülen geçiş yapısının karakterini tartışmayı olanaklı kılan bir mekanizma yaratmaktı. Ülkemizi tamamen sömürgeleştirme (decolonizing) konusunda İngiltere'nin niyetlerinin ne denli ciddi olduğunu göstermesi bakımından bırakın yaratılsın dedik. Eğer geçiş yapısıyla ilgili önerilerimizle uyuştuğu şeklinde anlaşılmışsa, bu Güney Rodezya'daki gerçek durumun, ülkenin geleceği hakkında karar verme yetkisinin halka ait olduğunun farkında oldukları anlamına gelir. İngiltere bizim açımızdan doğru olan planı reddetseydi, dünyayı yanıltmaya çalıştığı ortaya çıkacak ve bu durum, kurmak istedikleri mekanizma tarafından teşhir edilecekti.

SORU: Bishop Muzorewa ve Reverend Sithole'un şimdiki durumları nedir? Emperyalist basının ısrarla üzerinde durduğu gibi, bu kişilerin Zimbabwe halkı arasında itibarı var mıdır?

CEVAP: Şimdi kim şu ya da bu Zimbabwe liderinin itibarı hakkında konuşuyor? Ülkede bir savaş yapılmaktadır ve biz politik oyunları değil, savaşı konuşuruz. Savaşı sürdürebilmek için düşünceleri, duygularını, ya da hayallerini değil, hayatını, kanını feda etmeye tam anlamıyla kararlı ve bunu ülkeyi kurtarmak için yapacak adam-

lar gerekli. Herkes, hiç kimsenin inanmadığı bir şey için hayatını feda etmeyeceğini bilir.

Saflarımızda savaşan genç insanların yakınları onların inanmadıkları bir şey uğruna hayatlarını feda etmelerine göz yummayacaktır. Ülkemizin insanları nedenine inanmadıkça ocağını, evini feda etmeyecek ya da hayatlarını tehlikeye atarak gerillalara yardım etmeyecektir.

Şimdi bizim saflarımızda hayatını, kanını vererek savaşan binlerce genç insan var. Mücadelede popülarite işte budur! Bu, binlerce genç insanın gerillaların saflarına katılmasıyla kanıtlandı. Mücadele için eğitilmek üzere ülkeyi terkedenlere yardım eden ve döndüklerinde onlara yiyecek ve barınak sağlayan halkın fedakârlığı ile kanıtlandı. Bu insanların yüzlercesi gerillalara yardım ettikleri için tutuklandı, asıldı, vuruldu. Fakat halk gerillalara yardım etmeye devam etti, çünkü davaya inanıyordu.

Mücadelede popülarite işte budur!

Eğer biri, halkın, ABD'ye ya da başka bir yere yaptığı geziden dönen Muzorewa'ya el salladığı Salisbury caddelerinde popülarite aramak isterse, bu önemli değildir.

Önemli olan, insanların hayatlarını feda etmesidir ve savaşta popülarite denilen şey de tam anlamıyla budur.

SORU: Bağımsız bir Zimbabwe'nin geleceği konusunda ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Modern dünyada Zimbabwe halkının bir toplumu, Zimbabwe halkının bir devleti olacaktır.

Geçmişi olan bir halkız. Kendi dilimizle, kendi kültürümüzle, geleneklerimizle bir halkız. Ve geleceğimiz halkımızın temelleri ve gelenekleri üzerinde kurulacaktır. Fakat modern bir dünyada yaşıyoruz. Dünyadan, yani diğer halklardan, diğer devletlerde halkımıza uygun olan şeyleri alarak benimseyebiliriz.

Halkımız yaradılış itibariyle sosyalisttir. Bireylerin, sözgelimi, toprak sahibi olması gerektiğine inanmaz. Bu nedenle, toprak halkın toplumsal mülkiyetidir. Toprak ve içindeki herşey halka aittir. Zimbabwe'de kuracağımız gelecekteki devletin temeli budur. ZAPU'nun bir programı var; Partinin İdeolojik Görüşleri. (4) Bunu halka anlatacak ve benimsemeleri için teşvik edeceğiz.

SORU: Zimbabwe halkının mücadelesinde enternasyonal dayanışmanın önemi nedir?

CEVAP: Çok önemlidir. Savaşıyoruz ve desteğe ihtiyacımız var. Silah, cephane ve askeri araçlar konusunda gerçek yardıma muhtacız. Tüm dünyanın, bütün ülkelerin işbirliğine gereksinme duyuyoruz. Kazanmak için, yurt içinde ve dışında dostlara ihtiyacımız var. Nerede olurlarsa olsunlar, bütün ilerici güçler emperyalizme karşı savaşıyorlar. Bu onların da aynı

belâya karşı savaştıkları anlamına gelir: Faşizm, ırk ayrımı ve sömürü. Savaşıyorlar, çünkü bu belânın hamilleri diğer halkların kanıyla yaşamak istiyor.

Emperyalistler daima halkı ezmek ve kurutmak istemişlerdir. Ekim Devrimi'nden önce Rus halkının kanı böyle emildi. Yeri gelmişken, dünyanın dört bir yanındaki ezilen hallkara yol gösteren Ekim Devrimi'nin önemini vurgulamak isterim. Halkların, özgürlük ve bağımsızlıklarını kazanabileceklerini ve ortak yarar için çalışabileceklerini anlamalarına yardımcı oldu. Sonuç olarak, tek ve aynı düşmana karşı savaşıyoruz. 1939'dan 1945'e kadar, dünyaya hükmetmek isteyen faşizme karşı verilen savaşta, tüm dünyanın karşısındaki düşman da aynıydı. O zaman, tüm insanlık bu düşmana başkaldırdı. Şimdi, Güney Afrika'daki bizlerin aynı düşmanla karşı karşıya bulunmamız, Batılı güçlerin Güney Afrikalı faşistleri desteklemesi acınacak bir durumdur. Onlar bunu kârlarına kâr katmak, Güney Afrika'nın zenginliklerini sömürmek için yapıyorlar. Fakat faşizm, ne de olsa, her zaman faşizmdir ve onu destekleyenler onun suç ortağıdır.

Yukarıda sözü edilen güçlerin temsilcilerine çok söyledik. Bunun, aynı özelliği taşıyan aynı düşman olduğunu, kişinin şeyleri değişik isimlerle anabileceğini, fakat aynı düşmanın hâlâ burada olduğunun unutulmaması gerektiğini anlattık.

SORU: Uluslararası yumuşamanın, ulusal bağımsızlık hareketi için taşıdığı önem nedir?

CEVAP: Detant, barış ve yanyana varolma demektir. Fakat yan yana varolma bir belâyı kabul etme anlamına gelmez. Belâ ile yanyana varolma ve ona karşı askeri yöntemlerin dışında bir yöntemle savaşma anlamına gelir.

Sosyalist ülkeler, dünyada sömürüye ve faşizme karşı savaşan güçlere yardım ederken, detant ve barış içinde birarada yaşama politikasını sürdürmektedirler. Bu nedenle, sosyalist ülkelerin kendileri de bu kötülüklere karşı savaşmaktadırlar. Detant ve barış içinde bir arada yaşama, belânın kabul edildiği, sonra da mahkum edildiği anlamına gelmez. Sosyalist ülkeler detant ve barış içinde birarada yaşama politikasını sürdürürken, gerçek tahripkâr savaşların önünü bloke ediyor. Dünyanın çeşitli bölge ve kısımlarında belâyı yok etmek için savaşan güçleri destekliyor. Kuşkusuz, bu kötülük bir dünya savaşı ile de yok edilebilirdi, fakat, yalnızca tüm insanlığın muazzam felâketi pahasına.

SORU: Ulusal kurtuluş hareketinin idealleri ile uluslararası Komünist ve işçi sınıfı hareketinin idealleri arasındaki ilişki konusunda ne diyeceksiniz?

CEVAP: Komünist hareket nedir? «Komünizm», emperyalist propagandanın her yolu deneyerek kö-

tülemeye çalıştığı, korkunç bir canavar olarak gösterdiği bir kelimedir. Fakat kelimenin derinine inecek olursanız, komünizmin güzel olan her şey demek olduğunu görürsünüz. Komünizm, insanların kardeş gibi yanyana yaşaması, birlikte çalışması, birbirini sömürmemesi, barış, uyum ve anlaşma içinde yaşaması demektir. Emperyalistler komünizmi korkunç bir yüzle gösterirler, çünkü kelimenin içerdiği gerçekten korkarlar. Dünya ulusal kurtuluş hareketi nedir? Bizler yalnızca bunun uğruna mücadeleye girişmedik. Komünistlerin uğrunda çalıştığı, savaştığı ve öldüğü halkları kurtarmak için savaşıyoruz. Bu bir kelime sorunudur, fakat bizim için aynı şeyi ifade eder.

Bu emperyalistleri dehşete düşürmüştür. Komünizm onların sömürü sistemini yıkacağından, doğal olarak, komünizmi bir kötülük olarak göstermek isteyeceklerdir. Halkları daima «dünya komünizmi» ile korkutmaya çalışacaklardır. Fakat biri komünizmin ne demek olduğunu açıklayacak olursa, halk bunu anlamaya başlar. Emperyalistlerin propagandalarında komünizmi nasıl tanıttıklarını gösteren bir örnek var. Halkım, mücadelemizin amaçlarını —kendi kaderini tayin etme ve bağımsızlık— biliyor. Bu, halka topraklarını, haklarını, insanlık onurunu ve daha birçok şeyi, ve sıradan bir insan için çok şey ifade eden bütün «küçük şey-ler»i, yani tarlaları, keçileri, tavukları ve daha birçok şeyi geri verme mücadelesidir. Halkımız uğrunda savaştığımız şeylerin bu olduğunun bilincinde. Nitekim düşmanlarımız, emperyalistler şöyle demeye devam ediyorlar: «Nkomo, Zimbabwe kurtuluş hareketi dünya komünizminden esinlenmektedir. Komünisttirler. «Halkımızın cevabı: «Eğer bizim istediğimiz şeyler uğruna savaşan bu adamlar komünist ise, komünistlerin iyi adamlar olmaları gerekir.»

Nihayet, yalnızca komünist demek de pek bir şey ifade etmez. Aslolan komünistlerin savunduğu şeydir. Halkımızın istediği şeyi savunuyorlarsa, halkımın da şöyle demeye hakkı vardır: «Komünistler iyi adamlardır, bizimle aynı şeyleri istiyorlar.»

Emperyalistlerin anlayamadıkları şey şudur: bir anlamda, kendilerinin de, insan hakları için mücadele eden süper ideolojinin, komünizmin propagandistleri gibi davrandıklarını anlamazlar.

Ben bir ideolojiye iyi şeyler dediği için değil, fakat halka gerçekten getirdiği şeyler nedeniyle güven duyarım.

GÜNEY AFRİKA

Devrimci Deneyimin Gücü

Vusizwe Seme
(Güney Afrika K.P. üyesi)

Açlık, sefalet, okuma yazma bilmezlik, ekonomik ve teknik gerilik gibi hayatî sorunlara çözüm arayan Afrikalı geniş halk kitleleri, Marksizm - Leninizm'e yöneliyorlar. Bununla beraber bizler, mücadele yolunu aydınlatan pırıl pırıl düşüncelerle yetinmiyoruz, sosyalist ülkelerin başarılarından da esinleniyoruz. Bu ülkelerin durmaksızın artan gücü, dünya üzerindeki ağırlıklarını ve etkilerini arttırdığı gibi, sürekli zenginleşmelerini de sağlıyor. Sosyalist ülkeler, üretim dünyasında ve toplumsal ilişkilerde sosyalizmin kapitalizm üzerindeki kesin üstünlüğünü, olgularla kanıtlıyorlar. Ekonomik, politik ve toplumsal yaşamda artan başarılarıyla, verdikleri örneğin gücüyle, sosyalizme, barışa ve demokrasiye giden en akla uygun yolu gösteriyorlar. Sovyetler Birliği'yle diğer sosyalist ülkelerin gücü ve etkisi bir kalkan gibidir ve Afrika halkları bu kalkanın koruyuculuğunda çok daha iyi ve insan onuruna yaraşır bir yaşama duydukları arzuyu gerçekleştirebileceklerdir.

Afrika ülkelerinin çoğu bugün, ulusal, etnik ve topraksal ayrılıkların son derece karmaşık sorunlarıyla karşı karşıyadır. Emperyalistler ve yerli gericilik, bu sorunlar üzerinde spekülasyon yaparak ulusal ve etnik nefret tohumları ekmekte, topraksal ya-

yılmacılığı cesaretlendirmektedir. Aşırı sol ve sağ güçler demagoji yaparak, Afrika'da ulusal sorunun en iyi çözümü olarak, kendi kaderini tayin fikrini ileri sürüyorlar. Ama biz Marksist-Leninistler, somut ulusal ve uluslararası koşullardan hareket ediyor ve bu koşulları sınıf faktörüyle uyum halinde diyalektik biçimde inceliyoruz. Lenin: «Ulusların özgürce ayrılmaları hakkıyla, şu ya da bu ulusun, şu ya da bu anda ayrılmasının yararını birbirine karıştırmaya kimsenin hakkı yoktur.» diye yazıyordu.

Bize göre ulusal ve etnik grupların, ekonomik, politik, kültürel ve toplumsal haklarına sadece saygı duymak ve bu hakları savunmak değil, aynı zamanda onları geliştirip zenginleştirmek de zorunludur. Sosyal-ekonomik ve kültürel gelişmelerinde ulusal ve etnik, grupların gerçek bir hak eşitliğinin gerekliliği işte buradan gelir. Ve bu ilke, Orta Asya Cumhuriyetlerinde Sovyet iktidarının kurulması için verilen devrimci mücadele sırasında doğrulanmıştır.

Diger yandan ilerici hareketimiz içinde, bir süredenberi, proletarya enternasyonalizminin hükmünün kalmadığını, aşılması gerektiğini ileri süren sesler duyulmaya başladı. İhtiyaçların toplumun en çeşitli tabaklarının çalışmalarını birleştiren yeni tip bir enternasyonalizmi gerektirdiği ileri sürülüyor.. Oysa bize göre, dünya devrimci sürecinin akışına gittikçe daha geniş toplum güçlerinin katılması, proletarya enternasyonalizminin teori ve pratiğini çürütmek şöyle dursun, tersine içeriğini zenginleştirmeye, ona daha da büyük bir yaygınlık, derinlik ve potansiyel kazandırmaya hizmet etmektedir.

Ne denli önemli olursa olsun, sadece ilkelerden sözetmek, dıştan dayanışma gösterilerinde bulunmak, Vietnam'ın, Angola'nın ve Etyopya'nın emperyalist saldırıları püskürtmelerine ve oyunlarını bozmaya tek başlarına aslâ yetemezdi. Sovyetler Birliği ve diğer Sosyalist ülkelerin Afrika'daki devrimci güçlere, hiçbir karşılık beklemeksizin yaptıkları yardımlar, emperyalist saldırıya karşı verilen mücadelede görevlerini yerine getirme arzuları, Afrika topraklarında kanlarını akıtan Küba'lı yurtseverlerin cesareti, soyut bir «yeni» enternasyonalizmin değil, gerçek proleter enternasyonalizminin kanıtları olmuştur.

Pekin yöneticilerinin politik ve ideolojik tavırlarının hızla gözden düşmesi, anti-sovyetizmin mantığını en iyi biçimde gözler önüne seren olgudur. Maocular, aşırı sol, maceracı ve sınır tanımaz bir anti-sovyet propagandayla pekişmiş tutumlara girdiklerinden buyana, emperyalizmin ve tekelci sermayenin en

gerici çevreleriyle aynı tarafa yerleşmiş bulunuyorlar. Pekin yönetimi, Angola'da, Etyopya'da ve Güney Afrika'nın ırkçı ve sömürgeci kesiminde toplumsal yenilenme için mücadele veren güçlere karşı çıkmaktan aslâ vazgeçmiyorlar. Pekin liderlerinin elleri, Angola'lı, Etyopya'lı, Küba'lı yurtseverlerin ve enternasyonalistlerin kanına bulanmıştır. Maocu Çin, kaba bir biçimde Vietnam'ın içişlerine karışıyor; gerici Pol Pot rejimlerini, barışa gönül vermiş bu ülkeye karşı saldırıya iten Çin oldu.

Bütün bu nedenlerden ötürü, dünya devrimci süreci için, ilerici ve demokrat güçlerin anti-sovyet ideolojiyi ve siyaseti kararlıkla geri çevirmeleri son derece önemlidir. Anti-sovyetizme verilen tavizler, anti-komünizme verilmiş demektir ve son tahlilde, dünya devrimci sürecinin ilerleyişi için bir engel oluştururlar.

Devrimci deneyimin gücü, devrimci dönüşümler için mücadele verenlerin elinde önemli bir silâhtır. Ama bu, sınıf düşmanlarımızın iddia ettiği gibi, gerek Sovyetler Birliği'nin, gerekse diğer sosyalist ülkelerin seçtiği yolu dogmatik bir biçimde ve körükörüne izliyoruz anlamına gelmez. Bizler, bazan acı ve trajik olan kendi öz deneyimizden dersler çıkartarak ve uluslararası devrimci güçlerin deneyinden yararlanarak, sosyalizme geçişin ve sosyalist toplumu inşanın genel yasalarını uygulamaya daima bağlı kalmak zorundayız.

Fransız Komünist Partisi 23. Kongresi Yapıldı

Fransız Komünist Partisi'nin geçenlerde yapılan 23. Kongresi, Fransız komünistlerinin, anti-tekel ve demokratik mücadele hattını koruduklarını kanıtladı. 1969 Konferansının yol göstericiliğinde ve dünyanın kapitalist kampında, emekçi yığınların, komünistler öncülüğünde sürdürdükleri anti-tekel bir demokrasi uğruna mücadele emperyalizmin etki alanını ve tekellerin tabanını daraltan sonuçlar yaratması bakımından dünya devrimci sürecinin gelişmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. Komünistlerce sosyalizm doğrultusundaki mücadelenin bir parçası olarak görülen anti-tekel mücadelenin demokratik niteliğini Fransız Komünist Partisi bir geçiş biçiminden çok, bir amaç, veya amaçlanan sosyalizmin özgül bir niteliği olarak görmektedir. Bu, burjuva çerçevede elde edilen «ekonomik demokrasi», «toplumsal demokrasi», «siyasi demokrasi» gibi kavramları ve olguları sosyalist demokrasinin üstüne çıkarmak, ya da sosyalist demokrasinin dayandığı sınıf temellerini gözden kaçırmak anlamına gelmektedir. Fransız Komünist Partisi'nin katılmadığımız bu görüşlerini, ileri demokrasi mücadelesinin farklı yorumlarından birine örnek teşkil ettiği için yayınlıyoruz.

İLKE

FRANSA İÇİN SOSYALİZME GİDEN DEMOKRATİK YOL

A) İSTEDİĞİMİZ SOSYALİZM

Emekçilerle ailelerinin yaşam düzeyini ve yaşam kalitesini gerçekten ve sürekli, kalıcı biçimde iyileştirmek; ülkeyi bunalımdan kurtarmak, gerçekten değiştirmek için, ülke ekonomisi ve tüm ulus yaşamı üzerine çökmüş bulunan sermaye egemenliğini, hiç bir ayrım gözetmeksizin kıran köklü demokratik reformları yapmak gerekir. Öyle bir toplumsal dönüşüm sağlamak gerekir

ki, bu dönüşümle demokrasi, şimdiye dek hiç ulaşmadığı boyutlara ulaşsın. Ve yeni bir Cumhuriyet keşfedilsin. İşte Fransız Komünist Partisi'nin XXII. Kongresinin ülkeye önerdiği temel seçim ve ana perspektif, bizzat kendisi demokratik olan bir sosyalizme giden bu demokratik yoldur.

Herşey bize, bu seçimin doğru olduğunu kanıtlıyor.

1) *Demokratik Sosyalizm*

Fransa bir *toplumsal demokrasiye* muhtaçtır. Modern bir ekonominin, modern bir ülkenin amacı ve motoru, kişiliklerinde gittikçe daha da zenginleşen çeşitlilikler ve yeni dayanışmalar barındıran bireylerin gelişimi olmak gerekir. Bu gelişme, birinci olarak baskıya ve işsizliğe karşı, yoksulluğa, eşitsizliğe karşı savaşı dayatır.

Fransa bir *ekonomik demokrasiye* muhtaçtır. Bu demokrasi, emekçiler ve vatandaşlar için ve onlar tarafından kurulan, yönetilen ve denetlenen yeni tipte bir gelişmeyi işler hale getirmelidir. Bu gelişme, büyük üretim ve değişim araçlarının toplum mülkiyetinde olmasını varsayar. Diğer toplumsal mülkiyet biçimleri ve özel mülkiyete dayalı bir ekonomi sektörü yanında, yeterli bir bütünlükte demokratik millileştirmeleri talebeder.

Fransa bir *siyasi demokrasiye* muhtaçtır. Bağrındaki işçi sınıfının yönetici siyasi rol oynayacağı emekçi halkın temsilcisi bir iktidara saygı gösterilmelidir. Bu iktidar, insanın, zamanla sınırlı olmayan haklarının garantisini, özgürlüklerin daha önce görülmemiş biçimde yaygınlaşmasını, çoğulculuğa saygıyı sağlayacaktır.

Üretim araçlarının mülkiyetindeki ve Devlet yönetimindeki bu değişiklikler, vazgeçilmezdir ama yeterli değildir. Her kapitalist topluma damgasını vuran sömürü ve baskı, çok uzun süredenberi alabildiğine ve derinlemesine tüm toplumsal ilişkileri, düşünce biçimlerini, alışkanlıkları ve kültürü etkilemiştir ve bunlar, gerek mülkiyetin, gerekse Devlet iktidarının dönüşümlerinden sonra da hayatta kalma, tehlikesini taşırlar. Yeni bir ekonomik temel üzerinde de, hiyerarşinin, herşeyi bir azınlığın yönettiği bir topluma özgü davranışların yeniden ortaya çıkması tehlikesini de getirirler. O zaman, emekçiler kitlesine yalnızca uygulama rolü kalır.

Bizim ulaşmak istediğimiz toplumsal dönüşüm, mevcut bürokratlar yerine başka bürokratlar, mevcut teknokratlar yerine başka teknokratlar geçirmekten ibaret olamaz. Bu dönüşüm, oto-

riter ve merkezî bir aygıt yerine bir diğerini, bir düşünce şartlanması yerine bir diğerini geçirmeyle sonuçlanmamalıdır.

Demek ki, mülkiyet ve Devlet iktidarındaki dönüşümle birlikte toplumsal ilişkileri değiştirmek için esaslı bir çabaya girişmek gerekir. Her alanda, her düzeyde ve bilinen ya da düşünülebilecek her türlü olasılığı kullanarak, öneride bulunmak yerine katılmaya, emir vermek yerine inisiyatifi ele almaya geçmek gerekir. Uygulamada ise, monarşiden, emekçilerin yerleştirdiği yeni bir yaşam biçimine geçilmelidir. Ortaklaşa kendi kendine yönetime, gerçek bir bölgesel iktidara doğru gitmek gerekir. Bir azınlığın çıkarlarına dönük tepeden ve uzaktan hükümet etme yerine tüm toplumun, bizzat emekçiler ve vatandaşlar tarafından hergeçen gün daha da yaygınlaşan biçimde yönetime geçmelidir. Kendi kendine yönetim ve en ileri demokrasi, tüm toplumsal yaşamda hem her birey, hem de tüm toplum için kuşku götürmez yeni olanaklar yaratacaktır. Fransa'nın ihtiyaç duyduğu ve bizim istediğimiz demokratik sosyalizm işte budur.

2) *Seçimimizin Nedenleri*

Seçimimiz iddialıdır ama keyfî değildir.

Bu seçim, hem Fransız toplumunun objektif gereksinmelerine modern, halkçı ve gerçekçi bir cevap, hem de bunalımdan tek kurtuluş yoludur. Emekçilerin ve halkın hayatî teleplerini gözönünde tutar.

Seçimimiz gücünü, özgürlükçü ve hümanist idealimizden alır. Biz, ülkemizde sosyalizmi gerçekleştirmek için kitaplardan hazır formüller bulmak iddiasında değiliz. Ancak, tüm savaşımızı hareketlendiren şu temel hususlara inanıyoruz: Yaşamın değişmesi refah içinde, âdil, kardeşçe yaşayan bir toplum; özgürlük içinde ve özgürce sağlanmış sosyalizm.

Yaptığımız seçim ulusaldır. Fransız ulusunun tarihi, halkı için çok değerli geleneklere, özgürlüklere, kendine özgü bir yaşam biçimine sahip uzun bir tarihtir. Biz bu değerlere bağlıyız, onları sürdürmek istiyoruz ve bunu sadece, mücadeleler açısından zengin geçmişimiz olduğundan ötürü değil, hem bugün hem de yarın için ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel önemli potansiyelleri içinde sakladığından ötürü istiyoruz.

Vatanımız, Fransa halkının gereksinmelerini tatmine ve sosyalist dönüşümleri elverişli siyasi güçler ilişkisini gerçekleştirmeye son derece yatkın bir kadroya sahiptir. Halkımızın bağımsız-

lığına ve yurtseverliğe bağlılığı, birlik için değerli bir temel, bir yenilenme gücü olmuştur.

Fransa'da üretici güçlerin yapısı, özgül ulusal özelliklerimizle tam bir uygunluk içindedir. Burjuvazinin politikasından ileri gelen zayıflıklar yanında, gelişme için henüz hiç işlenmemiş olanaklarla dolu orijinal bir bütünlük oluştururlar. İşte Fransa, bu potansiyelin tam olarak serpilip gelişmesini sağlayarak ve egemenliğini koruyarak uluslararası işbirliğine en iyi biçimiyle katkıda bulunabilecek ve kendi gelişimi için vazgeçilmez araçları bu işbirliğinden sağlıyacaktır. Ve yine böyle bir işbirliğiyle, ulusların çeşitlilikleri ve çıkarlarına saygı göstererek halkların çıkarlarına uygun en modern üretim güçlerinin atılımı sağlanacaktır.

İnsanlık aynı zamanda hem dayanışma içinde ve hem de gerek düşünce hayatında, akımlarda, duygu ve düşüncelerin farklı istek ve ufak ayrımlarında, yani kültürü meydana getiren herşeydeki çeşitlilik içinde ilerlediği sürece, daha da zenginleşecektir.

Bize göre gelecek, standartlaşmış, bürokratikleşmiş ve belli düzeylerde tutulan blokların olmayacaktır. Fransız toplumu, Batı Alman eğemenliği altında erimiş bir Batı Avrupa'nın bağrında ve Amerikanlaşarak, mutluluk ve özgürlük yolunu bulamaz. Bunlar ancak egemenliğini ve kimliğini kanıtlayarak mümkündür.

Yaptığımız seçim orjinaldir. Ancak uluslararası deneyimden çıkardığımız bütün bilgileri de hesaba katmıştır.

Dünyada sosyalizm vardır ve gittikçe daha çok ve çeşitli biçimler altında varolacaktır.

Genel çizgileri ve deneylerin doğruladığı ya da değiştirdiği yasaları temel alan sosyalizm, insanlar ve halklar tarafından kurulduğu için son derece çeşitli görünümler almıştır, almaktadır ve alacaktır. Çünkü insanları yüzyıllar biçimlendirip değiştirdi ve çünkü her halk kendi ülkelerinin özgül koşullarında ve verili bir tarihsel dönem içinde davranır oldu. İnsanlığın ilerlemesinde dönemeç taşlarını oluşturan önemli toplum tipleri gibi sosyalizm de zorunlu olarak her ülkenin somut gereksinmelerine somut cevap olarak doğuyor ve büyüyor.

Bu temel veriden, birbirinden ayrılmaz iki sonuç çıkarıyoruz:

Birinci olarak, Fransa'da dışardan gelen bir modeli tekrar yaratmak ya da aynı anlama gelen, dışarıda yapılana sistemli biçimde ters gitmek şeklindeki doğmatik bir düşünceyi kesinlikle

reddediyoruz. Seçimimiz orijinaldir çünkü, hem geçmişinin hem bugünün gerçeğinde, Fransa'nın koşulları orijinaldir. Fransa'da sosyalizm, ya fransız usulü olacaktır ya da hiç olmayacaktır.

İkinci olarak, kendi ülkemiz için uygun gördüğümüz biçimlerden farklı biçimlere büründüğü bahanesiyle, şu ya da bu, diğer bir ülkede sosyalizmin varolmadığı düşüncesini de, ki bu da doğmatik bir düşüncedir, reddettik ve ediyoruz.

3) *Sosyalist Ülkelere Karşı Tutumumuz*

Sosyalizm yaşıyor. Tarihe 1917 Ekiminde, Rus işçi ve köylüleri, komünist partileri yönetiminde iktidarı aldıkları ve kapitalist sömürüyü alaşağı ettikleri zaman girdi. Sovyetler Birliği'nden sonra diğer ülkeler de bu kesin dönüşümü gerçekleştirdiler. Üstelik, son derece büyük bir görevle yüklü ve hem başlangıç durumunu hem de her ülkede mevcut koşulları hesaba katmak zorunda olan sınırlı bir tarihsel süre içinde sosyalist ülkeler, yeni sistemin varlığını ve üstünlüğünü kanıtlayan büyük bir eser yarattılar; kendilerini, toplumun önemli sorunlarını çözmeye adadılar. İşte bunun içindir ki bugün, söz konusu ülkelerin ve bütününde insanlığın tarihsel hareketine sosyalizmin ne getirdiği sorulduğunda, şöyle cevap veriyoruz: Sosyalist ülkelerin bilançosu bütününde olumludur.

Ne bu tesbit, ne de sosyalizm biçimindeki zorunlu çeşitlilik, alışılmış şekliyle «Stalinizm» diye isimlendirilen şeye çizgi çektiğimiz anlamına gelmez. Stalin'in yönettiği dönemde Sovyetler Birliği, kitlesel baskılara, Parti'de ve Devlette otoriter ve bireysel yönetime, düşünce alanında doğmatizmin gelişmesine, hem sosyalizmin inşa yönetimlerinde hem de komünist partiler arası ilişkileri yönetmesi gereken kuralların işletilişinde ciddi hatalara tanık oldu. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, bu hatlara ve cinayetlere Stalin'in ölümünden sonra son verdi ve 1959'da yapılan XX. Kongresinde bunları resmen açıkladı. Bugün, bu geçmişten yine de bazı uygulamalar ve yanlışlar kalmıştır.

Bu önemli sorunlar karşısında Fransız Komünist Partisi'nin tutumu, hertürlü anlam belirsizliğinden arınmış ve kararlı bir tutumdur. Stalinizm'i mahkûm ettiğimizi ilân ettik, çünkü bu deyimin içerdiği anlayış ve uygulamalar, bizim idealimize ve politikamıza tamamiyle yabancıdır. Bizi ilgilendiren yanıyla bu konuda, başlıca şu dersleri çıkardık: Fransa için, bizzat kendisi demokratik olan bir sosyalizme, demokratik yoldan gidişi

işleyip hazırladık; komünist partiler arasında yeni bir anlayış ve uygulamayı geliştirmek için katkıda bulunuyoruz; teorimizin yaratıcı niteliğini değerlendirmeyi ve Partinin demokratik yaşamını durmaksızın mükemmelleştirmeyi görev biliyoruz; düşünce tarzımızı daima, demokratik inandırma çabaları yerine otoriterliğin kolaylıklarını geçirme girişimlerine karşı korumak gereksinmesi duyuyoruz. XXII. Kongrenin geçerliliğini tekrar doğruladığımız gibi, onun bütünleyicileri olan tüm bu belli başlı yönetimlerin de geçerli olduğunu söylüyoruz.

Bu kararlı çizgiye sadakat, kendi öz mücadelemiz için dersler çıkarma arzusuyla birlikte, düşünmeye de götürüyor bizi. Bu sadakattan ötürü, kanaat, ifade veya yaratıcılık özgürlüklerine dokunan tedbirlerle mutabık olmadığımızı açıkça ifade etmeyi, ödevimiz ve hakkımız olarak görüyoruz. Zira bizim için, özgürlük bölünmez bir bütündür ve biz, komünist idelin âdil olmayan ya da doğrulanmayan eylemlerle lekelenmesini kabul edemeyiz, böylece biz, sosyalist ülkelerle çatışmak değil tersine, olanaklarımız ölçüsünde ve sorumluluklarımızın sınırları içinde sosyalizmin ilerlemesine yardım etmek istiyoruz.

XXII. Kongre çizgisine sadakat, sosyalist ülkelerden kopma ve kendi kabuğuna çekilme düşüncesini de geri çevirmemizi sağlıyor.

Yaptığımız seçim, uluslararası dayanışma zorunluluğunu da hesaba katıyor.

Sınıf mücadelesi aynı zamanda hem ulusal hem de uluslararası güçler ilişkisinin demokratik sosyalizm yolunun temellerinden biri, uluslararası güçler ilişkisinin devrimi, detantın ve barış içinde birarada yaşamanın gelişimidir. Bunu unutmak intihar olur.

4) *Uluslararası Zorunlu Dayanışma*

Emperyalizme karşı ve bağımsızlık, barış, demokrasi, sosyalizm ve komünizm için mücadele eden tüm devrimci ve ilerici güçlerle olan dayanışmamızın doğruluğunu bu nedenle öne sürüyoruz.

Sosyalizmin kurulduğu ve geliştiği ülkelerde halkın yönetime getirdiği komünist partilerle barış için, silahsızlanma, barış içinde birarada yaşama ve ulusların haklarına saygı için dayanışma zorunludur.

Bunalımın sonuçlarını emekçilere ve tüm halka yüklemek için çabalarını uluslararası düzeyde birleştiren ve iktidarda bulunan sömürücü sınıflara karşı mücadelede, kapitalist ülkelerin ko-

münist partileriyle dayanışma içindeyiz. Bu partilerin bazılarıyla, bunalımdan çıkış yolları olarak, temel çizgisini demokrasinin gelişiminin oluşturduğu ve Avrupa komünizmi diye nitelenen, sosyalizme geçiş yollarını önerme gerekliliği üzerine benzer ya da yakın görüşlere sahip olmamız, bizim için büyük önem taşıyor.

Çoğunlukla çok çetin koşullarda ülkelerinin bağımsızlığı ve gelişmesi için mücadele veren komünist partilerle de dayanışma zorunluluğu duyuyoruz.

Uluslararası komünist harekette yeni ilişkilerin gelişmesi için savaşıyoruz. Bu ilişkilerin temeli, her partinin bağımsızlığı, eşitliği ve içişlerine karışmamadır. Hareketin bir merkezi yoktur artık. Bağımsızlık, uluslararası dayanışmaya ters düşmez, tersine onun bütünleyici bir parçasıdır. Ayrıca biz, varolan ya da varolabilecek ayrılıkları da gizlemeyiz; onlara korkmadan bakmak ve eğer yararlıysa tartışmak gerekir. Ancak bu ayrılıklar, tüm komünist partilerle ilişkilerin geliştirilmesi zorunluluğuna sırt çevirmemizi hiçbir zaman haklı çıkarmaz. Bu partilerin herbiriyle, ortak amaçlarımız için birlikte davranmaya kendimizi adadık.

Dayanışma, komünist partilerle sınırlanmamalıdır. Dünyanın her yanında, alabildiğine çeşitli gerçeklikler içinde emperyalizme karşı ve toplumsal ilerleme, özgürlük, bağımsızlık ve barış içinde mücadele eden tüm güçler, bizim aktif dayanışmamıza güvenebilirler. Biz özellikle, bu dayanışmanın, halklarının bağımsızlık, sosyal adalet ve gelişme yolundaki mücadelesini yöneten ulusal demokratik parti ve hareketlerle -herbirinin kişiliğine saygı göstererek- güçlendirilmesine büyük önem veriyoruz. Bizim ve onların savaşının, daha doğru bir ekonomik dünya düzeni yararına her geçen gün daha fazla yakınlaşması için katkıda bulunmayı arzu ediyoruz.

Özellikle Avrupa çerçevesinde, halklarımızın gerçek çıkarlarına tekabül eden hedeflerin yararına, sosyalist ve sosyal- demokrat partilerle, ilişkiler kurmaya ve mümkün olduğunda da ortak eylemler yapmaya ve geliştirmeye çalışıyoruz; bu partilerin çoğunun bugünkü tutumları her nekadar bu yaklaşıma elverişli değilse de, bu tavrımızın doğruluğunu kanıtlama çabası gösteriyoruz.

Hristiyan halk kitlelerini temsil eden güçlerle olumlu bir işbirliğinin temellerini atma çabalarını sürdürmemiz de aynı düşünceden kaynaklanıyor.

(Humanit'e Gazetesinden çevrilmiştir)

Bulgar Edebiyatı ve Öteki Balkan Ülkeleri Edebiyatlarında Demokrasi

Balkan ülkeleri Yazar Örgütleri toplantısı 21 Mayıs 1979 günü İstanbul'da başladı. Toplantıya Balkan ülkeleri Yazar Örgütlerinden çok sayıda temsilci ve Türkiye'den sanatçılar ve konuklar katıldılar. Üç gün süren toplantı çalışmaları, çeşitli ülkelerden yazarların sunduğu tebliğler ve karşılıklı kültürel alış veriş bakımından yararlı oldu. Katılan ülkeler arasında kültürel ilişkilerin gelişip güçlenmesine, yazar örgütleri olarak Balkanlar çapında bir örgütsel birliğe gidilmesinde önemli bir adım olan toplantıya Bulgar heyetinden Efrem Karanfilov'un sunduğu tebliğin çevirisini yayınlıyoruz.

İLKE

Saygıdeğer Bayanlar, baylar

Değerli arkadaşlarım.

Yazar eserinde seçtiği konuyla hayata karşı tavrını ortaya koymaktadır. Yazarın özelliği, önce seçtiği konu ile belirlenir, bu konu yoluyla anlam kazanıp kişisel yapıcılığı ortaya çıkar.

Bu anlamda konu çok büyük bir önem kazanır, dar somut çerçevesinin sınırlarını aşar. İşte bu nedenle Balkan ülkeleri edebiyatındaki ortak temalardan söz ederken temelde bizi karakterize eden, bizi birbirimize yaklaştıran ana noktayı ortaya çıkarmış oluruz.

Ben Bulgar edebiyatında konu olarak demokrasinin başlangıcı, edebi kahramanlar ve edebiyatımızın genel havasına ilişkin birkaç söz söyleyeceğim. Bu ulusalcı demokratik başlangıç, öteki Balkan ülkeleri içinde de bir özelliktir.

Bizim geçmiş edebiyatımızın olumlu kahramanı genellikle köylü olmuştur, ve köylü, ulusa yakışır bir kahramandır. Ama

ruhsal yapısı her yönüyle çetin, güçlü ve nitelikli olarak yer almıştır edebiyatımızda. Batılı yazarlar yapıtlarında soylu ve aydın kahramanlarının ruhsal serüvenlerini en ince ayrıntılarına dek aktarırlarken, bizim büyük yazarlarımızın kahramanları olan köylünün yalın, kaba dış görünüşü altındaki iç zenginliğini bulmayı başarmışlardır. Ruhbilim çözümlerine girmeden, abartmaya kalkış madan köylü kahramanlarını yumuşak, düzgün ama büyük bir iç coşkusu ile çizebildiler. Söz gelimi yazarımız Yordankov'un yapıtlarında; ne madensi sertliği bronzdan dökülmüş gibi suratlarında parlayan, ne de mermersi yüzlerinin incecik cilası altından tutkular fışkıran kahramanlara rastlayamazsınız.

Bu kahramanlar sanki bizim oymacılarımızın koyu renkli tah talardan yapmayı pek sevdikleri yontma figürler olup kaskatı değil dingin ve apaçık görünürler.

Yüzyılın ilk yarısında bir başka büyük yazarımız, sıkıntıların ve sert yaşam koşullarının kovaladığı, ama insan onurlarını hiç yitirmeyen ve gözlerinde ancak özgür insanlarda bulunan ataklık ve cesaret kıvılcımı hiç mi hiç sönmeyen yoksul köylüler ile ırgatlardan oluşan bir yığın kahramanı yarattı. Elin Polin'in yapıtlarındaki temel öğeyi ararsak bunun, halkına inancını ve yaşama dair iyimserliğini görürüz.

İşte böylece geçmişteki yazarlarımız, en sevdikleri temayı en gergin ortamda buldular, elektrik tellerinde «akkırlangıçlar» arayan yıldızlı gecelerde düş kuran acılarını kaval seslerinde boğan, ya da öç alabilmek için en atak kişilikleriyle dağların yolunu tutan kahramanlar yarattılar.

Bu kahramanlardan söz etmenin nedeni bizim edebiyat geleneğimizi belirtmek içindir. Bu geleneğin özü ise yalın insanlardan sevilen kahramanlar yaratmak, ve yalın insan ile kahramanlar arasında bir ayrım gözetmemektedir. Çünkü bu kahramanlar, tarlalarındaki dinginliklerine benzer bir şekilde ayaklanmalara kalkıyor, kahramanlıklar yaratıyorlardı. Şunu da anlatmalıyım ki: Onlar tüm varlıkları ile yeni ve daha güzel bir yaşamı düşlüyor, yalnızca bunu amaçlıyorlardı. En aklı başında gerçekçi yazarlarımızda da romantizmle düşseverliği görebiliriz.

Özdeş durum az ya da çok olarak şu ya da bu çeşitlemesiyle tüm Balkan uluslarının yazarları için de geçerlidir. Ivo Andriç de kendi temalarını, doğduğu Bosna'nın yalın insanlarının yaşamından alıyor, onların olağanüstü iç güzelliklerini ortaya çıkarmayı beceriyordu. Nikos Kazancakis de, yine yalın insanların dünyaya ilişkin doymak bilmez tutkularıyla, zengin duygusallıklarıyla

kendi halkının özünü açıklıyordu. Nazım Hikmet, Orhan Kemal Eminesku, Sadovyanu, İsmail Kadere, Mark Grakuki ve benzerleri, yalın insanları onların soyluluklarını, ahlâksal temizliklerini yüceltiyorlardı. Bu demokrasi, bu yüceltilmiş hümanizm olan inanç Balkan ülkelerinin en iyi yazarlarının en güzel geleneksel temalarını oluşturmuştur.

Bizim Çağdaş edebiyatımızda tema yalınlığı nedir, ortak yan nerededir? diye bir soruya yanıtımız: «Bu eserler gerçek temsilcileri eliyle şu ya da bu türlü, kendi geleneklerinden kopmamağa çalışıyorlar ve bu geleneklere bağlı kalıyorlar» biçimindedir.

Bizde köylüler mutluluklarını aramayı tellere konmuş «akkırlangıçlarda» değil, tellerin kendilerinde aramayı öğrendiler. Eskiden çift sürenler şimdi traktörcülere, makinistlere, işçilere dönüştüler. Çok güç ve çok yönlü bir süreçte özel mülkiyet tutkusunu aşarak Kooperatiflerde örgütlendiler. Çağdaş edebiyatımızın kahramanı yalnızca bir köylü değil, her zamandan daha çok bir yalın insandır. Bu emekçi insandır ki, tüm zenginliği, tüm üstünlüğüyle çağdaş edebiyatımızda biçimlendirildi. En eski kuşaklardan büyük yazarlarımız önemli eserlerini genellikle geçmişin konuları üstüne oluşturdular. Sözünü ettiğim eski kuşak yazarlarımız. Dimitr Talev, Dimitir Dimov, Emilyan Stanev ile daha yaşamakta olan yazarımız Giorgi Karaslavov'dur.

Onlardan sonra gelen kuşaklardaki yazarlarımız bakışlarını tümüyle çağdaş yaşama çevirdiler, konularını çağdaş yaşamda arayıp, çağdaş kişilikleri yarattılar. Bogamil Raynov, Andre Guloşki, Pavel Vefinov ve bu toplantıda aramızda bulunan Kamen Kalçev gibi yazarların eserlerinde moral mesele çalışma süreçleriyle, önemli toplumsal olaylarda kaynaşıp birleşmektedir. Bu durum yetenekli yazarlarımıza çağdaş insanın ruhunun derinliklerine inerek yaşamın insan karakterinden istediği ve kafasında savaşan nedenlerin uyum ve çelişkilerini, zengin birleşimlerle köklü değişimleri ve düşünsel birliği bize gösterebilme olanağı sağlıyordu.

Başlarında Yordan Rodiçkov olan-ki genç arkadaşımız Gerço Ataneşov ile aramızdadırlar- Bir çok kuşak yazarımız, sık sık geleneksel olgulama ve zamana uygun sıralamayı aşarak okuyucu ile senli benli konuşmayı yapabiliyorlar. Güncellik ve şiirsellik sapmalarından kaçmadıkları gibi, yapıtlarını yalnızca duyguyla değil toplumsal bir canlılık, şiirsel bir duyarlılıkla da doldurabiliyorlar. Kimi zaman düzyazıdaki kişisel başlangıçın güçlenmesı

okurlarla ilişki sağlamada daha geniş bir özgürlük istemi olduğu gibi, yazarın kavrayışlarının açıklanmasında da daha büyük bir bağımsızlık anlatımını oluşturmaktadır.

Çağdaş Bulgar edebiyatı temelde daha çeşitli, daha canlı ve halkın yaşamına daha yakındır. Yaşama örnek olma sorunu anlamında ve toplumsal öneminden hiç bir şey yitirmeden yeni bir acıyla ortaya konuluyor. Böylece de hiç zorlamasız olarak ve doğallıkla toplumcu hümanizmin sorunlarına ulaşıyor.

Örneğin Kemal Kamaçev'in «Yeni Kentte İki Kişi» Yordan Radçikov'un «Barut Abecesi» Gerçi Atanasov'un «Taşra Öyküsü» nasıl da değişiktir birbirlerinden. Bunlar yalnızca ayrı kuşaklardan gelme yazarlar olarak değil, bir yandan da özgün, yapıcı kişilikleriyle gerçeklere kendi bakışları, yaşama ilişkin kişisel görüşleriyle apayrı kişilerdir. Ama yine de nice ortak yanları vardır: Bu yalnızca seçilen konuda ortaklık değil, çağımız insanına duyulan sevgide bu insanın makinalaşmış dünyamızda kişiliğini korumak amacında birleşmek, bu insanın ahlaksal temizliğiyle ruhsal yüceliğine inanç duymak konularında ortaklıktır.

Günümüz Bulgar edebiyatı gibi çağdaş bir edebiyat ancak, çağdaş adamın karakterindeki çeşitlemeleri ortaya çıkarabilir,-yenilikçi ve alabildiğine iyimser olmayı başarabilir. Bizde, sizde olduğu gibi, Yazarın yeniliği ve özgünlüğü, başkalarından ayrı oluşundan değil, ruhunun derinliklerinde çağdaş insanla bütünleşmesinden ileri gelir.

Buraya dek kendi edebiyatımın üstünde durduk. Öteki türler üstünde durma olanağım yok. Hele türün özgürlüğü yüzünden çağdaş sorunlara konu bakımından daha yakın olan şiire değinebilme olanağım hiç yok. Ama öylesine çeşitli ve çok yönlü ozanlarımız, yaşlı kuşaktan Eliseveta Bağrina'dan Gorgi Cagarov, Pavel Matev, Lugimir Levçev'e dek tümü de ülkemizdeki ruhsal havanın her esintisini algılayabilen birer kaygılı duyguya dönüşmüşlerdir. Sanki Toplumsal amacın ve insanın daha güzel bir geleceği şiirimize de capcanlı bir iyimserlik ile yaratıcı bir gençlik getirmiştir. Çünkü şiirdeki insan karakterlerinde görülen gençlik, bu şiirlerin içeriğinde var olan geleceğin niceliğiyle ölçülür.

Bayanlar, Baylar, bizler Balkan yarımadası denen önemli bir bölgede yüzyıllardır birlikte yaşamaktayız. Buna karşın açıkca söylemek gerekir ki, birbirimizi az tanımaktayız. Umarım ki bu radaki biraraya geliş, ilk önce edebiyat kahramanlarımızın ya-

kınlaşmasına, dost olmasına yarasın, böylece ülkemizin her köşesinde birlikte yaşayabilsinler. Onların yüzünden bizler de birbirimizi daha iyi tanıyıp yakınlaşalım.

Yazarın yapıcı kişiliği ne denli zengin olursa olsun, yabancı dilin buzdan duvarını aşmak o denli zordur. Bizim, yaratıcı gücümüzün sıcaklığı ve iyi niyetimizle bu duvarı aşmamız gerekir.

Yazarlık her zaman bir meslek değil bir ahlaklılık olmuştur. Bizim birer yazar olarak yaşadığımız bu kaygılı zamanda, ortak konularımızı ve bizi yakınlaştıran tüm ortak yanlarımızı arayıp bulmaya, yine yazar oluşumuz bizleri zorunlu kılıyor.

Bu tarihsel ve ünlü Kentte bizi saran ilkbaharla dostluk havası, edebiyatımızın atmosferini de kuşatsın dileğindeyim. Bence bu güzel buluşmamızın gerçek anlamı ve temeli de bu zaten.

TÜRKİYE'de MADENCİLİK

Sosyal demokrasi Türkiye'de zaman zaman madenleri devletleştirme programlarıyla ortaya çıkar. Bu yönde bir kısım girişimler, büyük gürültülere yol açar. Ecevit hükümetinin bu konuda bir yasal denemesi olmuştur. AP'nin bu yasayı iptal girişimi Anayasa Mahkemesinden geri dönmüş, Maliye bakanı bu yasayı Anayasa Mahkemesinde sözlü olarak savunmuştur. Ve bütün bunlar, Türkiye'de sosyal demokrasinin devletleştirme geleneği bulunduğu, bu yönde kararlı olduğu gibi çarpıtmalara yol açmaktadır. Sosyal reformist programların en gerisi bile bu alanda radikal bir çözüm gibi görülmüş ve gösterilmek istenmiştir. Buna karşılık halk güçlerinin bu konudaki talebi, sosyal demokrasinin bakış açısından çok daha geniştir ve köklü çözümlere itibar edilmesini gerektirmektedir.

Türkiye'de madenciliğin geçmişini ve bugününü araştırmak, yüklü bir çalışmayı gerektirir. Aşağıda yayınladığımız yazı, MTA'da çalışan bir gurup işçi ve uzman arkadaşımızın kollektif çalışmasıdır ve daha ayrıntılı çalışmalara başlamak için bir ilk ve genel yaklaşım niteliğindedir.

İLKE

Türkiye, maden yatakları bakımından, emperyalist tekellerin ilgisini çeken ülkelerden biri olagelmiştir. Örneğin; dünya bor rezervlerinin yüzde 60'ı Türkiye'de bulunmaktadır. Krom üretiminde Türkiye dünyada ikinci sırayı almaktadır vb.

Ancak, Türkiye'nin, madenlerinin zenginliği ölçüsünde ulusal çıkarlarını uluslararası ticarette somutlayabildiğini söylemek mümkün değildir. Ve bunun, Türkiye'deki talancı ekonominin ve işletme anlayışının yanı sıra, uluslararası sömürü mekanizmasında Türkiye'nin tuttuğu konumla yakın ilişkisi bulunmaktadır.

Türkiye'de madenlerin ve madenciliğin durumu, Osmanlı dönemine uzanan bir ilişkiler ağı içinde değerlendirilmelidir. Avrupa'da kapitalizmin hızla gelişip güçlendiği dönemlerde Osmanlı Türkiye'si ile kapitalist Avrupa arasındaki ilişkilerin biçimlendirdiği bu evrim, günümüzün so-

runlarını, Cumhuriyet döneminden geçerek üretmiştir. Bu bakımdan Osmanlı döneminin özelliklerini bu konuda kısaca özetliyerek işe başlamak gerekiyor.

I. Osmanlı Döneminde Madencilik:

Osmanlı döneminde, kuruluştan 19. yy. ortalarına kadar madenler hakkında şerî hükümler (din kuralları) uygulanmıştır. Anadolu madenciliği kapitülasyonlar ve 1839'da yürürlüğe giren Osmanlı - İngiliz ticaret sözleşmesi ile, kapitalist sömürüye açılmıştır. 1858'de arazi kanunu ile madenler hazineye intikal ettirilmiş oluyor. Fakat 1862 Paris antlaşması ile Osmanlı madenleri yeniden sömürüye açılıyordu. 1870'lerden sonra madencilik alanında faaliyetler başlar. Bu dönem, imparatorluğun son yıllarıdır. Çağ, rekabetçi kapitalizmden tekelci döneme geçiş çağıdır. Ülke yabancı şirketlerin serbest faaliyetine açılınca (1885-1887) İngiliz sermayeli şirket Boraks ve kromu kapatır. 1892-1900, Fransız sermayeli şirket kurşun, manganez, maden kömürü ve çinko için kurulur. 1911-1913,Alman sermayeli şirketler maden kömürü ve kroma hücum eder. Bu yıllarda 5 milyon kuruş sermayeli Fransız şirketi liman yapmak bahanesiyle Zonguldak kömür havzasında hakimiyet kurar. Bir başka Fransız şirketi 19.8 milyon kuruş sermaye ile kısa zamanda 85 milyon kuruş kârın 55 milyon kuruşunu ülke dışına aktarır. (Tıb. no.3)

Tüm bu sömürü ve talana karşılık işçilerimiz çok az ücretle, ilkel koşullarda çalıştırılarak yabancı şirketlerin maden ocaklarındaki kölesi durumuna getirilmiştir.

II. Cumhuriyet Döneminde Madencilik:

Cumhuriyetin ilanından günümüze dek madenciliğimizi gelişim ve dönüşüm evrelerini gözeterek belirli dönemlerde incelemek gerekecektir. Çünkü bu dönemlerde madencilik üretim ve değerlendirme yönünden bir bütünlük arzetmektedir.

Cumhuriyet döneminde madenciliğimizi önemli olgu ve dönüşümlere göre incelersek:

a) 1923 - 1930 dönemi
b) 1930 - 1940 dönemi
c) 1940 - 1954 dönemi
d) 1954 - 1961 dönemi
e) 1961 - 1971 dönemi
f) 1971 - 1978 dönemi ve son devletleştirmeler dönemi olarak ele almak gerekir.

a) 1923 - 1930 dönemi:

Kurtuluş savaşı emperyalizmin desteğindeki fiili işgale karşı siyası ve askeri bakımdan bağımsız bir harekettir. Ancak hareketin ekonomik bakımdan tam bağımsızlıkçı olduğu söylenemez.

Madencilik alanında bu bağımlılık açık şekilde görülmektedir. Bu dönemde endüstri ve madencilik tamamı ile özel sektöre terkedilmiştir. Daha Lozan görüşmeleri sırasında 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihinde toplanan İzmir İktisat Kongresi kapitalizm sistemi kabul eder. 1924 özel kesimin finansmanı ve maden işletmek üzere İş Bankası kurulur. 1 yıl sonra da Sanayii Maadin Bankası kurulur. 1923 Eylül ayında Türkiye Milli İthalat ve İhracat Şirketini 24 milletvekili, 37 tüccar ve memur ortaklaşa kurarlar. Şirket tüzüğünün 6. maddesinde «Tabii servetleri işletecek yabancı sermayeye yol göstermek» yazılıdır.

Tüm bu kurumlaşmalardan madenciliğimizin yabancı, yerli özel sektöre bırakıldığını görebiliyoruz. Doğal olarak bu serbestlik ve sınırlar içinde 1920 - 1930 yılları arasında uğraş alanı maden üretimi olan 20 adet anonim şirket kurulur. 11 adedi yabancı, 9 adedi yerli sermaye tarafından kurulmuştur. Yabancı sermaye şirketleri yerli şirketlere göre daha güçlüdür. Yabancı şirketlerin sermaye toplamları 9.330.000 yerli sermaye 5.425.000 TL.dır. (Kaynak G. Ökçin 393)

Bu yıllarda emperyalist yabancı sermaye kendi ihtiyacı olan zengin Zonguldak taş kömürlerini, Balıkesir'de Boraks'ı, Ergani'de o dönemde dünyanın en yüksek oranlı bakır madenlerini hammadde olarak dışarıya taşımak üzere faaliyet göstermişlerdir.

b) 1930 - 1940 dönemi:

Emperyalist kapitalist dünyanın 1929 yıllarındaki genel ekonomik buhranı Sovyet Sosyalist ekonomisini bu buhrandan etkilenmemesi, Türkiye'nin 10 yıllık özel girişimcilik deneyiminin başarısızlığa uğraması gibi nedenlerden, 1930'larda «DEVLETCİLİK» denilen bir döneme girilmiştir. Gerçekten devletçilik ağır basmaktadır. Ancak bu daha çok özel sektörü kollamak amacına yöneliktir. Kaldı ki, iktidarın, sermayenin kontrolünde olması da devletçiliğin karakterini saptamaya yeterlidir.

Bu dönemde siyasi bir operasyonla Celal Bayar Başbakanlığa getirilmiştir. Hükümet programında **«Milli emniyet ve Umumi Menfaati temin etmek, ferdi mesai ve sermayenin çeşitlenip büyümesini kolaylaştırmak için devlet iş başına geçecektir»** denilmektedir. Özel girişimciler tepki gösterirler. Ama yine de günümüzün en önemli maden işletmeleri devletçe bu dönemde kurulmuştur. Etibank, MTA 1935 yılında kurulur. Zonguldak'ta kömür işletmeleri, Ergani'de bakır işletmeleri devletleştirilir. Araştırma ve üretim ilk defa plana bağlanarak merkezi denetime

kavuşturulmuştur. Böylece madenciliğimizde akılcı bir gelişme başlatılmış olur. Buna paralel olarak da araştırma üretim, gelişme kaydeder. Ancak madenciliğin sanayileşme ile ilişkisinin köklü biçimde kurulmayışı madenlerin işlenme ve değerlendirilmesine yönelik program ve kurumlaşmaların bulunmaması önemli bir eksikliktir. Emperyalist tekellere ham madde sağlatmaktan öte gelişmeler kaydedilememiştir.

c) 1940 - 1954 dönemi:

Ülkemizde ikinci paylaşım savaşında maden üretiminde genel bir durgunluk vardır. 1945 yılından sonra savaşın bitmesiyle Uluslararası tekelci sermaye ilişkilerinin gelişmesi doğrultusunda madenciliğimiz de devreye girmiştir. ABD Marshall planı ile ortaya çıkıyordu. 1947 kalkınma planı ise, geniş çapta dış kaynaklara dayandırılarak işbirlikçi burjuvazinın emperyalizmin ekonomik, politik ve askeri sömürü ve güdümüne teslim olma sonucunu getiriyordu. Nitekim Celal Bayar'a 1951 yılında sunulan bir raporda (Barker Raporu) **«Ülkemizde Sümerbank'ın sanayide, Etibank'ın madencilikteki atılımları emperyalizme ve işbirlikçilerine ürküntü verecek başarılar kaydediyordu»** endüstriyel gelişme olarak;

1 — Zirai mahsülleri işleyen endüstri
2 — Madeni eşya imalâtı
3 — Tahta işlemeciliği
4 — Çömlekçilik
5 — Hafif kimya imalâtı öneriliyordu.

Özellikle maden mamülleri, ağır kimya ve makine ve selüloz endüstrileri geliştirilmemelidir deniyordu. Sonuç olarak emperyalizm Türkiye'yi madencilik yönünden hammadde ülkesi olarak görüyordu. Bugün de AET ülkelerinin manav olmayı, sütçü olmayı önermeleri, IMF'nin, KİT'lerin gücünün azaltılmasını istemesi ağır sanayi yasaklaması gibi.

Barker Raporu doğrultusunda 1954 yılında petrol kanunu, maden kanunu, yabancı sermayeyi teşvik kanunu yürürlüğe girmiştir. Ayrıca rapor M.T.A. Enstitüsü Araştırma Raporlarını «halkın» istifadesine sunma kararı tavsiye etmiş, fakat maden bulgularının özellikle devlete aktarılmaması koşulu da önemle belirtilmiştir. Ne hikmetse gerçek sunu olan envanter yayınları M.T.A. Enstitüsü tarafından ancak 1963 - 1975 yıllarında gerçekleştirilebilmiştir. Tabii bulguların el altından kimlere sunulduğu devletleştirmelerle kanıtlanmış olmaktadır. Bütün bunlar işbirlikçi tekelci sermayenin madencilik alanında emperyalizmle olan bağlarını o dönemde nasıl kurduğunun açık kanıtıdır.

d) 1954 - 1961 dönemi:

1951 Barker Raporu doğrultusunda uygulanan program ve politika-

lar sonucu devlet maden ve sanayi kurumlarının çalışmalarına engel olmuştur. Özel girişimin de doğru dürüst yatırım yapmaması sonucu üretimde artış sağlanamamıştır. Ancak 1961 Anayasasının ilanı ile birlikte madenciliğe bir hareket gelebilmiştir.

e) 1961 - 1971 dönemi:

1961 Anayasasının kabulü ile planlı kalkınma dönemi başlamaktadır. Kalkınmanın plana ve programa bağlanması, devletin zorunlu olarak madencilik yatırımları yapmasını getirmiştir. Böylece üretime hız verilmiştir. 1963 - 1971 yılları arasında toplam üretim artarken, devlet işletmelerinin payının özel işletmelere göre çok fazlalığı görülür.

Bu dönemde maden çeşitlerine göre sektörel dağılım şöyledir:

1 — Boksit, kükürt, pirit ve tuz devletçe işletilmekte.

2 — Asfaltit, antimon, kurşun, çinko, manganez, ampanyt, barit, florit sodyum sulfat ve zımpara taşı sadece özel sektör tarafından işletilmekte,

3 — Petrol, demir, kömür ve civa gibi diğer madenler devlet ve özel sektörce işletilmektedir.

Petrol hariç diğer madenlerden özellikle demir, kömür, civa, manyezit ve bor üretiminde devlet sektörü 1968 yılından itibaren özel sermayeye göre hızlı artışlar sağlamıştır.

f) 1971 - 1978 dönemi ve son devletleştirmeler:

Bu dönem işletmelerinin nicel ve nitel özellikleri:

1970 yılında 45 devlet işletmesi varken, 466 özel sektör işletmesi vardır. Devlet 1971 yılında toplam yatırımların %84'ünü gerçekleştirmiş, özel sektör ise %15 paya sahiptir. 1972 yılının sonuna kadar ülkemizde 8 adet yabancı sermayeli şirket vardır. Bunlardan bor, manganez ve petrol sahalarında çalışmaya aday olanlar eylemsizliği tercih ederek bağımlılığımızın sürdürülmesine ve sömürülmemize yönelik çabalar harcamışlardır. Özel işletmeler birçok sahayı kapatmaktan ve kolay yoldan kâr hırsıyla maden yataklarını heba etmekten öte çalışmalar yapmamışlardır. 1961 Anayasası planlı kalkınma dönemini başlatmış olmasına rağmen emperyalizmin ekonomik ve politik baskılarını geriletememiştir. 1950'lerde Barker Raporuyla yapıldığı gibi Mehtap Raporu ile MR. Ely. kanun tasarısı ile, Pearson Raporu ile devlet emperyalizmin ihtiyacı doğrultusunda madencilik faaliyetlerini özel teşebbüs sistemine paralel biçime sokuyor. Böylece kamu kurumları 1964'de kâr etmeye zorlanıyordu. Bu olgunun sonucunda Karadeniz Bakır İşletmeleri A. Ş., Çinkur A. Ş., Türk Civa A. Ş. kurulmuştur. 1971'lere gelindiğinde AET'ye giriş koşulları gündeme gelir. Madencilik alanında AET

ile bütünleşmek için kamu kurumlarının, kamu iktisadi kurumlarının özel sektöre devredilmesi olanakları yönünde çalışmalar yoğunlaşır. Pearson Raporunda emperyalizmin önerisi; «Madencilik sektöründe yatırımların endüstri ülkelerinin kapitalist temsilciliği önderliğinde halka açık kuruluşlar» tarafından yapılmasıdır. 1971 muhtırasıyla tekelci sermaye bu tartışmaları ve çalışmaları ilerletmişse de, 1971'den sonra meydana gelen siyasi gelişmeler ve toplumsal demokratik muhalefet muhtıracıları ve MC'yi iktidardan alaşağı edince AET'ye teslimiyet geriletilmiştir. 1978'lere gelindiğinde ise, emperyalist kapitalist sisteme bağlı Türkiye ekonomisi darboğazlara girmiştir. Ekonomideki işleyiş yavaşlamıştır. Türkiye sanayicileri ve işadamları derneği TUSİAD ekonomik sorunları şöyle sıralıyorlardı:

1 — Dış para ile ödeme olanakları tükenmiştir.

2 — Buna bağlı olarak da ithal hammadde ve aramalı temini büyük sorun olmaktadır.

3 — Enerji darboğazı işletmelerin düzenli ve verimli çalışmasını engellemektedir.

İşte bu bunalım evresinde ikinci MC devrilmiş, yerine CHP ağırlıklı hükümet iktidara getirilmiştir. Tekelciler «halkın umudu» olan sosyal demokrasinin sırtında, bunalımı aşmak istemiştir. Tüm sorunlarımız gibi madenciliğimiz de tekelci sermayenin bunalımının aşılması için kullanılacaktı. Bunun için ne gerekiyorsa o yapıldı ve yapılacaktır.

SOSYAL DEMOKRASİ, MADENLERDEN DEMIR, KÖMÜR, MANYEZİT ve BORAKSI NİÇIN DEVLETLEŞTİRMİŞTİR?

Devletleştirme iki ana nedene dayanmaktadır:

1 — Tekelci sermayenin girdi, enerji ve döviz sorununu çözmek.

2 — Madencilik sektöründeki yapısal bozuklukları düzene sokmak.

1 — Tekelci sermayenin bunalımını çözmekle madenlerin devletleştirilmesi arasındaki ilişki nedir?

Demirin devletleştirilmesi ile: 3,5 milyon ton olan bugünkü üretimi 1980'lerde 9 milyon ton, 1985'te 18 milyon ton olacak, ihtiyaca mümkün olduğu kadar yaklaşılacaktır.

Kömürün devletleştirilmesi, iki nedene dayanır.

1 — Planlanan 20'ye yakın termik santrallere ciddi ve planlı programlarla devlet eliyle kömür sağlayarak enerji sorununa çözüm aramak.

2 — Kışları uzun ve sert geçen yurdumuzda emekçi halkın kömür gereksinimini kapkaççı küçük sermayenin kontrolünden alarak egemen sınıflara tepkiyi geriletmek.

Bor ve manyezitin devletleştirilmesi:

Tekelci sermayenin döviz sorununu çözmeye iç ve dış ticaretin gittikçe açılan farkını kapatmaya yönelik talebidir. Çünkü bor ve manyezit ülkemizden ziyade gelişmiş endüstrilerin kullandığı hammadelerdendir. Dolayısıyla emperyalist pazarlara daha çok satabilmek amacıyla bor madeninin devletleştirilmesine gidilmiştir.

2 — Madencilik sektöründeki yapısal bozuklukları düzeltmek:

Madencilik sektörünün riskli oluşu ve geri kapitalist düzende tüketim malları ticareti ve süpekülatif girişimlerin kârlı oluşundan özel sermaye 1961'den itibaren madencilik alanından giderek çekilmiş, ancak mülkiyet ilişkilerini koparmamıştır. Linyit yatakları buna tam bir örnektir. Linyit yataklarının %75'i özel sektörün %25'i devletin elinde iken devlet linyit üretiminin %70'inin özel sektör ise %30'unu sağlamaktadır. Oysa büyük sermayenin enerji bunalımı ve devlet planlama teşkilâtının planladığı 20 kadar termik santral için linyit gereklidir. Ama ne hikmetse Vehbi Koç'a ait Trakya linyitleri devletleştirme dışında kalmıştır. Bunun yanında halkın yararına da işletmelerde çalışan işçilere iş güvenliği ve ısınma sorunlarına eskiye nazaran biraz daha iyi şartlar hazırlanmış olacaktır. Kömürler daha iyi değerlendirilerek israf azalacaktır.

MADEN TETKİK VE ARAMA ENSTİTÜSÜ (MTA):

1) MTA'nın Görevleri:

Maden Tetkik Arama Enstitüsü 1935 yılında 2804 sayılı yasa ile kurulmuştur. Kuruluş yasasında belirtildiği gibi işletmeye elverişli maden, taş ocağı sahalarının aranması, işletme koşullarının araştırılması doğrultusunda jeolojik, teknik, kimyasal çalışmalar, harita alımı, rapor hazırlamak, yapılabilirlik (Fizibilite) incelemeleri ve personel yetiştirmek esas görevidir.

2) MTA'nın Yapısı:

Kuruluşunda merkezci bir örgütlenme seçilmiştir. Bu olumlu idi. Ancak 1970 yılından sonra yarı resmi olarak bölgeleşmeye gidilerek teknik uzman kadrolar atıl hale getiriliyor; bir yandan da merkezi niteliği zaafa uğratılıyordu. Görevli teknik elemanların %44'ü yönetici duruma getirilmişti. Harcama düzeni öteki kamu kuruluşlarının uyduğu kayıtların dışında tutularak yararlı bir esnekliğe sahiptir. (1804: Mad. 11)

Çalışma alanında MTA'ya öncelik tanınarak geniş bir alan yaratılmıştır. Kuruluşundaki bürokratik ve hiyerarşik örgüt yapısı yüzünden tüm çalışmalar dar bir kadronun insafına ve keyfine bırakılmıştır.

Bir anglosakson destekli Lion'cu direktör 18 yıl imparator gibi yönetimde kalabilmişse, bunu ulusal çıkarlarımızı hiçe sayan çalışma yönetimine borçludur.

Bugün MTA Enstitüsü'nde 3000'e yakın işçi, 10.000 civarında geçici (mevsimlik) işçi, 1000 kadar büro memuru, 2000'e yakın teknik eleman çalışmaktadır. Ankara'nın en büyük iş yeridir. Binaları, bahçeleri ve oturma alanı ile Türkiye'deki kurumlardan özellikle ayrılmaktadır. Asıl belirleme çalışmaları yaz aylarında Türkiye arazisinde 500 kadar ekiple yapılmaktadır. Teknik elemanların %44'ü yönetici, geriye kalan %66'nın da 750 kadarı bizzat arazide çalışmaktadır. Kadroların atıllaşması üretkenliğin düşüklüğünde önemli bir sebep teşkil eder. Genelde siyasi nüfuz ve partilerin oy hesabına göre tespit edilen yörelerde bölgeler kurulmuştur. Bölgeler giderek küçük birer MTA haline getirilerek yatırım harcamalarından meydana gelen bütçe yok yere buralara harcanmıştır. Bölgelere çok sayıda teknik eleman yığılmış, bürokratik işlemler çoğaltılmış, harcamalar giderek artırılmıştır. Böylece yatırım projeleri maliyetleri yapay biçimde artmıştır. Sonuçta MTA'nın üslendiği görevler kısırlaşmıştır. Tabii çalışabilir yaz günleri bitmeden, ekipler zorunlu olarak parasızlık sebebi ile merkeze çekilir duruma gelmiş, işçilerin toplu sözleşme haklarını ve ücret farkı ödemelerini bir yıla yakın geciktirmek olağanlaşmıştır. Bunun yanında verimlilikte ekipman ve diğer tüm artışa rağmen düşme eğilimleri ortaya çıkmıştır.

3) MTA'nın Madencilik Sektörü İçindeki Yeri:

MTA 1935 yılından bu yana 43 yıl gibi bir zaman içinde neler yapabilmiş?

Yeraltı servetlerimiz zengin der dururuz. Henüz nerededir bir türlü ortaya çıkmamıştır. Petrol, demir, kömür yeteri kadar elde edilemiyor.

MTA'nın yeraltı servetlerimizi çıkarmak ve verimlice işletmek için yaptığı çalışmalar üç bölümde toplanabilir:

1) Uzun vadeli çalışmalar:

Madencilikle ilgili alt yapı çalışmaları (çeşitli ölçekli jeoloji haritaları, jeofizik haritaları, maden envanterleri, yer bilimleri ile ilgili bilimsel araştırmalar, yayınlar vb). Haritaların çoğunun %50'si dahi üretilmemiştir. Maden envanterleri HALKIN İSTİFADESINE ancak 1965 yılında sunulmaya başlanmıştır. Çoğu da kaba göstermelik çalışmalardır.

2) Orta vadeli çalışmalar:

Bor, manganez, bakır gibi 1800'lerden beri bilinenler bir yana, bir çok madende hâlâ yeni rezervler bulunamamıştır.

3) Ekonomik değer taşıyan bulunmuş maden yataklarının rezervini, kalitesini ve değerlendirme olanaklarının ayrıntılı olarak kapsayan çalışmalarda da büyük eksiklikler vardır. Raporların çoğu yapılabilirlik (fizibilite) sonucuna bağlanmamıştır. Arşivler, derlemeler raporların depoları halindedir. Bunlar sıcağı sıcağına sonuca götürülmemiştir. Ancak, devlet planlamanın ivedi projeleri bir yere kadar sonuca bağlanmaktadır. Planlamanın da köklü çözümlere yönelmediği bilinir.

SON DURUM:

MTA'nın işlevleri 1935 yılından bu yana giderek bazı kurumlara devredilmiştir.

Petrol arama çalışmaları TPAO'ya, kömür aramaları TKİ'ye, çeşitli madenlerde ETİBANK'a ait işletmeler ile ilgili arama çalışmaları devredilmiştir. Ancak MTA bu alanlarda çalışmaları bırakmış değildir?

Şimdiki durumda ise, MTA olanaklarının iyiliğine rağmen 3. derecede olasılıklı yerlerde petrol aramakta, TKİ'nin çözemediği araştırmaları yapmakta, yeni kömür sahaları aramakta idi. Ancak son maden yasası ile arama çalışmaları TKİ'ye bırakılmşıtır. MTA Enstitüsü'nün uzman kadrolarına geniş kapasitesine rağmen madencilik çalışmaları burada merkezileştirilecek yerde parçalanmış, gevşek ilişkiler iyice koparılmıştır.

ETİBANK

1935 yılında devletleştirilen Ergani bakırları ve Zonguldak kömürleri başlangıç olmak üzere ülkemiz madenlerini işletmek ve değerlendirmek üzere kurulmuştur. Daha sonra bankacılık bölümü de açılmıştır.

Etibank, 1 - Madencilik, 2 - Metalürji, 3 - Bankacılık alanlarında faaliyet gösteren bir kamu iktisadi teşebbüsüdür.

MADENCİLİK : **Madencilikte işletmeler**

1 - Ergani Bakır İşletmeleri Müessesesi
2 - Murgul Bakır » »
3 - Şark Kromları » »
4 - Kastamonu - Küre Pirit »
5 - Keçiborlu Kükürt » »
6 - Fethiye Göcek » »
7 - Kütahya - Emet Kolemanit »
8 - Halıköy - Ödemiş Cıva »

9 - Keban Simli Kurşun İşletmesi Müdürlüğü
10 - Milas Boksit » »
11 - Uludağ 1 Volfram » »
12 - Kırka - Boraks Şantiyesi
13 - Mazıdağ - Fosfat İrtibat ve Tesis Müdürlüğü
14 - Guleman - Krom Şantiye Şefliği

METALURJİ : Maden Değerlendirme ve Yoğunlaştırma Sanayi Tesisleri

1: Bandırma Boraks ve Asit Fab. İşletme Müessesesi
2: Antalya Elektrometalurji (Ferro-Krom) Sanayi
3: Seydişehir Alüminyum Tesisleri Gurup Başkanlığı
4: Elazığ Ferrokrom Tesisleri.

Etibank bu durumda bakır, krom, volfram, boraks, kükürt, cıva, kurşun, fosfat, alüminyum perlit gibi madenleri işletmektedir. Bunlardan bakır, alümniyum, krom, boraks madenlerini de işleyerek zenginleştirmektedir. Fakat tesisler boraksta ve ferro kromda olduğu gibi tüm elementer ve metalik bileşikleri türetememektedir. Ayrıca volfram işletme tesisleri yıllardır varolduğu halde yeni işletmeye geçilmiş, zenginleştirme sanayinden şimdilik sonuç yoktur. Antimuan sahalarının işletme haklarının da henüz alınmaya çalışılması yürekler acısı durumun bir parçasını kanıtlamıyor mu? Etibank'ın cıva işletmelerinin bir kısmını terk etmesi ve kalanları da terk etmeye hazırlanması fiyat dalgalanmaları gerekçesi ile doğru bir karar olmamıştır.

Murgul ve Ergani müesseseleri, kurumun belkemiğini teşkil eder. Personelin önemli bir kısmı bu işletmelerde çalışmaktadır.

On yıllardır, işletilen bu yataklarda cevherlerin maden oranı düşmüş ve çalışan sayısı MC dönemlerinde politik gerekçelerle iki üç kat artırılmış olması sonucu verimlilik düşmüş ve maliyet artmıştır. Bunun sonucu olarak da kurum zarar eder hale gelmiştir. Zarar, tamamen yanlış istihdam sonucudur. Ülkemizde işletilmeye olanaklı birçok maden varken istihdamın üretken olmayan alanlarda çözülmesi, aslında bilerek yaratılan bir sonuçtur.

BANKACILIK:

Maden faaliyetlerinin finansmanı için kurulan bankacılık, ayrıca bankalar yasasına göre çalışmalar yapmaktadır. Etibank'ın 85 kadar şubesi vardır.

Çinkur, Karadeniz Bakır İşletmeleri, vb. kurumlara belirli paylarla katılmıştır. Bunun haricinde çeşitli kurumların finansmanına veya kredilerle sermayesine katkılar getirmektedir. Ancak kamu sermayesinin pa-

lazlanması için özel kesime peşkeş çekilmesine halkımız yıllardır tanıktır. Özellikle son günlerin HEMA şirketi olayı ETİBANK'ın madencilik alanları dururken, milyonları kime verdiğinin güzel bir örneği olmuştur. ETİBANK HEMA'ya 900.000.000 TL'ye yakın parayı karşılıksız, sahte belgelere dayanarak kredi olarak vermiştir. Bu örnek kapitalist sistemin çarklarının nerelerde, kime çalıştığının somut bir belgesidir.

TÜRKİYE KÖMÜR İŞLETMELERİ KURUMU (TKİ) :

1) TKİ'nin kuruluşu:

6974 sayılı yasa ile 1957 tarihinde bir iktisadi devlet teşekkülü olarak kurulmuştur. Sermayesi: 2.500.000 TL'dir.

2) Kurumun çalışma sahaları:

Taş kömürü, linyit, turba gibi kömür madenlerini aramak ve işletmek. Kömürlerden dumansız yakıt ve tüm tali maddeleri imal ve istihsal etmek. Kapsamındaki liman ve demir yollarını işletmek. Kurumun endüstriyel faaliyetleri ile ilgili olarak yeni tesis ve fabrika kurmak, işletmek.

Yukarıdaki yazılı işler ile ilgili olarak kurulmuş ve kurulacak anonim ve limited şirketlere gerekli durumda iştirak etmek.

3) TKİ kurumuna bağlı kuruluşlar:

Müesseseler:	1 -	Ereğli Kömür İşletmesi	Müessesesi	EKİ
	2 -	Garp Linyitleri	»	»
	3 -	Afşin - Elbistan	»	»
	4 -	Orta Anadolu Linyit	»	»
	5 -	Alpagut - Dodurga	»	»
	6 -	Doğu	»	»
	7 -	Kömür Satış ve Tevzi		»
	2 -	Soma - Denis	»	»
İşletmeler :	1 -	Tekirdağ - Saray	Deneme	İşletmesi.
	2 -	Soma - Denis	»	»
	3 -	Konya - Beyşehir	»	»
	4 -	Mardin - Silopi	»	»
	5 -	Muhtelif Maden Kömürü Sahaları.		

4) TKİ kurumunun istihdam durumu:

1977 - 1978 yılları itibariyle 5664 memur, 58438 işçi çalışmaktadır. Kurum emekçilerinin yarısı (EKİ) Ereğli Kömür Işletmelerinde çalışmaktadır.

5) TKİ kömür üretimi:

Toplam rezerv 5,5 milyar tondur. Yıllara göre satılabilir linyit üretimi 1965 yılında 2,5 milyon tonken, 1977 yılında 8.3 milyon tona ulaşmıştır. Taş kömürü ise, 1965 - 1977 yılları arasında değişim göstermemiş ve 4,4 milyon tonda kalmıştır. Üretim hedefleri ise, linyit üretiminde 1979 üretim hedefi 11,9 milyon ton olup 1987'de ise 100,8 milyon ton hedeflenmektedir.

Taş kömüründe ise: 1979'da 4,8 milyon ton, 1987'de 5,8 milyon ton üretime ulaşılması planlanmıştır. 1965 - 1977 yılları arasında üretimde sağlanan düşük artışa rağmen 1978 - 1987 yılları arasındaki hızlı bir artışın hedeflenmesi, devletleştirmenin çok önceden planlandığını göstermektedir. Özellikle linyit üretiminde hedeflenen yüzde binlik artış, Türkiye Elektrik Kurumunca kurulması planlan 20 kadar termik santrale gerekli kömürü temin amacı ile saptanmıştır. 287.570.000 dolar, proje yapım ekipman ve tesis alımı için gerekli dış para miktarıdır.

Bu paranın veya malzemenin temini bugünkü koşullarda imkânsız görünmektedir.

Taş kömüründeki artışın düşüklüğü yüzünden sanayi için dış alıma gidileceği sonucu çıkmaktadır. Geçmiş yıllardaki üretim düşüklüğünün gelecekte aşılabileceğinin şartları yalnız plan ve programdan geçmez. Gerekli dış kredi ve dövizin sağlanması hiç bir zaman niyete bağlanamaz. Bu, gerekli dış politikanın hayata geçirilmesine bağlıdır.

Emperyalist metropoller böylesi bir yardımı yapmayacaklarını geçmişteki uygulamalarla göstermişlerdir. Geriye sosyalist ülkelerle adil ekonomik ilişkiler kurmak kalıyor. Artık emperyalist metropollere boşu boşuna bağlanmanın zararları her yerde olduğu gibi, burada da ortaya çıkmıştır. Oysa TKİ 1978 yılında yayınladığı proje yatırımları dökümanını açıkça ULUSLARARASI KREDİ KURULUŞLARININ ilgisine sunmakta ve projelerin gerçekleştirilmesini Dünya Bankasına, IMF'ye, ABD'ye ve AET tekellerine, bankalarının insafına terk etmektedir. Yıllardır bu «ilginin» ne sonuçlar verdiği biliniyor.

Yeni sömürülerle nereye varabiliriz. Kaldı ki ilgi ve insaf göstermeyecekleri de cümle âlemce biliniyor.

TKİ - HÜTE ARASINDAKİ 2,5 MİLYARLIK SAHTE İHALE:

HÜTE: Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Enstitüsünün kısa adıdır. TKİ ile HÜTE 2.8.1978 tarihinde şimdiki CHP ağırlıklı hükümet tarafından «Bursa, Balıkesir havalisi, Güney Marmara ve Biga Yarımadası kesimi ile Muğla - Aydın kesiminde ruhsatlı kömür sahalarının GEREĞİ NISPETİNDE nihayette fizibilite etüdü ile sonuçlandırılacak «kapsamın-

da etüdlerin yapılması amacıyla» protokol bağıtlamışlardır. 2,5 milyar TL karşılığında 7.000 kilometrekare 5 yılda tamamlanacaktır.

Oysa aynı sahada Maden Tetkik Arama Enstitüsü kamu kurumu 220 rapor 98 km² sondaj yapmıştır. HÜTE ise akte göre raporu MTA'nın 1978 yılında gerçekleştirdiği 14 km kadar sondajla hazırlayacaktır.

Yeteri kadar ayrıntılı raporu olan bu saha, niçin göstermelik olarak ihale edilmiştir?

Naylon ihale ile bazı kişilerin zengin edilmesinin amaçlandığı açıktır. Kimdir bunlar? HÜTE'nin teknokratları (seçkin teknik elemanlar) ve GLİ şirketidir. Bazı bilim adamları 2500 TL. yevmiye almak için şimdiden istifa etmişlerdir. GLİ dekopaj ve kazı ihalesini üstlenecek özel şirketin adıdır.

TKİ diğer tüm işletmelerinin tamamına yakınında zaten özel girişimcilere kazı işlemi için ihalelerde milyarlar vermektedir. (Mad. Müh. Odası Ekim ayı haberler yayın organı.)

METALİK MADENLERİN DÜNYADAKİ DURUMU

1 — Gelişmiş emperyalist ülkeler, kendi ülkelerinde çıkan madenleri kendileri işletir ve yetmeyen, kendi ülkesinde çıkmayan madenleri, dışarıdan, az gelişmiş ülkelerden alırlar.

2 — Geri kalmış, emperyalizme bağlı olan ülkeler, kendi ülkelerinde çıkan madenleri hammadde olarak emperyalist ülkelere satarlar, satmak zorundadırlar. Çünkü, bunları işletecek yeterince ne kredi bulabilirler, ne de teknoloji.

3 — Alıcı emperyalist ülkeler çok yönlü politika uygulayarak madenleri çok ucuza alırlar. Bunlardan bazıları;

a) Stokçuluk politikası: Örneğin, ABD dışarıdan civa alır ve stok eder. Ne zaman dünyada civanın fiyatı arttı, hemen stoklarından satmaya başlar, hem de çok ucuza geri kalmış ülkelerdeki civanın maliyet fiyatının da altında. Böyle olunca geri kalmış ülkeler civayı satamaz hale gelir. Böylece her sene ve her zaman civanın fiyatını istediği ölçüde tutar.

b) Kendine bağlı ülkelerde, stratejikdir diye maden sattırmaz. Örneğin, ülkemizdeki volfram madenini sattırmadığı gibi.

DEMİR

Tarihçesi:

M.Ö. 2000 yılında Anadolu'da Etiler tarafından kullanıldığı, 14 yy.da Timurlenk'in ordularına Divriği demirlerinden kılıç yaptığı, 1572'de Kiğı'da demirin işletildiği görülmüştür. Demir bugünkü üstün mevkiini kömü-

re borçludur. İlk defa 1735'de İngiltere'de kok kömürü ile demirin eritilmesi ve onu takip eden yıllarda demir sanayiinin hızla geliştiği görülür.

Türkiye'de Demir:

1935 yılında kurulan M.T.A. Enstitüsü 1937 yılında Divriği'de aramalara başlamış, bulduğu demiri Etibank'a vermiştir. 1939'da Sümerbank tarafından Karabük'te kurulan demir ve çelik sanayii ile gelişmeler başlamıştır. Devlet ve özel teşebbüsün işbirliği ile Ereğli'de 1964 yılı sonunda faaliyete geçen ikinci demir çelik sanayiini daha sonra SSCB'nin yardımı ile kurulan İskenderun Demir Çelik Sanayii izlemiştir.

Türkiye'de demirin bulunduğu yerler: Sivas, Malatya, Çandağ, Payas, Kilis, Çanakkale, Balıkesir, Giresun, Kayseri, Adana İçel, diğer bölgeler diye sekiz bölgeye ayrılmıştır.

Türkiye demir cevherlerinin dış ticaretteki yeri:

Türkiye'de dışsatıma ilk defa 1952 yılında başlanmış ve kısa zamanda artmıştır. Daha sonra azalmalar olmuş ve satamaz hale gelmiştir. Bunun nedenleri; 1950 yılından sonra çelik üretimi artmıştır. Deniz yolu ile yapılan nakliyattaki gelişme, ülkemizi olumsuz yönde etkilemiş, denizden çok içerlerde olan demirin deniz kenarına taşınması, maliyeti artırmıştır. Üretim maliyetinin yüksek olması ve yeni kurulan Demir Çelik tesisleri ile iç talebin artmasıdır.

İşletmesi:

Demir madeni üretimi devlet ve özel sektör tarafından yapılmaktadır. İkisinin üretimi yarı yarıyadır. Türkiye'de üç tane Demir Çelik tesislerine yetecek demir madeni rezervi bulunmaması, sonra özel sektörün çok müsrif işletmeciliği ile maliyetin artması ve bilhassa Türkiye üretiminin yarısını elinde bulunduran özel sektörün Demir Çelik fabrikası kurmamasının nedeni olan demiri çok ucuza çıkarıp devlet işletmelerine iyi fiyatla satması, gelişmenin engelidir. Bu sömürüyü görmemek mümkün değildir. Bundan sonra döviz sıkıntısı çekilirken, dışardan demiri satın almak söz konusudur.

KROM

Önemi ve kullanıldığı yerler:

18. yy.da bir Fransız tarafından bulunmuş ve 19. yy. metalik krom elde edilmesi ile metalurji sahasında kullanılmaya başlanmıştır. Metalurji sahasında refrakter sanayinde, kimya sanayinde kullanılır.

Dünya Krom Madenciliği:

Rezervi: 7.959.400 tondur.

En büyük cevhere sahip olan ülkeler: Güney Afrika Birliği, Rodez-

ya, SSCB, Türkiye, Hindistan, Finlandiya, Malezya, Brezilya, Filipin cumhuriyetidir.

En çok üreten ülkeler: ABD, Japonya, Fransa'dır.

Türkiye Krom Madenciliği:

Rezerv: Dünya krom rezervinin %4'üne sahiptir. Ve Türkiye bir krom memleketidir. Çünkü ilk beş ülkeden biriyiz.

Yurt içi tüketimi: Antalya ferro krom tesislerinde tüketilmektedir. Ayrıca Elazığ'daki ferro krom tesisi de kurulmasına rağmen sağlıklı üretime geçememiştir.

Türkiye krom rezervi bakımından Avrupa Ekonomik Topluluğu içinde ekonomik rezervlere sahip tek ülkedir. O.E.C.D. ülkeleri içinde krom üreten tek ülkeyiz. AET ve Avrupa kömür çelik birliğine dahil ülkelerin krom üretimi yoktur. Son yıllarda endüstrileşmiş ülkeler kendi tesislerinde ferro krom elde etmek yerine, elektrik enerjisinin daha ucuz olduğu az gelişmiş ülkelerden ferro krom ithal etmektedirler. Buradaki sömürünün iyi değerlendirilmesi gerekir.

Özel sektör elinde talan olan kromların ülke yararına kullanılabilmesi için devletleştirilmesi gerekir.

BAKIR

Önemi, Tarihçesi:

Bakır taş devrinden uzay çağına kadar insanlığın ilerlemesine büyük katkıda bulunmuştur. Kesin kayıtlara göre, M.Ö. 3800 yılında Mısır'da, Kıbrıs'ta bakır saf olarak bulunup işletilmiştir. Türkiye'de M.Ö. 2000 yılında Ergani de Asurlar tarafından işletilmiştir. Osmanlılar, 1850'de idareyi ele almış, 1915'te harp dolayısıyle durmuş, 1924'te üretim Ergani'de yeniden başlamış 1936'da Etibank üretmeye başlamıştır. Endüstride bakırın önemli rol oynaması çeşitli özelliklerindendir. Bunlar: Yüksek elektrik ve ısı iletkenliği, aşınmaya dirençli, çekilebilme ve düzeltilme özellikleridir.

Kullanıldığı yerler:

Elektrik sanayinde, elektro teknik, uçak, motor, haberleşme, ev cihazları, kimya, inşaat alanlarında kullanılır. Günümüzde alüminyum, bakırın kullanılma alanlarının bazılarının yerini almaktadır.

Dünya bakır madenciliği:

Dünya bakır rezervi:

253 milyar tondur (1967). Büyük bir kısmı %47.6'sı Amerika kıtasındadır.

Dünya bakır üretimi ve ticareti:

1973'te 7.518.800 tondur. En çok üreten ülkeler ABD, SSCB, Zambiya, Şili, Kanada, Zaire, Peru, Filipinler, Güney Amerika, Polonya, Çin, Kuzeyküre, Yeni Gine, Japonya, Federal Almanya, İspanya.

Türkiye'de bakır madenciliği:

Bulunduğu yerler: Doğu Karadeniz bölgesi (Rize, Tire, Çayeli, Murgul) ve Güney Doğu Anadolu bölgesi.

İşletilmesi:

Etibank'tan sonra 1973'te K.B.İ. (Karadeniz Bakır İşletmesi) devreye girmiştir.

Bundan başka iki tane daha kamu kuruluşu vardır. Özel şirketlerden Rabak, Bakırcı Esnaf gibileridir.

Ticareti: Türkiye bakır tüketimini kendisi yapmaktadır. Yer yer sattığı da olmuştur.

Özel sektörün elindeki ruhsatlı sahaların devletleştirilip, iyi etüt edilmekle, iç tüketimi karşılamak ve sonra da satmak mümkündür.

VOLFRAM

Kullanıldığı yerler: Maden makineleri ve aletleri yapımından tükenmez kaleme, elektrik aletleri yapımından boya sanayiine kadar çok geniş bir kullanma alanı vardır.

Dünyadaki durumu:

Ticareti: Esas olarak satış fiyatı 1974 yılına göre 70 dolardır, buna göre Uludağ'daki madenin tonu 70.200 TL.dir.

Satan ülkeler: Çin, Tayland, Güney Kore, Bolivya, Kanada, Avustralya, Portekiz, ABD'dir.

Alan ülkeler: AET ülkeleri, ABD, Japonya, SSCB, Polonya. Bu maden için emperyalist ülkeler alıcı, geri kalmış ülkeler satıcı olmasına rağmen başta ABD'nin uyguladığı stok politikasına göre sömürülmektedirler.

Rezervler: Dünyada toplam volfram madeni 2.325.599 tondur. Bunun %51'i Çin, %11'i SSCB, %11'i Kanada, %6'sı Kuzey Kore, %5'i ABD, %3.34'ü Türkiye'dedir.

Türkiye'deki durumu:

Bulunduğu yerler: Uludağ, Bilecik, Keban, Niğde, Biga yarımadası.

İşletilmesi: Devlet sektöründe Etibank, özel sektörde Türk-Maadin LTD. Şti.

Türkiye volfrom madenciliğinin dünyadaki yeri: %3.34 ile dünyada altıncı sıradayız. Böyle olmasına rağmen satan ülkeler arasında yokuz. Neden? Çünkü NATO stratejiktir diye sattırmıyor.

Sonuç olarak: AET ülkeleri volfrom almaktadır. Bu kuruluşa üye olmak isteyen Türkiye, diğer bazı madenlerde olduğu gibi, bu alanda ulusal çıkarlarını koruyacak bir araç olarak volframı kullanabilir.

Halkın yararına kullanılması için hemen devletleştirilmelidir.

CIVA

Kullanıldığı yerler:

Buharlı lambalar, pilli bataryalar, suni ipek yapımında, kostik soda ve klor üretiminde, dayanıklı boyaların yapımında, tarım alanında, bakterilerle savaşta, eczacılıkta, dişçilikte, kâğıt ve kâğıt hamuru yapımında, termometre yapımında, altın ve gümüş elde edilmesinde kullanılır.

Dünya cıva madenciliği:

Rezervi: Dünya rezervi 217.800 tondur. Bu rezervin %67'si Avrupa'da, %18'i Amerika'da %15'i Asya'dadır. Türkiye'nin bundaki payı %6.33'tür. Dünya cıva üretiminin hemen hemen yarısını SSCB, İspanya ve İtalya sağlamaktadır. Türkiye'nin katkısı %2.5-3'tür.

En çok tüketen ve alan ülkeler:

Kanada, Fransa, Batı Almanya, Japonya, İngiltere ve ABD'dir. En çok alan ülkelerin dışında İspanya, İtalya, Yugoslavya, Türkiye, Cezayir ve ABD satışı en çok yapan ülkelerdir.

ABD, ülkesinden çıkan cıvaları değil, geri kalmış ülkelerden aldığı cıvaları satmaktadır. Böylece fiyatların da artmasını önlemektedir.

Ticareti:

Cıva 34,5 kg. olan standart şişelerde satılır. Fiyatları her yıl değişmektedir. Bunun nedeni ABD'nin stokculuk politikasıdır.

Türkiye'nin durumu:

Bulunduğu yerler: İzmir, Konya ve Kastamonu yörelerinde bulunur. Ülkemiz dünya rezervlerine göre dördüncüdür. Dünya üretiminde ise onuncu sırayı almaktadır.

Ticareti: Dünya yıllık fiyat tahminleri iyi takip edilmeli ve stok edip kârlı olduğu zaman satılmalıdır. Aslında bunlar da çözüm değildir. Halk yararına kullanılıp, devletleştirilmelidir.

KURŞUN

Kullanıldığı yerler:

Kullanılmakta olan en eski madenlerden olan kurşun, akü imalinden, kurşun boru ve levha yapımında, matbaacılıkta, boya, cam ve lastik sanayinde kullanılır.

Dünyada kurşun rezervleri:

100 milyon ton civarındadır. %54'ü Amerika kıtasında, %29'u Avrupa kıtasındadır.

Kurşunun menfi etkileri: İçine kurşun karıştırılarak yapılan süper benzin, hava kirliliğini artırmaktadır. Bundan dolayı bazı ülkeler süper benzini yasaklamalarına rağmen bizde kısıntıya bile gidilmemektedir.

ÇİNKO

Kullanıldığı yerler:

Galvanize saç yapımında, boya ve kimya sanayinde.

Dünya çinko rezervleri 130 milyon ton civarındadır. Rezervlerin %91'i 13 ülkede toplanmıştır. Bu ülkelerin en önemlileri Kanada, ABD, Avustralya ve SSCB'dir.

Dünyada çinko tüketen ülkeler ABD, Avrupa kömür ve çelik birliği ülkeleri, Japonya, SSCB ve Ingiltere'dir.

Türkiye Kurşun-Çinko Madenciliği:

Türkiye kurşun, çinko ithal eden (alan) bir ülkedir.

Bulunduğu yerler: Karadeniz bölgesi, Kayseri, Keban ve Batı Anadolu.

İşletilmesi: Yegane işletmeci, devlet işletmesi olan Keban Maden Üretimi'dir.

Kurşun, çinko satın aldığımız ülkeler:

Batı Almanya, Belçika, Danimarka, Fransa, Tunus, İspanya, Hollanda, Norveç, SSCB ve Yugoslavya'dır.

ENDİSTRİYEL HAMMADDELER:

MANYEZİT

Manyezit sanayide, çelik üretim tesislerinde, bakır üretim tesislerinde, dökümhanelerde, cam ve çimento fabrikalarında önemli bir işletme malzemesi olan refraktör, yalıtkan (ısı geçirmez) tuğla ve harçların yapımında kullanılır.

Yurdumuzda: Bursa, Konya ve Kütahya bölgelerinde dünyanın en nitelikli manyezitleri bol miktarda çıkmaktadır.

Doğal manyezit zenginliklerimizi 6224 sayılı sermayeyi teşvik kanunu ile emperyalistler işbirlikçileri vasıtası ile kontrolları altına almışlar ve ana tekellere taşımaya başlamışlardır.

Talancı şirketler şunlardır:

1) VEITSCHER MAGNESIT WERKE AG 1962'de 6/1000 nolu ka-

rarname ile Avusturya asıllı şirkete arama izni verilir. 6/3541 sayılı İ. İnönü imzalı kararname ile sermayesi 12 milyon TL'ye, 1969 tarihli S. Demirel imzalı kararname ile sermayesi 15.829.000 TL'ye çıkarılır. Şirket sömürerek gelişir, geliştikçe sömürerek büyür de büyür. 1970 yılında 7/511 sayılı S. Demirel imzalı kararname ile şirket sermayesi 20 milyon TL'ye çıkar. Tesislerine 4. fırın eklemesine izin verilir. Sermaye artırımına fırın yaparak daha çok manyezit götürmesi için izinler verilmektedir. O da manyezitleri hızla dünya piyasasına taşımaktadır. Daha sonraki sermaye artırımına DPT karşı çıkarsa da MC döneminde tesislerini kurar.

2) COMAG MACNESIT LTD: Bu şirket 1964 yılında kurulmuştur. Daha sonra TRANSTÜRK A. Ş. ile birlikte çalışmıştır.

3) KÜTAHYA MANYEZIT İŞLETMELERİ A. Ş. (KÜMAŞ): 1972 verilerine göre 97.4 milyon TL yatırım tutarındaki projenin 28 milyon TL.si 24,2 milyon TL'si dış kaynaklardan olmak üzere 50.7 milyon TL kredilerden, 18,7 milyon TL'si gümrük bağışıklığından sağlanacaktır. Yani 24 milyonla 97 milyon TL'lik yatırım yapılmıştır. KÜMAS 28 milyon TL'yi de şöyle sağlamıştır: 9.8.1974 tarih 9/6788 nolu kararname ile Etibank'ın KÜMAS'ın sermayesine %15 sermaye ile katılması sağlanıyor, bu arada Çikhol isimli şirketin %49'u kamuya ait şirkete %15'lik payla katılınca 28 milyon TL tedarik edilmiş oluyor.

KÜMAŞ ne üretecek? Sadece uluslararası tekellerin sinter manyezit gereksinimini karşılayacak.

4) SÜMERBANK NE YAPIYOR? Türkiye 1960'larda önemli ölçüde manyezit tuğlasını dışardan alma durumundadır. Sümerbank'ın tesisleri tüketimi karşılamaya yetmemektedir. 1969'da tesisleri büyütmek için DPT başvurmuş, engel nedenler yüzünden ancak 1972 yılında gerekli izin alınmıştır. Ancak gerekli nitelikteki hammadde kaynağını bulamadığı için Devlet Yatırım Bankası çelmesi ile genişletme projesi reddedilmiştir.

TUZ

İnsan ve hayvan gıda maddesi olarak tuz herkes tarafından bilinmektedir. Tuz ayrıca besin sanayinde, deri sanayinde, kimya sanayinde büyük bir yer işgal etmektedir. Tuz doğada; denizlerde, göllerde, yeraltı sularında eriyik halde ve yer altında da kaya tuzu şeklinde oluşur. Tuz %40 sodyum, %60 klordan meydana gelir.

Tuz üretim metodları:

1) Deniz, göl ve diğer doğal tuzlu sular güneşte buharlaştırılarak tuzun kristalleşmesi sağlanır.

2) Tuz damlaları ve tabakalaşmış tuz yatakları kömür gibi işletilir.

3) Yeraltındaki tuz yataklarından bazıları sondajlarla tuz kütlesi üzerine basınçlı tatlı su verilerek yer yüzüne çıkarılır.

Dünyada tuz durumu:

Özellikle sanayide oluşan gelişmeler sonucu tuz talebi artmış ve üretimi de etkilemiştir. Dünya üretiminin %90'ını Arjantin, Bahama, Kolombiya, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Şili, Kore, Japonya ve Türkiye'dir.

Dünya tuz tüketim durumu: %33 ABD, %12 SSCB, %11.6 Çin, %7 Almanya, %6.4 İngiltere, %5.5 Japonya'dır. Genel olarak toplam tüketimin %3 sofra tuzu, %3 gıda sanayinde, %1.5 su tasfiye işlemlerinde, %15 karayollarında, %70'de kimya sanayinde kullanılmaktadır.

Dünya tuz ticareti:

Dış satım yapan ülkeler, dış alım yapan ülkeler olduğu gibi, hem dış alım hem de dış satım yapan ülkeler vardır. Japonya dünya dış alımının %45'ini gerçekleştiren bir ülkedir. Dış satım yapan ülkeler, Avustralya, Hollanda, Almanya ve Çin'dir.

Türkiye'de tuz durumu:

Uzun yıllar devletin başta gelen gelir kaynaklarından birisi olmuştur. 1931 yılında Tekel Genel Müdürlüğü kurulmuş, tuz üretim ve satışları, emrine verilmiştir. Memleketimizdeki tuzlar bu kuruluşa bağlıdır. Ancak 1952 yılında kişilere 58.81 sayılı yasa ile ihraç olanakları verilmiş, ayrıca 1969 yılında da 1318 sayılı finansman kanunu ile bazı sanayi kuruluşlarına tuz üretme ve tüketme hakkı tanınmıştır.

Türkiye tuz üretimi:

Üretim yapan Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Tekel Müdürlüğüne bağlı Ankara, Erzincan, Erzurum, Kars, Kayseri, Siirt, Sivas, Van Baş Müdürlükleri tuzları işletmektedir. Türkiye tuz üretimi 1961 yılında 482.525 ton iken, 1973 yılında 888.724 tona ulaşmıştır. 1954 yılında dünya tuz üretiminin yaklaşık %0,006'sını üreten ülkemiz, 1970 yılında dünya üretiminde gerileyerek %0,004'ünü üretebilmiştir. Tuz, Tekel Genel Müdürlüğünce üretilmektedir. Bunun yanında hammaddeyi tekelden alarak yalnız rafine edip pazarlayan üç adet özel şirket faaliyet göstermektedir.

Billur tuz sanayi anonim şirketi yılda 50.000 ton kapasiteli,

Çankırı tuz üretim dağıtım şirketi yılda 200.000 ton kapasiteli,

Erdoğan rafine tuz üretim firması yılda 30.000 ton kapasiteli, üretim yapmaktadır. Ham tuz üretiminde 1977 yılında %20, 1978 yılından itibaren %10 artış olacağı hesabı kabul edilmişse de son yıllardaki tuz darlığı sanayide kullanmanın artmasındandır. Tekel Genel Müdürlüğü-

nün son birkaç yıla kadar yeni tuz yatakları tespiti için hiçbir faaliyeti olmamıştır. Ne zaman ki bir tuz sorunu ortaya çıkmış, acele 1978 yılında M.T.A. Enstitüsüne tuz arama projeleri talebinde bulunulmuştur. Doğaldır ki bu projelerin kısa zamanda sonuç vermesi kolay değildir. Deniz suyundan elde edilen üretimin artırılması da yeni yatırımları gerektirmektedir. Ama sanayinin tuz sorunu sanki sofralara yetecek kadar bulunmaması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

BORAKS

Boraks, %99 arılıkta bor elemanı ihtiva eden öğütülmüş bor bileşiklerinden biridir. Bor elemanını içeren bor (mineralleri) filizleridir. Bu mineraller işlenerek 15'ten fazla bor bileşikleri elde edilir. İşte bu mineral ve bileşikler sanayide kullanılmaktadır. Bor mineral ve bileşiklerinin endüstride kullanış yerleri sayılamayacak kadar çoktur. Ancak birkaç kullanılış yerlerini belirtirsek, bunun önemi ortaya çıkar. Cam sanayi, yapışkan maddeler, izabe sanayi, gübre sanayi, sabun sanayi, atom reaktörleri, kâğıt üretimi, tekstil, deri ve radyo sanayi başlıca alanlarıdır. 20. yüzyılda yakıt boran bileşikleridir. (Roket ve füze yakıtı.)

Bor Minerallerinin Rezerv, Üretim ve Tüketimi:

Dünyada: Dünya bor rezervlerinin yarısından fazlası Türkiye'de bulunmaktadır. İkinci sırada ABD, daha sonra Güney Amerika ülkelerinden Şili, Peru, Arjantin gibi ülkeler bor yataklarına sahiptir. Üretimde ise sırası ile ABD başta olmak üzere Arjantin, SSCB ve Türkiye dördüncü sırada yer almaktadır. Bu ise, dünya bor üretiminin %17'si kadardır.

Dış satım: Amerika'dan sonra dünyanın bor ihracatında ikinci ülke Türkiye'dir. Bu durum 1970'lerden sonra gerçekleşmiştir. Arjantin ise, ancak Güney Amerika ülkelerine satabilmektedir. ABD Türkiye'den de ham olarak aldığı cevherleri işleyerek bor bileşiklerinin satıcısı durumundadır. ABD diğer birçok madenlerde olduğu gibi, hem alıcı, hem de satıcı durumundadır. Dünyadaki bor maden yataklarını, üretim ve ticaretini kontrol eden bir tek holdink vardır. O da Borax Consolidated Limited Şirketi, bu İngiliz holdingi 20 kadar paravan şirketlerle tüm dünya uluslararası üretim, değerlendirme ve ticaretini tekelinde tutmaktadır. Hükümetçe yapılan devletleştirme, bu zincirin sadece üretim halkasını kırmıştır. Sorun, bundan sonra değerlendirme ve pazarlamada bu uluslararası sömürü engelinin nasıl aşılacağıdır?

Türkiye'de durum:

Bor madenimiz son devletleştirme yasasına kadar uluslararası boraks holding tarafından esir edilmişti. Etibank'ın 1970'lerden sonra %47' ye kadar varan üretimi ise, genellikle işlenmeden veya yarı işlenmiş

olarak %90'ını dışarıya satmaktadır. Fakat boraks holdinge bağlı paravan şirketlerden %30 daha ucuza. 1975-1978 yılları arasında Etibank'ın tonu 100 dolardan müşteri bulan bor madenini, tonu 35 dolardan paravan bir şirkete vermesiyle 1 milyar lira zarar edilmiştir. Türkiye'de boraks 1815 yılında Bandırma'da bulunmuştur. Türkiye'de boraks 1950 yılına kadar ne hikmetse yabancı şirketlerce işletilmiştir. Bu üretim ise boraks holdingin paravan şirketlerince yapılmıştır. Kamu kuruluşu Etibank boraks üretimine 1960 yılından sonra başladı. Etibank'ın karşılaştığı en büyük güçlük, ürettiği boraksı satacak rafineri bulmaktı. Rafineriler boraks holding denetimi altındaydı ve Etibank'ın cevherini kabul etmiyorlardı. Oysa boraks holding daima Etibank'dan ucuza fiyatlar teklif ediyordu. Etibank'ın üretimde bulunması, emperyalist sömürüye son vermemiştir. Emperyalist kapitalist pazar ilişkileri çerçevesinde satılmakta ve işlem görmekte idi. Bir acı örnek, 1975-1978 yılları arasında Etibank tonu 100 dolardan müşteri bulan 240 bin ton madeni 35 dolara vererek 1 milyar TL.sı zarar etmekten kurtulamamıştır. Son devletleştirme ile bu uluslararası emperyalist sömürünün ve emperyalistlerin geri bıraktırma etkisini kırmanın nedenli mümkün olduğu ortadadır. Bu işin bir çıkış yolu da vardır elbet. O da tutarlı bir anti-emperyalist politika ile donanmak ve dünyadaki tüm anti-emperyalist güçlerle kararlı ilişki, birlik ve dayanışma kurmaktan geçer.

1970 yılında 9 tirilyon TL değerinde 30 yıllık bütçemiz toplamında bor yataklarına sahiptik.

TÜRKİYE PETROLÜNDE YABANCI TEKELLER

Yurdumuz emperyalist sisteme bağımlı çarpık bir kapitalizmin egemen olduğu bir ülkedir. Ülkemizdeki petrol sömürüsü ansızın ortaya çıkan bir olgu olmayıp tarihsel bir gelişimin bir ürünüdür. Petrolün her safhasında; arama, üretim, dış alım - dış satım, tüketim, rafineriler, dağıtım ve pazarlama safhasında sömürü çeşitli biçimde meydana gelmektedir. Bu nedenle konuyu incelemeye Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlamak gerekir.

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDAN 1923'E

19. yüzyıl sonlarında, emperyalist ülkeler dikkatlerini o günlerde Osmanlı İmparatorluğu yönetimi altında bulunan o dönemde bilinen petrol kaynaklarının çok büyük bir bölümünü kapsayan Ortadoğu ülkelerine yöneltmişlerdi ve başta Alman sermayesi olmak üzere, Hollanda ve Fransa, daha sonra 1914'te Amerikan Chester grubuyla Osmanlı İmparatorluğu arasında anlaşma yapılmıştı.

Amerikalılarla yapılan anlaşmaya göre, Chester firması üç demiryo-

lu hattı ile bir liman yapacaktı ve demiryolu hatlarının her iki yanında kalan yirmişer km.lik alanda her türlü maden ve petrol arama izni ve işletme hakkı şirkete verilecektir. Ancak savaşlar nedeniyle uygulama alanına sokulamamıştır.

1923 - 1950 DÖNEMİ

1933 yılında bir petrol arama örgütü kurulmuş, daha sonra petrol arama örgütü M.T.A. bünyesine alınmış, 1941'de petrol dağıtımını sağlama amacıyla Petrol Ofisi kurulmuştur. Ancak koşulların yetersiz olması nedeniyle önemli bir gelişme kaydedilememiştir.

Yapılan çalışmalar sonucu 1940 yılında, Raman sahası, 1951 yılında Garzan sahası keşfedildi. 1954 yılında Türkiye'de ülkenin toplam petrol ihtiyacının ancak %5.7'si üretilebiliyordu.

1950'DEN BUGÜNE

1952 yılında hükümet bir bildiri yayınlayarak petrol arayan şirketlerin millileştirilemeyeceğini açıkladı. Daha önce 1951'de Barker Raporuna göre ve 1953'de emperyalizmin uzmanı Max Ball'a hazırlatılan ve 1954 yılında DP iktidarınca onaylanan Petrol Kanunu, petrol alanındaki sömürünün yasal dayanağı oldu.

Aynı kanun, jeolojik arama dışında devlet adına petrol çalışması yapma yetkisini M.T.A.'dan alarak kurulacak milli bir anonim şirkete devredilmesini öngörüyordu, böylece T.P.A.O. kurulmuş oldu.

Bu kanuna göre, ülke sekiz bölgeye ayrıldı ve her bölgede hiç bir özel veya tüzel kişiye sekizden fazla arama ruhsatı verilmedi. Buna göre her yabancı şirket gibi T.P.A.O. da ancak sekiz ruhsat alarak eşit koşullar altında rekabet edecekti, bu da DP iktidarının ne kadar milliyetçi olduğunu göstermiştir.

Nitekim 1951-1974 arasında Türkiye'deki petrol arama çalışmalarına dört adet yerli şirketin yanında altmış bir yabancı sermayeli şirket ve bir yabancı sermayeli ortaklık katılmıştır.

T.P.A.O.'nın aldığı ruhsatlar sayıca düşükse de daha geniş alanları kapsıyordu. Yabancı şirketler ise, alan olarak daha ufak olmakla birlikte petrol bulunma olasılığının daha yüksek olduğu alanları kapatıyorlardı, bu alanlarda da ruhsat süresi boyunca herhangi bir ciddi arama çalışması yapılmıyor, alanlar atıl tutuluyordu.

ARAMA ÇALIŞMALARI

T.P.A.O. 1956-1973 döneminde petrol arama ve işletme faaliyetlerine ilişkin olarak yapılan toplam metrajın %62'sini gerçekleştirmiştir.

1974 yılında ise, yapılan toplam 71.135 m. sondajda T.P.A.O.'nun payı %68.5dur. Ruhsat sahibi araştırma yapan tüm şirketlerin payı ise %31,5 dur. Ve diğer 11 şirket ise, ruhsatına sahip oldukları 12.727 km.lik alanda bir metrekarelik bir sondaj yapmamışlardır.

ÜRETİM FAALİYETLERİ

T.P.A.O.'nun 1963-1973 döneminde üretime ilişkin yatırımları toplam yatırımların %37.85'dir. Diğer yatırımlar ise, üç yabancı ve bir yerli şirkete aittir. Ruhsat almakta kimsenin geçemediği birçok paravan şirketlerin ise petrol üretmeye niyetli olmadıkları açıktır.

Petrol üretiminde birinci sırayı Shell almakta, onu ise T.P.A.O. izlemektedir. Bu iki şirket bugün Türkiye'de çıkarılan petrolün %90'ına yakın bir bölümünü üretmektedir.

Shell'in petrol üretiminde önde gelmesinin temel nedenlerinden biri de daha verimli alanlarda kuyulara sahip olmasıdır.

İTHALAT - İHRACAT - TÜKETİM

1961 yılına değin ham petrol ithal edilmezken, bu yıldan sonra rafinerilerde işlenmek üzere ham petrol ithaline başlanmıştır.

1974'de ham petrol ithalatının toplam ithalat içindeki payı %30 dolayındadır. Türkiye'nin artan petrol ihtiyacını karşılamak için yapılacak petrol ithalatı o kadar yüksek boyutlara varma eğilimindedir ki, ihracat gelirleri bu ithalatı karşılamaya yetmeyecektir ve ülke borçlanmak zorunda kalacaktır. Böylece ülke içinde yaratılan kaynaklar kalkınma için kullanılmayıp, çok uluslu petrol tekellerinin kasalarını dolduracaktır. Enerji üretiminde ulusal kaynaklara değil de dış kaynaklara bağımlılığın sonucu budur.

RAFİNERİLER

Halen Türkiye'de üçü kamuya (Batman, İpraş, Aliağa), biri de yabancı sermayeye ait (Ataş) dört rafineri bulunmaktadır. Rafinerilerde işlenen ham petrolün dörtte üçü ithal edilmektedir. Böylesine yüksek bir düzeyde ithal malı petrol darlığında ne yapacakları merak konusudur. Petrol ithal edilen ülkeler içinde Suudi Arabistan başta gelmekte, onu İran, Irak ve Kuveyt izlemektedir.

AKARYAKIT DAĞITIM - PAZARLAMA

Petrol ürünleri içinde en önemli pay sırasıyla, motorin, fuel-oil, benzin, LPG ve gazyağınındır. 1974 yılında iki en büyük firma Aygaz ve İpra-

gaz toplam satışların %56.2'sini gerçekleştirmişlerdir. 1973'de %53'ü, 1974'de %53.2'si yabancı şirketlerce gerçekleştirilmiştir.

1974 yılında yerli rafinerilerin ürettikleri ürünleri, yerli bir şirketin dağıtması için ADAŞ kurulmuştur, buna rağmen 1974 yılında yerli rafinerilerin üretiminin %20.7'si yabancı şirketlerce satılmıştır.

ÖZETLERSEK

Türkiye'de emperyalistlerin isteklerine göre hazırlanan ve 1954 yılında yürürlüğe giren petrol yasası, çok uluslu petrol tekellerinin petrol alanındaki sömürünün yasal dayanağı olmuştur.

Türkiye Devleti, devlet olarak kâle alınmamış, şirkete indirgenmiş ve bundan hareketle eşitlik ilkesine uyularak her bir şirketin 8 adet arama ruhsatından başka ruhsat alamayacağı karara bağlanmış.

1972 yılında petrol yasasında yapılan değişikliklerle petrol şirketlerine kur garantisi tanınmıştır.

Petrol şirketleri Türkiye'ye getirdikleri sermayeye yakın bir miktarını yurt dışına götürmüşlerdir.

Bugün Shell dışında yabancı petrol şirketlerinin petrol üretimine ciddi bir katkıları yoktur. Onlar daha çok kârlı olan petrol ürünlerinin pazarlamasıyla uğraşmaktadırlar.

Türkiye'nin enerji siyaseti, petrol ithalatından çıkarı olan kesimler ve çok uluslu tekeller lehine ithal edilen petrole bağlanmıştır. Ulusal kaynaklarımız olan kömür ve hidroelektriğe önem verilmemiştir. Bugün Türkiye'de enerji üretebilecek hidroelektrik potansiyelin ancak %9'u kullanılmaktadır. Günümüzde T.P.A.O. gerek teknik bilgi ve personel, gerekse donatım bakımından yetkin bir düzeydedir ve yurt çapında petrol arama ve üretim faaliyetlerini sürdürebilecek niteliktedir. Bu durumda petrol üretiminde T.P.A.O.'nun tek üretici olması gerekir.

Petrol üreticisi ülkeler örgütü OPEC'i yıkmak için, uluslararası bir enerji ajansı kurulmuş, Türkiye'de bu ajansa üye olarak empeyalist ülkeler safında yer almıştır, çıkarlarıyla hiç bağdaşmayan Türkiye, bu örgütten derhal çıkmalıdır.

Petrolde bağımsız bir siyaset izleyebilmenin ön koşulu, tüm yabancı şirketlerin kamulaştırılmasından geçer, ancak kamulaştırmak da sömürüyü ortadan kaldırmaz, sömürünün ortadan kalkması için emperyalist-kapitalist ilişkilerden kurtulmak gerekmektedir.

JEOTERMEL ENERJİ

Jeotermel enerjinin malzemesi atmosferik sular ve ısı enerjisinin kaynağı da akkor halindeki magmadır. Bu özelliklerinden dolayı jeotermel enerji tükenmez bir enerji kaynağıdır.

hem de zorunlu görülmektedir. Su gücü tesislerinin pek çoğunun akarsuların düzenlenmesi, sulama taşkından koruma gibi alanlara da yararlı olan çok amaçlı tesisler olduğu düşünülürse, söz konusu öncelik daha da büyük önem kazanmaktadır.

KÖMÜR

Kömürlerin kökeni ve oluşumu:

Kömürler jeolojik devirlerde depolanan bitkisel artıkların oksidasyon, hidroliz gibi fiziksel ve kimyasal olayların etkisi ile oluşmuştur.

Kömür çeşitleri: Kömürler tanınmasına başlandığı ilk günlerden beri cinslerini ayırdetme çalışmaları yapılmıştır. Artık kömürlerin sınıflandırılması türlü değer ve temel ölçüler kabul edilerek ayırdedilmektedir. Karbon/Hidrojen oranına göre yapılan gruplamaya göre kömürler:

1) Grafit, 2) Antrosit, 3) Sömiantrosit, 4) Yarı bütümlü, 5) Taş kömürleri, 6) Turp, 7) Linyit, 8) Odun adları ile birbirinden ayrılmıştır.

Kömürün kullanım alanları:

1) Elektrik enerjisi üretiminde (Termik santrallerde),
2) İkincil enerji kaynağı üretiminde (Kok ve gaz üretimi),
3) Genel olarak sanayi, özel olarak kimya sanayinde (Sanayi kazanları, hava gazı, hidrokarbon vb. kaynağı olarak),
4) Isıtma yakıtı olarak (soba, kalorifer vb.)

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KÖMÜR REZERVLERİ VE ÜRETİM, TÜKETİM

Endüstriyel devrimden bu yana insanoğlunun refah ve gelişiminde kömürün yeri önemlidir. Endüstriyel devrimin ilk dönemlerinde birincil enerji ham maddesi kömürdü. Zamanımızda da diğer enerji ham maddelerine rağmen kömürün önemi büyüktür.

Dünyada koklaşabilir kömür rezervleri:

ABD: 256 milyar ton, Çin: 223 milyar ton, SSCB: 220 milyar ton, Almanya: 74 milyar ton, İngiltere: 56 milyar ton, Polonya: 22 milyar ton, Güney Afrika: 20 milyar ton.

Ülkemizde 796 milyon ton taş kömürü, 51.1 milyar ton da linyit rezervleri bulunmaktadır.

Dünyadaki kömür üretimi: 1970

	Taş kömürü	**Linyit**
1) SSCB	478.3 milyon ton	...... 145.7 milyon ton
2) ABD	539.3 »	...... 4.7 »

3) B. ALMANYA	117.0	»	...... 108.5	»
4) POLONYA	140.1	»	...... 32.8	»
5) İNGİLTERE	144.6	»	...... —	
6) ÇEKOSLOVAKYA	28.3	»	...... 81.0	»
7) ÇİN	4.4	»	...... —	
8) TÜRKİYE	4.6	»	...... 4.6	»

Türkiye'de kömür üretimi gerçekleştiren sektörler ve coğrafi dağılımı:

Ülkemizde kömür üreten kamu kurumu Türkiye Kömür İşletmeleri kurumudur (TKİ). Bu kamu kurumu taş kömürü üretiminin %100'nü linyit üretiminin de, %70'ini sağlamaktadır.

TKİ Kömürleri:

1) Ereğli, 2) Garp linyitleri (Tunçbilek, Soma, Seyitömer), 3) Alpagut-Dodurga işletmeleri, 4) Orta Anadolu işletmeleri, 5) Şark linyitleri işletmesi (Elbistan, Afşin, Erzincan, Erzurum).

Yurdumuzda tek taş kömürü havzası Zonguldak'tadır. TKİ tarafından işletilmektedir. Özel sektör sadece linyit üretmektedir. Mevcut sahaların %70'i özel sektöre ait olduğu halde üretimin ancak %20'sini sağlayabilmektedir. Şimdi ise, Trakya'daki kömürler hariç birçok yatakların devletleştirilme yasası çıkarılmıştır.

TÜRKİYE'DE KÖMÜRÜN ÜRETİM VE KULLANIMI İLE İLGİLİ SORUNLAR:

Üretim sorunları: Diğer ülkelere nazaran kömür varlığımızın sınırlı olduğunu yukarıda gördük. Bu sebeple mevcut kömürlerimizi akılcı bir biçimde üretip değerlendirme zorunluluğumuz, diğer ülkelerden daha ağır basmaktadır. Buna karşın üretimin bugüne dek mümkün olabilecek seviyede değerlendirme yapılabildiğini söyleyemeyiz. Özel sektörün işletmeciliğini cümlemiz biliriz, kaymağını alır yatakları talan eder. Bu sektörü eleştirmeye değer bile bulmuyoruz. Ancak, kamu işletmeciliğinde de üretim dışı tahrip önemli derecede vardır. Zonguldak havzasında 1970-1975 yılları arasında yapılan bir araştırmada damarlar tavan, orta ve taban damarları diye üç grupta toplanmış, rezervler ise sırası ile %24, %24, %52 olduğu halde üretim yüzdeleri %16, %9, %75 olmuştur.

Bunun anlamı, üretim, kalın olan taban damarlarına yönlendirilmekte ve buna bağlı olarak da üretim dışı tahrip yapılmaktadır.

Son yıllarda gerekli yatırımlar yapılmadığı için üretimde düşme gözlenmektedir. Planlanan üretime ulaşmak istenmekte ve teknik dışı üre-

tim zorlamalarına gidilmektedir. Bu zorlamalar sonucu da kazalara neden olmaktadır. Üretim ülkemizde geri bir teknikle sadece işçi sınıfının fedakârlığı kanı, canı pahasına yapılmaktadır.

KÖMÜRÜN KULLANIMI SORUNLARI:

1) Elektrik enerjisi üretimi alanında:

Kömürle işleyen kurulu termik santraller:

a) Çatalağzı, b) Soma, c) Tunçbilek, d) Seyitömer, e) Eshattur.

Kurulması planlanan 19 termik santral vardır. Kurulmuş santrallerin yıllık kömür gereksinmesi 4.463.300 ton, kurulacakların yıllık kömür gereksinmesi ise, 28.893.000 tondur. 1987'de santrallerin yıllık kömür gereksinmesi 33 milyon ton olacaktır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca 1992 yılına kadar linyit gereksinmesi, Afşin, Elbistan hariç 700 milyon tondur. Bu durumda 1992'de de zaten bugünkü kömür varlığımız tükenmiş olacaktır. Mevcut kömürlerin tamamının santral yapımına ayrılması yanlış bir planlamadır.

2) Kimya sanayinde:

Ülkemizde kömüre dayalı kimya sanayinden söz etme olanağı yoktur.

3) Isınma yakıtı olarak kömür:

Genelde bir yayla olan ülkemizde, büyük bir bölümünde karasal iklim sürmektedir. Soğuk kış günü adedi fazladır. Isınmanın diğer bir ilişkisi de konutladır. Ülkemizde konutlar iyi tecrit edilmemiştir. Bunun yanında zaten halkımız yeteri kadar kömür ae bulamamaktadır. 1978 yılında 27.500.000 ton linyite gereksinme varken, TKİ ısınmaya arz programı 7.865.000 tondur. TKİ ısınmaya 1975 yılında %41 pay ayırmıştır.

Kömürler termik santrallere, sanayie ayrılmakta, hatta bazan dışarıya satılmaktadır. Kentlerde halk karaborsadan resmi fiyatların iki üç misline kömür almaya mahkum edilmekte veya Zonguldak'taki kazmacılar çevre köylerinde birkaç çeki odunla kış geçirmektedir. Oysa Zonguldak havzasını 1936 yılından beri devlet işletmektedir. Mesele planlamayı ve üretimi çoğunluğun yararına yapmak ve yönlendirmede yatar.

SONUÇ

1 — İnsan başına maden tüketiminde dünyada en alt sıralarda bulunmaktayız.

2 — Madenlerimiz yıllardır emperyalist-tekellerin sömürü ve talanına açılmıştır.

3 — Madenlerimiz Osmanlı döneminde tamamen yabancılarca, Cumhuriyetin ilk döneminde emperyalist tekeller ile yerli sermayece işletilmiş, 1930'lardan sonra Etibank - Sümerbank işbirliği ile devlet işletmeciliği önemli gelişme kaydetmiştir. 1950'den sonra ise, maden ve petrol yasalarının çıkması sonucu yeniden madenler tekellerin kontrolüne ve işletmesine açılmıştır.

4 — Ulusal sanayimizin savsaklanmasına paralel olarak madenciliğimiz de geri bıraktırılmıştır.

5 — Sosyal demokrat ağırlıklı hükümetin maden devletleştirmeleri olumlu yanlarına karşın, tekelci sermayenın döviz sorununa çare aramak ve küçük işletmelerin madenciliğe ayakbağı olan mülkıyet ilişkilerine değerını vererek tasfiye etmek ıçın yapılan REFORMDUR.

6 — Bağımsız bir madencilik bağımsız üretim yapmaktan geçtiği gibi bunun yanında madenlerin halkın yararına bağımsızca değerlendirilmesi ve pazarlanması gerekmektedir.

7 — Emperyalist maden tekellerine rağmen madenlerimizin emperyalist sömürüden korunması bağımsız bir politikaya bağlıdır.

8 — Madenlerin yeniden yaratılamaması nedeniyle, işletilmesinin kâr amacıyla değil, toplum yararına devlet eliyle olması ve değerlendirilmesi zorunluluktur.

9 — Bu yüzden tüm maden petrol ve doğal zenginlikler devletleştirilmelidir .

10 — Üretim hiç bir zaman insana tercih edilmemelidir.

11 — Üretim ilkel koşullarda işçilerin ve diğer çalışanların canı, kanı pahasına yapılmaktadır.

12 —Madenıerın dünyadaki en son bilimsel ve teknik yöntemlerle işletilmesi için derhal bir kuruma görev verilmeli veya iş güvenliği, işçi sağlığı genel müdürlüğü bu konuda etkin çalışmalar yapabilmesi için donatılmalıdır.

13 — Son devletleştirmelerle madenlerin arama, üretim ve değerlendirmesinde var olan dağınıklık artırılmıştır.

14 — Maden arama, üretim, değerlendirme ve pazarlanmaları merkezileştirilmeli, özellikle sanayileşme ile bağlantısı sağlamlaştırılmalıdır.

15 — Ancak tüm bu önerilerimiz bağımlı kapitalist sistemde gerçekleştirilemez. Madenciliğimiz ancak DEMOKRATİK HALK İKTİDARINDA halkın yararına işleyecektir.

ilke 35 Lira

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ